

T. C.

Yıl : 14

Mayıs 1937

Sayı : 131

Askerî tıbbî baytarî mecmuası



Askerî Baytar Tatbikat Mektebi ve Hastanesi
Tıbbî Baytarî Akademisi tarafından
üç ayda bir çıkarılır.

Tesis tarihi 1922

Askerî Tıbbiye Matbaası
İSTANBUL
1937



TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ
SÜRELİ YAYINLAR

KAYIT NO. 5008808
SÜRELİ YAYIN ADI Askeri Tıbbi Bayan
CİLT Mecmuası
SAYI 131
YIL 1937

ASKERÎ TIBBİ BAYTARÎ MECMUASI

Askerî Baytar Tıbbikât Mektebi ve Hastanesi
Tıbbî Baytari Akademisi tarafından
üç ayda bir çıkarılır.

Tesis Tarihi 1922

Yıl XIV

1 Mayıs 1937

Sayı 131

İÇİNDEKİLER :

	Sayfa
Sabri Baki Ersoy : Cennet vilayetlerimizde bulunan muhabereciliğe elverişli güvercinler.	307
Eşref Oylun : Yerli nebat toksikolojisi.	316
Veysi Boragan : Zorlanmış kalp.	322
Sadeddin Yarar : Verem.	335
Refik Yetkin : Uyuşturucu maddelerin fenalığı.	352
Turgut Argun ve Zeki Oktem : Memleketimiz hayvanlarında Surra. (Trypanosomiasis)	369
Necip Zobu : Almanya'da hayvan mevcudu ve memleketimizle mukayesesi üzerinde bir mütalâa.	381
Üveis Maskar : Köpekte bir Kryptorchismus (Gizli taşaklılık) vak'ası üzerinde.	382
Ragıp : Alkali disease, Selenyumlu toprak hastalığı.	388
Hulasalar.	391
Yeni neşriyat.	402
Meslek haberleri	403
Salgın hastalıklar hulasası.	413
14 cu yıl fihristi	415

Askerî Tıbbiye Basım Evi

1937



Baytarî tababette de

bu  en iyi ilâcın kefilidir.

OMNADINE büyük ve ufak hayvanların bütün hâd intanî hastalıklarında muafiyet tedavisi için

ODYLEN büyük hayvanlarda uyuza ve tufeyllere karşı mücadele için

VACCIN-YATRENE E 104 m ü z m i n hastalıklarda tenbih tedavisi için aşı

ENTOZON sığırlarda meme guddesi iltihabına (mastitis) karşı

TRYPALVINE pyroplasmose tedavisi için

NÉOSALVARSAN baytarî sahada kullanılmak üzere

NÉMURAL taenia ve botriocephalus mücadelesi için

» *Behringwerke* «

LEVERKUSEN (ALMANYA)

Cenup vilâyetlerimizde bulunan muhabereciliğe elverişli Güvercinler.

Baytar Binbaşı Bakteriyolog Dr. Sabri Baki Ersoy.

Yurd içinde bulunan güvercinlerin muhabere evsafını haiz olanların tetkik ve tedariki maksadiyle memuren gezdiğim Adana, Maraş, Gaziantep ve Diyaribekir mntakaları güvercinlerini gördüm. Görgülerimi sayın meslekdaşlarıma arz ediyorum :

Adana.

Şehre seylap felâketinin ertesi günü girişimiz fena tesa-düf etti. Zemin katlarında olan güvercin dolaplarının su bas-kınına uğramalarından hayvanların çoğu ölmüş veya hasta olmuşlardı. Buna rağmen gördüğümüz güvercinlerin güzelliklerine hayret ettik. Adanada ve bilhassa şehir dışındaki mahallelerle karşıyakada çok güvercin meraklıları vardır. Bunların en büyük gayeleri ve zevkleri birbirinin güvercinle-rini ayartarak zapt etmektir. Güvercin ne kadar kuvvetli uçucu ve yuvasına sadık olursa o kadar fazla bu maksada yaramaktadır. Yabancı sürü uçarken rakip sürü havalanmak-tadır, havada birbirine karışan iki sürü uzun müddet uçmak-ta ve nihayet her kes kendi kuşlarını evlerine çağırmaktadır. Bu sırada acemi güvercinler komşunun kuvvetli güvercinleri tarafından kendi evlerine indirilmektedirler. İşte böylece baş-ka eve gideni sahibi arayamamakta ve tutanın malı sayıl-maktadır.

Adana güvercinlerinin çoğu Gaziantep ve Maraştan tedarik edilmiş olup Halepten de getirilenler vardır. Daha mühim olarak Rumeli göçemenleri tarafından beraberlerinde getiril-miş olan (Tesalya) güvercinleri denilen ufak vücut ve gagalı patlak gözlü (martı güvercinleri) de vardır.

5008808
1937, 134

Uçuşlarda yalnız erkekler kullanıldıkları için evlerde hususî dolapların raflarındaki gözlerde erkekler tek olarak bırakılmakta olup ancak bunları yuvalarına bağlamak ve uçtukları zaman yere indirmek için (parlaklık) denilen 1-2 tane ufak dişi bnlundurulmaktadır. Güvercin teksir edenler uçurtanlardan ayrı olup bunlar da yetiştirdikleri yavruların kuvvetli olması için her kuluçkadan birer yavru almaktadırlar.

Bütün bu müşahede ve maruzatımdan anlaşılırki, buralarda güvercincilik gelişi güzel bir şey olmayup tam manasiyle bir bilgi ve merak işidir. Ufak bir alaka ile bu işi temamiyle Avrupadaki şekle sokabilir ve millî müdafaanın arayacağı muhabere güvercinlerini bu ve emsali mıtıkalardan temin edebiliriz. Bu gibi meraklı insanlar maddi menfaatten ziyade zevk için uğraşmaları, yani amatör olmaları, dolayısıyla takdir edilmeğe çok kıymet verirler ve bunun için çok daha fazla gayret ederler. Müsabakalar yaparak hayvan sergilerine güvercinleri de dahil ederek maksat temin edilebilir.

Güvercin ırkları

Buralarda süs ve takla güvercinleri yok gibidir. Kurunilli veya karanfilli denilen kanat kalkanları üstünün tüyleri hafif kıvrık olan cins süs güvercini zan edilirse de bu da diğerleri kadar iyi uçucudur.

Gaziantep, Maraş ve Adanada gördüğüm güvercinleri üç gurupta mutalaa edeceğim :

- 1 — Yerli esas güvercinler,
- 2 — Tesalya güvercinleri,
- 3 — Bağdadî güvercinler,

1-Yerli esas güvercinler.

Gagaları mütevassıt, baş müdevver, ve muntazam, boyunları orta olup başları ile düzgün bir surette bağlanmıştır; baş muntazam ve doğru durmaktadır. Gözler iri iselerde göz halkası bir kısmında muntazam fakat çoğunda muntazam değildir; ve kısmen münteşir bir haldedir. Göğüs geniş, yuvarlak ve yüksektir. Orta boyda olan bacaklar kuvvetli, kalın

ve çıplaktırlar. Kanatlar sarıh bir surette kuvvetli ve gösterişli olup nehayetleri kuyruk üstüne muntazam bir surette gelerek duruş halinde tetabuk eden ve düz olan kuyruk, kanatları iki santim kadar tecavüz eder. Heyeti umumiyeleleri ile gösterişli kısa bedenli ve yüksek başlıdırlar. Erkekler dişilerden farklı ve gösterişlidirler.

Halk mahallî güvercinleri şu suretle tasnif etmektedir :

A—Şamî : Adanada da çok olan bu cins adı mavi renkli olup alınlarında müselles ve kulakları altında (yanak çukurunda) hat şeklinde gerdanında hilâl biçiminde beyaz çizgi vardır.

B—Zırhlı şamî : Şamilerden farkları kanat kalkanları üstünde koyu mavi renkte müsellesi paftaları olmalarıdır. (Şamî tabiriyle bunların mutlaka Şamdan geldiklerine hüküm etmek icap etmez, netekim Şamda katiyen yetişmeyen Antep fıstığına da yanlış olarak Şam fıstığı denmektedir).

C—Kara nakışlı : Vucut düz siyah kanat uçları ile kuyruk beyaz müsellesi paftalıdır.

D—Gök nakışlı : Kara nakışlıdan farkı vucudu mavi renkli olmasıdır :

E—Kırmızı nakışlı : Kara nakışlıdan farkı vucudu kırmızı renkli olmasıdır.

F—Müsevvit veya Müseyyit : Vucut düz siyah olup kanatları ucu (kalemleri) düz beyazdır.

G—Muarrik : Sütü kahve kırmızısı olup gece uçucusu olarak marufturlar.

H—Ak bulut : Açık mavi renkli olup boyun ve kanatları ucu açık kırmızı renkte şeritlidir.

İ—Kurunfilli veya Karanfilli: Beyaz veya açık mavi renkte olabilirlerse de kanat kalkanları üstü tüyleri hafif kıvrımlıdırlar.

Buraya kadar sayılan güvercinlerin evsafı ayrı ayrı muhafaza edilmekte olup birbirine benzerler; heyeti umumiyeleleri ile Alman mektup güvercinlerine benzerler.

2- Tesalya güvercini.

Meraklı göçemenlerin Rumelinden beraberlerinde getirdikleri ve belki vaktiyle şarktan götürülmüş olan ufak martı güvercinleridirler. Vücutları ufak ve toplu olup başları yuvarlak, gagaları kısa, gözleri fırlaktır. Çok yüksekler kadar uçmaları ile marufturlar, mikdarları mahdut olarak Adanada vardır.

3- Bağdadî güvercinler.

Tarihin ilk devirlerindenberi tanınmış olan bu ünlü (s â î) güvercin ırkı, Avrupa muhabere güvercinlerinin kanlarına muslih ırk olarak karıştırılan (Carrier) ırkının aynıdır. Eski Mısırlıların sütunlarının başlıklarında görülen güvercin heykelleri bu tiptendirler. İranda, Abasilerle Selçukiler zamanlarında Araplar ve Türkler tarafından posta işlerinde kullanılan bu ırk ancak sonradan Avrupaya da gitmiştir. Bu güne kadar halk tarafından pek makbul tutulan Gaziantep; Maraş kurtuluş savaşlarında kullanılan bu ırk çok sert uçucu olmasından kapıcı kuşlardan kendini kurtarmakta ve başka güvercinler tarafından ayartılamamakta olduğu gibi sürati sayesinde hedefine daha çabuk ulaşmaktadır.

Gagaları uzun olup burun üstündeki huleyme yaşlandıkça büyümekte ve ufak bir gül ibik teşkil etmektedir. Gözler diğer ırklarla ölçülemeyecek derecede iridir, göz halkası kısmı azamında sarıdır, bazılarında ise mütecanisen munteşirdir. Gözlerin etrafı bir şerit ile çevrilmiştir (haricî cüfün). Beden uzundur. Kanatları kuvvetli olup kuyruktan kısadır. Ayaklar kuvvetli yüksek ve çıplaktır. Heyeti umumiyelele ile diğer güvercinlerden farklı bulunan bu güzel, göstarişli ve kudretli ırkın siyah, beyaz ve mavi renklileri vardır. Ordu için şüphesiz mavi renk en güzel renktir.

Kilis, Birecik te Antepten alınmış güvercin besleyen bazı meraklılar varmış. Urfa hakkında aldığımız malumattan orada daha ziyade taklacı güvercin beslendiğini ve ancak bazı subayların muhabere güvercinine merak ettiklerini öğrendim.

Diyaribekir.

Bize en iyi bir hedef olarak gösterilen Diyaribekire gelmezden temas ettiğimiz zevatın çoğu orasını bize tam bir güvercin menbaı olarak göstermişlerdi. Fakat biz Diyaribekirde muhabereye yarar güvercin bulamadık. Diyaribekirin güvercinleri, Nevşehir ve bazı Anadolu şehirlerinde olduğu gibi, bağlar veya karbuz tarlalarına gübretemini için bahçelerdeki hususî kulelerde serbest olarak yetişen yabancı güvercinlerden başka bir şey değildirler. Şehir içinde tektük ehli güvercin besleyenler varsada bunlar da ufak taklacı güvercinlerdir.

Öz :

1— Cenup vilayetlerimizde merkez Gaziantep olmak üzere esaslı bir güvercinlik vardır ; Adana, Maraş, Kils, Nezip ve Elbistanda ki güvercinler bu merkezden çıkmadırlar.

2— Bu güvercin ve güvercinciler pek az bir himmetle muhabere işine alıştırılabilirler.

3— Kümesler fennî bir şekile sokulmalı, bakım ve hastalıklarıyla asker ve sivil baytarlarımız alakadar edilmelidir.

Gözlerin düzelmesine ve güvercinlerin erkekli dişili çift olarak beslenmesine ehemmiyet verilmelidir. Alakadar etibbi baytariye ile subaylarımıza talimat ve kitaplar verilmeli ve halka göre risaleler yazmalı ayrıca mahallî gazete ve mecmualara mekaleler vermelidir. Bu hususta türkçe yegâne müracaat kitabı olan ve Gn. Kur. tarafından bastırılan Baytar Yarbay Dr. Süreyya Aygünün kitabından meslekdaşlarımız maelesef haberdar değildirler.

4— Mevcut Bağdadî, Şamî, Müseyyit ırkları mükemmel numunelerdir. Bilhassa sert ve uzun uçuş yapan Bağdadi güvercinler başka ırklarla tesalüp ettirilmeyerek saf kan olarak yetiştirilmelidirler. Gece uçuşlarında muvaffak olduğu söylenen Muarrik ırkına ehemmiyet verilmelidir

5— Memleket güvercinlerimizin eyi bir mektup güvercini olabileceklerini yarbay Dr. Süreyya Tahsinin kitabının 61 nci sayfasındaki (iyi bir mektup güvercini nasıl olmalı) bahsındaki suallere dayanarak derimki :

- a) Vatan sevgisi,
- b) Tayini cihet kabiliyeti,
- c) Uzaktan görmek ve gece görmek,
- ç) Mukavemet,
- d) Dikkat ve yavrulara ihtimam,
- e) İyi ve muntazam yumurtlama ve yayru yetiştirme,
- f) Kuvvetli kanat ve göğüs,
- g) Sahibine karşı emin ve enis, yanı insancil olma,
- h) Güzel olmak. gibi.

Vasıfların hepsine malik olmaları hasebile iyi bir mektup güvercini olabilirler.

Avrupa güvercinleri uzun sayılar mahsulu olarak mahalli şerait ve iklime göre yetiştirilmiş sunî ırklara mensupturlar. Bu ırkların memleketimizde evsafını muhafaza etmeleri ve iklimimize ve sıhhi şartlarımıza yerli ırklar kadar dayanacakları şüphelidir.

Ben yerli ırkların ecnebî ırklarla tesalüp ettirilmelerini de lüzumsuz görür, yerli güvercinlerin maksada göre yetiştirilmesinin esas olmasını daha doğru bulurum.

Belçika, İngiltere, Fransa ve Almanyada bu işle bir asırdanberi ciddî olarak uğraşılmaktadır. (1870-1871) Fransız-Alman harbinde Fransızların güvercinlerden ettikleri büyük istifadeyi gören prens Bismark Belçikadan getirttiği güvercinlerle ciddî olarak iştigale başlamış ve o zamanlar 300 kilometre uçuş yaptıranlara imparator altın madalya vermiştir.

Yurdumuzda ve bu işten anlar halk bu işe yarar güvercin vardır. Noksan olan teşkilattır. Cumhuriyet hükûmeti her işi en iyi şekilde yaparken şüphesizki bu işi de ele alacaktır. Biz kısa zamanda mahdud bir muntıkayı tetkik ettik. Memleket bu hususta esaslı olarak etüd edilmeli ve tetkikat neticesi takip edilmelidir.

Meslekdaşlarımız ve bilhassa asker arkadaşlarımız bu işle ehemmiyetle alakadar olmalı ve yakında kendilerine düşecek vazifelere şimdiden vakıf olmalıdırlar. Muhabere güvercinlerinde aranacak evsaf ve muntıklarımızdaki güvercinlerde bu evsafa uygun olanlar olup olmadığı evelden aranmalı ve bir emri vakie karşı hazır bulunmalıyız. Güvercin işi, köpek işi gibi ufak görünen fakat memleket ve mesleğe çok hizmet temin eden ve mesleğin kıymetini bir kat daha yükseltecek olan işlerdendir. Az emekle çok hizmet kabildir.

Fikrimce memleketimizin ihtiyacı Avrupa güvercinlerine olmayup ancak Avrupa teknik ve teşkilatına ve bu işleri tatbik ve takip edecek bilgili memleket mütehassıslarınadır. Türk halkı ve Türk güvercini az bir ihtimam ile muhabere işini yapabilecek bir kudrettedir.



Yerli nebat toksikolojisi.

Toxicologie végétale indigène.

III.

Çöpleme = Harbak
Vératrum = Vératre

8. Kor. Hyv. Hst. Direktörü By. Yb. Eşref Oytun.

Floreada iki türlü çöpleme oymağı vardır. Bunların Morfolojileri de birbirinden oldukça ayrımlıdır. Bu iki büyük oymaktan birisi Şakayık Familyasına (Raenunculacés), diğeri de Zambaklara (Liliacées) ilgilidir. Birinciler hemde iki filkalı nebat kümesindendir. Serbest olan Korol yaprakcıkları birden fazla olduğu için ayrı bir as sınıf meydana getirir. (Corolles polypetale).

Düğün çiçeklerinde olduğu gibi dişilik örgenleri diğer halkaların üstündedir. Bundan dolayı bu bitgileri bctanikte halkaların durumu yumurtalığın altında sokulu çiçekler arasında buluruz. Plasentası (Placenta) da yumurtalığın koltuğundadır. Her iki çöpleme oymağını ayırt ederken yanılmamak için bunların ayrı ayrı soyunu sopunu tanımak gerektir. Şakayık Familyasından olan çöplemelerin Helléborus adıyla tanılan geniş bir soyu vardır. Çeşitleri de şunlardır : (1) kara çöpleme (Helléborus niger) (2) Yeşil çöpleme (Helléborus Viridis) (3) Kokmuş çöpleme (Helléborus Foetidus). [*]

Yukarda Adı geçen An üç türlüye yalancı çöplemeler

[*] — Doktor Şerafettin Mağmumi Yeşil Harbak ile, Müteaffin Harbakı aynı çeşitten sayarak bir arada göstermiştir. Mahzenî veya Şarkî Harbak Adıyla Pembe çiçekli dördüncü bir çeşit çöpleme daha tanıtmak istemiştir. (Ka. T. Sa. 442)

denilir. Vératre oymağı ise gerçek sayılanıdır. Bu yazıda söylemek istediğimiz nebat da odur[**]

Gerçek sayılan Çöpleme çeşitlerinin en çoğu Orta Asyada biter. Kuzey Avrupada yetiştigi gibi Hindistanda, Afrikada dahi büyür. Bu soydan otlara memleketimizin bir çok yerlerinde de rastgelebiliriz.

Biz bu Betgede Toksikolojide önemli olan Ak Çöpleme (Vératrum Album) çeşidinden, Birazıcık da aynı oymaktan olup katımı birbirine çok benzeyen Kunduz otundan (Cévadille-Officinalis) Söz çiyoaruz

morfolojisi : Çöpleme çiçeklerinde hem erkeklik hemde dişilik örgenler bulunur. Çiçek kılıfları hepsinde de vardır. Kılıf Fassı (Lobe) serbest veya dipten bitişiktir. Çiçekler süslüce görünür. Papas otunun beyaz çiçekleri pek hoştur. Erkeklik örgenleri bir kaç tanedir amma Korolun sayısı kadar degildir. Kara Çöplemede ise Etaminler (Étamines) Korol yapraklarına nisbetle ziyadedir. Erkeklik örgenlerinin tutarı Korol yaprakcıklarının sayısı kadar olmaz. Anizostemonyadır. (Anisostémonie).

Üreme örgenlerinin iki çeşidi de bir çiçekte bulunabilir. (Hermaphrodite) dir. Yahut yalnız bir türlü üreme örgeni görülebilir. Çiçek kılıfının fassı çok damarlıdır. Anter (Anthère) konutludur. Anterin yüzü dışarıya kadar. Çidemlerde olduğu gibi içeriye doğru çevrilmiş değildir. Pistil bir kaç meyve yaprakcığından katınçlanmıştır. İbreler (Styles) bir kaç tanedir; Kısa ve dipten bitişiktir; böylece de Yumurtalığa kakılıdır. Yumurtalık pek seyrek olarak yarı aşada da görülebilir.

Choenocaulon cinsinde çiçekler sümbül (Epi) biçimindedir. Çiçek kılıfının fassunda bulunan çukurluklar da nektarlıdır. (Néctarifère) dir.

Meyve ve tohumları— Vératrum'un meyveleri çideminkilere çok benzer, bir kaç meyvecik bir aradadır, kapsülü vardır. Mey-

(**) Beyaz Harbaka Türkçede Marulcuk, Harbakı esvede Dana Kıran adı verildiğine göre bu nebatın Türklerce eskidenberi tanındığı anlaşılmaktadır. (Ahteri K. C-I. Sa-339)

veler yalnız bir çiçekten türemiş ve konutlar yapan meyve yaprakcıklarından üremiştir. Kemâle erince kabuğu açılıp meyveleri teker teker ortalığa dökülmez; bitişik meyveciklerdendir. (Syncarpe). Bu meyveler yağlı ve yumuşak çeşitten olmayup kuru olarak açılan soydandır. Bunlar olgunlaşınca Konut bölmeleri hemen yırtılıp parçalara ayrılır, ve böylece tohumlar dışarı dökülür. Bundan ötürü, bunlara ara bölmeleri parçalanarak açılan meyveli nebat denir. (Déhiscence Septicide) dir. Kündüs taneleri sıçan tersine benzer, esmer renktedir, üzerleri buruşuktur. Üremeleri de bunların sayesinde.

Gövdesi, kök ve yaprakları- Ak çöpleme gövdesi top-
rağın içindedir, pek kısadır. Yaprakları dip tarafından çıkar, Gramineler gibi uzuncadır, yapraklar boyuna doğru bükülür. Kursu sert değildir. Köklerinin dışı esmer sarımsak, içi beyaz renktedir. Kokuludur. Uzunluğu 5-8 sm. kadar olabilir. Bu nebatın üretilmesi yerden çıkan sürgünlerle de kabildir. Bundan dolayı, bağçelerde yetiştirilebilir.

Bit otu rizomunun (Rhizome) ucundaki soğanın her tarafı tek parçadan ibaret bir örtü ile kaplanmış büyük tomurcuk biçiminde değildir. Pul pul dizilmiş ve ayrı ayrı örtülerle kaplanmış yaprakcıklarla katışıktır. (Ecaille) dir.

Farmakolojisi : Hekimlikte Ak çöplemenin gövde ve kökü ile Bit otunun meyve ve tohumları kullanılır. Bunlar taze elde edilir, kurutulur ve hususî kaplarda öğütülerek toz haline getirilir. Semence de Cévadille on beşinci asırdanberi zehirli olarak tanılır. Önceleri bitleri, Oksiyurleri öldürmek ve şeritleri düşürmek için kullanılmıştı. Tehlikeli bir toz olduğu için yalnız kullanılmaktan çekinilir.

Çoğu vakit (Delphinum) soyundan olan (Staphisaigrie) ile karıştırılır. Katımında Véatrine, Jervine, Sevadine. gibi Alkaloidler vardır. Papas otunda Acide Véatrique bulunur, billürlenme (Cristallisation) yeteneği ziyadedir. Beyaz ibreler şeklinde olur. Yağlı maddelerin tasabbunundan ileri gelir.

Suda az erir, alkol, eterde erimez, Alkalinlerle milhler (Vératrate) meydana getirir. Sağıtma fenninde (Thérapeutique) gördüğümüz Véatrine cismi aslından Véatridine, Cévadine denilen iki izomer Alkaloidin katışığıdır. Farmaside zehirli ilaçlar arasında bulundurulur. Beyaz renkte gevşek bir tozdur. Yahut beyaz renkte şekilsiz bir yığın halinde olur. Aksırtıcıdır.

Hekimlikte (Sulfate de Véatrine) daha çok kullanılır. Çünkü, suda pek çabuk erir. Véatrine ise sıcak suda bile az erir. Ancak belli nisbetlerde (2) kısım Chloroforme, (4) k. Alcool, (10) k. Ether de eritilebilir. Fakat, -memdud-Zaç yağında (Acide Sulfurique) ve tuz ruhunda (Acide Chlorhydrique) hemen erir. Gerçek olarak tanımak ve saflığını anlamak için şimik usullere göre analizi yapılır.

Véatre ya solüsyon (Solution), Enfüzyon (Infusion), veya toz (Cachet, Pilule, Bol), yahut Tentür (Teinture) halinde kullanılır. Katımı belli olan bu cisme Farmakoteknik yöntemlerle türlü türlü şekillerde verilebilir.

Sağıtma etkisi şöylece kısaltılabilir : (1) kusturucudur. (Vomitif), (2) sert sürgüttür. (Purgatif drastique), (3) uyatıcı (Excitant), (4) ateşi düşürür. (Antithermique), (5) ağrıyı dindirir. (Analgésique), (6) âdet kanını çoğaltır veya yavru düşürür. (Emménagoge, Abortif) tir..

Sulfate de Véatrine'in ipodermik enjeksiyonu domuzlar için kusdurucudur. Genç köpek hastalığında (Langen Bacher) enfüzyonu sürgüt olarak verilir. Sığırların sürşarjdan ileri gelen işkembe hazımsızlıklarında deri altına yapılan enjeksiyonlar faydalıdır. (Cagny) Véatrinei beygirlerde, öküzlerde Pilocarpine. Eserine ile birlikte kullanmıştır. Bağırsak etlerinin liflerine tesir eder. (Sécrétions intestinale) dir. İfrazatı arttırır. (Contractif). Akciğerin büzücü unsurlarını kamçılar. Bundan ötürü, atların akciğer yangısında (Pneumonie) ve (Emphysème), soluğan (Pousse) için eyi gelir. Ot yiyen büyük hayvanların Koma (Coma) nöbetlerinde etkisi görülür. Tifo de ateşi düşürür. Romatizma ve Furbürden ileri gelen ağrıları dindirir. Ot yiyen büyük memelilere ipodermik şırınga

edilmekle yavru düşürür. Kodeksteki mikdarlar üzerinden kullanılır. Gerek insan gerekse bazı hayvanlarda kullanılırken Contre indiquée bakımından da düşünölmelidir.

Toksikolojisi : Çöpleme nebatının kökü, yaprağı, tohumları zehirlidir. Zehirin en çoğı kökündedir. Tohumlarında ise az bulunur. Zehirleyici mikdarı kurutulmuş kökler üzerinde yapılan denemelerle tanıtlanmıştır. Yukarda söyledığımız gibi çöpleme katımında bir takım Alkaloitler vardır.

En önemlisi Jervine. Pseudojervine, Rubijervine ile Protovératrine, P. Vératridine dir. Bu alkaloitler gövde ve yaprak katımında azdır. Kökünde ise yüzde beş kadardır.

Bu nebatın zehirli oluşu Jervine ve Protovératrine denilen Alkaloidlerin varlığından ileri gelir. Bu alkaloidler andoderm yakınında, Nişa parankimasının Sellülleri içindedir. jervine nebatın her yerinde bulunur. Kan tazyığını azaltan ve nabızı ağırlaştıran bir cisimdir. Protoberatrine ise nebatın tohumlarından başka yerlerinde bulunur.

Kurutulmuş bir çöpleme kökünün (30:40) Gramı bir beygiri (180) gramı bir Sığırı (8-15) Gramı da bir Domuzu öldürebilir.

Zehirlenme Beygir, Öküz, Domuzdan başka ördek ve piliçlerde de görölmüştür. Ölüm ile sonuçlanan korkunç zehirlenmelere sebep olabilir. Zehiri Süte de geçer.

Beldek (Symptome) : Önceden İştahsızlık başlar. (Inappétance).. Hastalığın başlangıcında birdenbire sert, şiddetli sıçrayışlar. (Excitations).. Coşkunluk (İmpétiosité) görölür. Bu beldeğin arkasından Uyuşukluk gelir. (Engourdissement). Hasta terlemeye başlar. (Diaphorèse)..

Ağızından bolca salya akar., daha sonra kusar (Vomissement). Hastanın karnı şişer (Ballonnement). Sürküt görölür; bu şekilde görönen ötürük bazı vakit kanlı olur; Sanci beldeği başlar.. Soluk zorluğu vardır. (Respirationpenible).. Nabız düzgün atmaz. (Pouls irregulier).. Titremeler (Teşennuç- Spasmes), İnmeler. (Paralysies).. görölür.

Sağıtma (Traitement) : Tanin, Solution de Lugol verilir. Hazım boruları üzerinde Antiseptique, Hèmostatique Astringent etkiler yapar. Zehirin kana geçmesine engel Olunut Gastro- enterite için (Mucilage de graine de lin) eyi gelir.. Excitation için (Calmant) ilaçlar kullanılır. Spasmozun önüne geçmeli; inmelere karşı durmalıdır.. (Chloral), (Chlorh.. da Morphine, Bromürler (Bromure de Sodium, Potassium), Alcool, Camphre, Atropine, Liqueur ammoniacale anisée.... verilmesi Faydalı olur.



As. By. Tıb. Mp. Hıfzıssıhha ve Eşkal Şubesi çalışmalarından.

Zorlanmış kalp.

Coeur forcé.

Başmuavin By. Bnb. Veysi Roragan

Mekaleme mevzu teşkil eden (COEUR FORCÉ) hastalığı yeknazarda mensup olduğum şube ile alakasının samimiyeti zayıf görünebilecek bir bahis telâkki edileceğinden böyle bir telekkinin sebebiyet verebileceği sui tefehhümleri izale kaygusile evvelâ maksadımı arz etmek isterim. Ben Coeur Forcé nin afatından, araz ve tedavisinden bahsedecek değilim, Ancak bu marazdan içtinab için koşu atlarının antrenman mesaisi esnasında mühtaç oldukları tedbirleri bizzat şahidi olduğum bir hadiseden ilham alarak tetkike gayret edeceğim ki bu da branşımı alakadar eden bir cihettir. Bu hastalığın sebeplerini ve yarış atlarının koşu kabiliyetleri üzerindeki menfi tesirlerini arz edebilmek için şahidi olduğumu bahsettiğim hadisenin başlangıç ve intihası arasındaki safahatı hikâye tarzında nakli zaruri ve uygun bulduğumdan dolayı mazur görülmemi reca ederim.

1933 senesi ilk baharı 3 yaşında ve 1,58 irtifaında doru donda saf kan arab tayımı mektebe tayinim dolayısıyla ilk koşusunu yapmak üzere Konya da Beşinci Fırka topçu alay baytarı ve halen 5 K. hayvan hastahanesi MD. bulunan arkadaşım YB. Halil e emaneten bırakmıştım. Bir atın formunu iktisab edebilmesi için hududu zaruri kabul edilen asgarî müddetten daha az bir zaman zarfında yetiştirilmesine çok samimi bir himmet gösteren arkadaşımın yarış gününün gecesi aldığı telgrafta tayın maalesef ikinci kaldığı bildiriliyordu. Bu koşusunu müteakib tayı İstanbula getirttim ve İstanbul yaz yarışlarına hazırlamak üzere tanıdığım bir Antrenörle bir jokeye

teslim ettim. Mektebdeki vazifem atın Antrenman işlerini takibe müsait olmadığından haftada, 15 günde bir Bakır köyüne gidiyor ve ahvali hakkında mâlûmat alıyordum.

Jokeye teslimim esnasında tayın shhatı mükemmel, iştihası, neşesi normal karakteri ağır ve muti idi. Atın kondisyonunu kazanabilmesi için elde bulunan zamanı kısa gören jokey gayri mâkul ve ezici bir metotla atı çalıştırmaya başlamış ve bu aykırı mesai atı hem yormuş hemde asabileştirmiş idi.

Bir gün köye gittiğimde jokey atın iştihatsızlığından şikâyet etti. Muayenemde bir şey anıyamadım. Daimî premolerlerin sudurundan şüphelendim. Fakat dişler hayvanı rahatsız etmeyecek şekilde çıkmışlardı. Tay çok sinirli görünüyordu. Gışai munzammanın ihtikarı bende sürmenaj veya yorgunluktan pek zayıf bir şüphe uyandırdı. Jokey ve antrenörün atın işi hakkında verdikleri yanlış ve uydurma izahat tayın neşeli tavrı, sürmenaj üzerindeki şüphemi takviye etmiyordu.

İstanbulda yaptığı ilk yarışta Start mahallinde verilen yanlış bir hareket emri üzerine bir kısım arkadaşlarımın şahit olduğu veçhile jokeyin bir türlü zabtedemediği tay 1600 metre mesafeyi tek başına kat etti. Hissiyatımın mağlubu oldum, bu mesafeyi koşan daha doğrusu o günkü yarışını yalnız başına yapmış olan tayı betekrar yedekte Start yerine götürdüm. Fakat ikinci defaki çıkışta tay derhal Pist, den saptı ve binaenaleyh koşuya iştirak edemedi.

İki hafta sonra yapılacak koşuya kaydettirmek üzere atın idmanına devam ettirirken ilk haftanın Cuma günü tayın galo esnasında jokeyin elinden kurtulup kaçtığını ve jokayın bundan münfeil olarak hayvanı yumrukla döğdüğünü sahada vakayı görenlerden işittim ve derhal jokeyi tebdil ettim. Tahkikatım neticesi heman bir aydan beri atın her gün iş esnasında jokey tarafından zabtedilemediğinden mütemadiyen galo ile kaçtığını ve kenterle yani kısa dört nalla iş yapamadığını bana gösterdi. İşte atın aşağıda arz edeceğim veçhile bir aylık tahammülünden aşırı yaptığı şiddetli adali mesai tahtı tesirinde

kalbi cihazı muharrikle beraber sürmene olmuş, zorlanmıştı. Mamafih samimiyetle itiraf ederimki ben bunun farkında değildim, ve uzun zamanda olamadım. Çünkü : Coeur forcé hastalığını bilmiyordum, yalnız atın mütelevvin iştihasını islah için kola, kına kına, acide arcénieux, den mürekkebler tertibler veriyordum. İkinci hafta yarışında tay mükerreren pist, den saptı ve buradaki bir iki arkadaşımın gördüğü veçhile poto, ya 100 metre kala yaptığı bir kaç kuvvetli hamle ile ikinci geldi. Ben atımın yaptığı bu parlak atakları verdiğim münebbihat ve mukavviyatın tesirine, marazın henüz başlangıçta olduğuna ve pist, den sapışları esnasında jokey tarafından bilmeceburiye yürüyüşünün ağırlaştırılması dolayısıyla muhafaza ettiği dinçliğine atfediyorum.

Mağlubiyetin acısını çıkarmak için izin aldım. Tay ile beraber Kırklar-eline gittim. Muntazam bir mesai ve rejim takib ettim. Yapılan koşuyu tay birincilikle kazandı. Fakat yarışta gösterdiği kudret onu şahsen ithal ettiğim classe, ile uygun değildi. Netekim bu koşudan bahseden gazetelerinde kaydettikleri veçhile rekor fazladır. 1200 metre 1,26 saniyede alınmıştır.

Kırklareli yarışını müteakib Bursaya gittim. Jokey, den aldığım mâlûmata göre Tay, ın 1200 metre yarış mesafesi üzerinde yaptığı rekor en kuvvetli rakıbından iki saniye düşüktü. 1200 metreyi 1,23 saniyede yapmıştı. Yaptığım tahkikat bu malûmatı tasdik ediyordu. Fakat koşu hiçte lehimize cereyan etmedi. Filvaki Tay potoya 200 metre yakın mesafeye kadar en önde geldi. Fakat virajı alırken rakibinin yaklaşması üzerine suvarisinin taleb ettiği daha kudretli mesaiye cevap verecek yerde, pist, den saptı. Pist dahil ve haricine müteaddit defalar saptığından ve hakem kulesinde çarprıgından diskalifiye edildi.

Bu koşuyu müteakib atı iki ay istirahatata çektim. Bilahâre Gebzede bakımına fevkalade itina göstermek ve hafif işlerle antrene edilmek suretile müteakib sene yâni 1934 senesi Bursa ilk bahar yarışlarına hazırladık. At, idmanlarında çok

ümitbahş çalışıyor, çok parlak rekorlar veriyordu. Fakat ilk haftaki yarışını bir kaza ile bitiren atı ikinci hafta kendi classe, indan aşağı bir atla koşturdum. Fevkalade parlak bir netice aldım. Bundan sonra Yalova yarışına iştirak eden at hemen 2400 metrenin 2350 metresini birincilikle katetmiş iken son kuvvetle ceryan eden nihai mücadelede evvelce aralarında oldukça mesafe farkı bulunan ve mütemadiyen kamçı darbeleriyle teşvik edilen yorgun rakıbına bir baş farkile mağlup oldu, ikinci kaldı.

Bu yarışta ilk defa olarak bir nokta dikkatimi çekti ; buda atın sürati rakiplerine çok faik olduğu ve mesafenin kısmı azamını serbesçe ilerde katettiği halde pek cüzi mesafede diğer atla yaptığı final mücadelede mağlubiyeti kabul etmesi idi. Yâni Lütfinal, lerde (La Lutte Finale) de at bir türlü kendisinden beklenen kudreti gösteremiyor, bilakis yarışı bırakıyor, kuvvetleri dağılmış, perişan bir yürüyüşle geçilmesine müsaade ediyordu.

Gebzede aynı atla tekrar karşılaştılar, bu koşuda başka bir (Tactique) kullanmayı düşündük. Jokey atı geriden gütürecekt ve güya yormayacak, poto, ya yaklaşırken dinç bir kuvvetle zafer mücadelesini yapacaktı. Fakat bu tabiye bütünü aksi bir netice verdi. Dizginlere bütün kuvvetile asılmak suretile atının kudretini muhafaza ettiğini zanneden jokey ümit ettiği kuvveti hattavar kuvvetile kamçısından medet umarak attan taleb ettiği zaman hepimizin hayreti karşısında at tutuk bir yürüyüşle çok geride kaldı. Bundan sonra yaptığı yarışlar hemen hemen aynı şekil ve tarzda cereyan etti. Nazarı dikkatı celbeden ikinci mühim noktada atın idmanları esnasında kondisyonunu mükemmeln alacak şekilde formda bir tekâmül müşahade edilirken sıkı bir galoyu yahut bir koşuyu müteakib derhal bozulması ve inanılmayacak bir süratla zayıflaması idi. Bu hallerini bidayetlerde bir (Hysterie) ye hamlettim. Ve soğuk suyun asab üzerindeki müsekkkin teşirinden istifade emelile denize gönderdim.

Yarış sahasından uzak ve müsait yerlerde antrene ettirdim. Ancak yarış günü sahayı gösterdim. Atın hırçınlığı zail oldu. Sakin ve halim bir karakter kazandı. İstihası düzeldi. Fakat yarışın son mesafesi üzerindeki aczini bütün tedbirlerime rağmen islah ve izale edemedim. Ve nihayet böyle asil kanlı ve kudretli bir attan istifade edemeyişimin esbabını büyük bir tecessüs ve merakla ararken (Cagny) ve (Gobert) in, yarış atı (Le cheval de Course) namındaki eserlerinde (Coeur forcé) yi okudum. Verilen malumat merakımı tatmin edecek mahiyette idi. İşe atın kalbini istirahatta iken dinlemekle başladım. Bir çok muayenelerde darabanı muntazam, yalnız her iki zeirde his edilir edilmez bir asammiyet duyuyordum. Nabızı 37-40 dan fazla sayamadım. Bu esnada at çayırdı idi. Bir ay sonra kuru ot yedirmeğe ve yavaş yavaş çalıştırmaya başladım. Kenterle yâni kısa dört nallarla yaptığı işi müteakib icra ettiğim muayenelerdede vâzih anormal bir şey elde edemedim. Hayvan fevkalade ümit verici bir forma giriyordu. Bir aralık bütün hastalık şüphelerini ekarte ettim. At çok neşeli sıhhatlı, istihali ve gittikçe geliyordu. Ümitle sahaya girdik. Fakat 800 metrede verdiğim birinci galoyu müteakib yaptığım kalb oskültasyonu düşündüğüm ve ancak bir en unuttuğum şüpheleri canladırđı.

Kalp çok gürültülü çalışıyor. Zeirler birbirine karışıyor. ve çok zayıf, boğuk işitiliyordu. teneffus çok sık ve seri idi. mamafi bu gayri tabii imtidat eden alemetleri ilk galo, nun tesirine hemletmek tesellisi ile idmana devam ettim. 1200 metrede verdiğim galo ,yu müteakib istihsal ettiğim oskültasyon netaiyci birincilerini tekit etti. göğsün içinden adeta değirmen taşının dönmesinden mütehassil bir gürültü uzaktan dinleniyormuş gibi, sesler geliyordu. hayvanın sürat kesbeden teneffüs ve hareketi kalbiyesi çeyrek saat geçtiği halde normal hızını alamamıştı. gözlerdeki berraklık gitmiş, konjestiyone bir renk gelmişti. İştası oldukça azaldı. yarışdan bir iki gün sonra bize kuvvetli ümitlerle muvaffakiyet beklettiren form şayanı hayret ve inanılmayacak dir hızla adeta erimeye

sönmiye başladı. at musabakada yarışı yine yakınlar kadar getirmiş, ve âni olarak bırakmıştı. bu vaziyet karşısında atı sahadan uzaklaştırdım. bir sene istirahat etti. ve bir sene isrihatten sonra da sattım.

Satmadan evvel bir kaç galo ile muayenelerimi tekrar ettim. atı alan adamın jokeyi benden ankara yarışlarına iştirakin ne derece muvaffakiyetli olabileceği hakkındaki kanaatımı sordu. bende atın yaptığı uzun istirahat sayesinde bir iki yarış yapabileceğini müteakib yarışlarda muvaffak olabilmesinin uzak bir ihtimal olduğunu söyledim.

İzmit, de bir ikincilik, Bursada bir birincilik yaptı. üçüncü koşusunda eski mağlubiyetler aynı sistemde tekerrür etti. bu akibetler mektebe gelen jokey' in ifadesidir.

Cagny ve gobert zamanında teşhis edilen (Coeure forcé) li atların uzun istirahat ve mâkul bir tedavi ile şifayab olabileceğini yazıyorlar. bu hususta kanaat sahibi değilim. yalnız mevzuumuzda bir senelik istirahat kalbte bir tamir yapmış idi. fakat tamir ve termin işinin nesci munzam tarafından deruhte edilmesi tabii kalbe eski kuvvet ve mukavemetini veremezdi. netekim mevzuu behis attı da bir senelik istirahat ancak iki yarışı idare edebilecek bir metanet kazandırmıştı.

Yaptığım şu mukaddemeye istinaden diyebilirizki, koşu sahalarında teşekkülatı muntazam ve müsait, neşvuneması normrl kanı temiz, Classe ı muayyen bir çok hayvanlar görülürki bunlar koşunun ilk mesafelerinde rakiblerini mağlub edecek şekilde önde giderlerken rakiblerinin yaklaşımlarını müteakib jokey,lerinin taleblerine cevap veremeyerek yâni kendilerini zafere isâl edecek olan nihai mücadeleyi, son gayreti gösteremeyerek geçirmelerine müsaade eder. başka bir tabiye de neticeyi degıştiremez, koşunun başlangıcında jokey atını digerlerinin gerisinde götürdüğü taktirde, atın galosu serbes ve kolay görülür. ve rakiblerine hâkimiyet ve faikiyeti temin edeceği tahmin olunur. fakat aksiyonlarının tâcil ve uzatılması gayretini göstermesi zamanı geldiğinden itibaren ümidin hilafına kulaklarını arkaya kısararak geri

saflarda mevki aldıkları görülürki bu hal bir çok kimselerin nazarında, atın gayri müsait karakterlerinin ve yarışa arzusunun mefkudiyetine bir delildir. hakikat halde ise bunlar bir gürûh hastalardır. bu gibi hastalar yâni kalbi zorlanmış atlar kendi klaslarından dun sınıflardaki atlarla koşturuldıklarında rakiblerini yenmek için ciddi bir saye mecbur olmadıklarından faikiyet temin ederler.

Bu maraz bütün mevzularda aynı devirde zuhur etmez. bâzen Taylarda görüldüğü veçhileevvela haralarda talim ve terbiyelerinde antrenmanlarında yüksek evsaf gösterdikten sonra birinci koşularını müteakib tehassül eder. mukavim olanlarda ise; sonunda uzun mucedeleler cereyan eden koşulardan sonra zahir olur.

Koşu atlarındaki bu kalp hastalığının uzun bisiklet yarışlarında yaya koşularda ve diğer spor şubelerinde bedeni mukavemetlerini mütecaviz şekilde çalışan sportmenlerde görülen ve beşeri tebabette (Coeure Forcé) denen maraza müşabih olduğunu M.Cagny, ve Cobert, yazmaktadırlar.

Marazın tekevvün tarzı (Pathogenie) si kolayca izah olunur. Bunun için bir an say fiziolojisini bilvesile sayi adali ile faaliyeti kalbiye arasında mevcut olan münasebeti hatırlamak icab eder. Bundan kısaca bahsedelim :

Biliyoruzki yürüyüşün hızlanması nisbetinde tekellüsâtı adaliye mütevazın bir şiddetle vaki olur. Adale tekallüs edebilmek için evvelâ intibahi asabi neticesi glikojenin glikoze tahavvülü ve bu sonuncununda tezauf etmesi gerektir. Glikozun tezaufu ilede tehassül eden acide lactique tekallüsü adalin kimyevî ve hikemî şeraiti evveliyesini hazırlar, adale acide lactique muvacehesinde büzülür, tekallüs eder. Adale tekallüsünü müteakib kanın ihtiva ettiği fermanların tesirile acide lactique mahallinde tâdil olunur.

Acide lactique mahallinde tâdil olunamayacak miktarda fazla teşekkül etmişse kebet bu artık miktarın bir kısmından tekrar glikojen imâl eder. Bir kısmında tevkîf eder ve uzviyet için gayri müessir kılar, Acide lactique bu miktardan

daha yüksek bir nisbette teşekkül etmiş ise o zaman adalenin yorgunluğunda mühim bir âmil olur. Çünkü acide lactique muvacehesinde adale mütekallis bir vaziyette kalır, inbisat edemez, enerji tevliidi gayesine müteveccih bütün bu silsilei hadisat yürüyüşün sürati nisbetinde değişen bir nazımla cereyan eder. Tabiri diğerle sayi adali kuvvetle cereyan ettiğinden kalb tekallüsâtındaki şiddeti artırır, adalata muhtaç oldukları musaffa kanı tedarik ve gayri saf bir hale gelen demi veridinin rielere avdetini tâcil için adalei kalb daha enerjik ve daha seri olarak tekallüs eder.

Şüphesiz burada, kalbin tekallüsâtında gösterdiği bu telaşlı faaliyet adalata muhtaç oldukları oksijeni tedarik ve tekallüsü temin eden yani kudreti yaratan ihtirakatın terk ettiği hamızı karbon, acide lactique, para lactique gibi zehirli mahsulatı uzviyetin tesemmümünü mani bir süratle muhtelif yollardan harice itrah gayesine matuftur. Deveranın çok kuvvetli ve çok seri cereyan ettiği bu sırada eviye ve ecvaftaki kan tazyikide yükselmiştir. Sayi adali şiddetle devam ettiğinde adalat gibi ifrat derecede ve bilâ inkita tekallüsâtı dolayısıyla kalb de yorulur. İlâveten ecvafının muhtevi olduğu kan tarafındanda çok kuvvetli ve dahilden harice vaki bir tazyika maruz kalır, o vakit esasen yorgun olan kalbin tekallüsâtı zayıflar, fakat bu zafiyetin adalatın metalibatında mucib olduğu noksanıyeti telafi için darabanını tacil eder. Kalb tekallüsâtının kudretinde vâki olan zafiyet devranı umuminin ağırlaşmasını, kanın gerilmiş eviyede keza ciğerlerde terakümüne sebebiyet verir. Bu suretle ak ciğerler ihtikana duçar olur ve yorgun adalat da gerek bir kısım yakıcı maddelerinden mahrum kaldıklarından ve gerekse teşekkül eden ve tâdil veya itrah olunamayan acide lactique ve acide carbonique, in menfi tesirleri altında müşkilâtla ve batı bir vezinle tekallüs edebilirler, sayin şiddeti tenakus edince bittabi at da yürüyüşünü hızından düşürür ve yavaşlar.

Dahilî kalb tazyiki demevinin tezayüdü bu uzvun cidarlarının ve adalesinin mukavemetini tecavüz edecek şiddette

ise veya bu mukavemet veraset, genç yaş gibi sebeblerle zayıflamış ise yorgun kalbin (Tonicité) sini kaybettiği nisbette cidarlar tedricen gevşerler ve bu halde kalbin ecvafı tedricen genişler, fakat bu genişlemede kalbin adalı elyafından bir kaç incirar ve teharrüşe düçar olmaktan kurtulamazlar.

İşten sonra istirahat esnasında kalb. elyafını tahriş eden, ve şeklini bozan tevessüe karşı koymağa çalışır. O vakit yavaş yavaş bu çok muzlim, çok bati ve reaksiyonel iltihab tahtı tesirinde yeni adalı, bilhassa munzammi ve lifi elyafın teşekkülü dolayısıyla cidarlar kalınlaşır.

Şu halde bu âfatın mahiyeti tandon klâkâj,larını tavsif eden âfatın aynıdır, ve binaen aleyh bu şekilde tegayyür etmiş kalb bir (Coeur claqué) dır.

Demek oluyorki bu hastalık âtil olan nesci munzammin tekessür ederek tegayyür etmiş olan fail anasırı esasıyeyi gayri mükemmel bir tarzda tâmir ve takviye etmesinden ve bu suretlede binnetice uzvu kalbin kudreti vazifeviyesinin tenakusundan ibarettir. Böyle bir kalbde ancak vasat şiddette bir işin metalibatına kifayet edebilecek kudreti hâizdir. Fakat bu say imtidat ettiğinde, bir koşunun final mesaisinde olduğu veçhile şiddet kesbettiğinde zayıf ve sürmene kalb artık adalatı takib edemez. Yâni adalatın gittikçe artan metalibatını tatmin edecek vesaiti teminden âciz olduğundan tekallüsâtı adaliye de kudret ve süratini artıramaz ve binaenaleyh atda seri bir yürüyüşün, ciddi bir koşunun taleb ettiği, bu yüksek sayı vermeğe gayri muktedir olur. Nihai mücadelelerde ancak kudret ve mukavemeti kalbiyesinin müsaade ettiği nisbette bir enerji hasıl edebileceğinden rakiblerinin geçmesine müsamaha mahkûmiyetinde kalır.

Tedabir — Hastalık tekrâr ettikten sonra tedavisi dahiye şubesini alakadar eder, hastalığın tehassülüne mâni tedabirin mütelaa ve tatbikide şubemizin çerçevesi içinde mevki alacağına göre bu tedabirin nelerden ibaret olabileceğini tetkik edelim : Hastalığın tekevvününde ittiham olunan âmil

muharrik cihazın sürmenajıdır. Sürmenajın hastalığın tehassülünde ki tesiri iki müheybi sebep tarafından teshil olunur. Bunlardan birincisi genç yaş, ikincisi Verasettir.

Birincisini ele alalım : İki yaşlı taylarda adalat grubu yüksek bir hacim ve kudrete malik oldukları halde iskeletleri henüz neşvünemayı tamlarını iktisabdan uzak, keza kalb. ciğerler gibi diğer aza da vazifevi kudret ve mukavemetlerini kati olarak kazanmamışlardır. Şu halde iki yaşındaki bir tay koşarken intibahatı asabiye tahtı tesirinde, kudretle tekallüs eden adaleleri neşvünema ve tekâmülleri nisbeten seri vâki olmayan, teahhür eden vazifevi kudretlerini gayri tam mükteseb bulunan azaya mukavemetlerini mütecaviz bir Effort tahmil ederler. Bu gibi yüksek ve şedit mesai tekerrür ederse tarzi istihdam kemiklerin iltihablanmasını, kalb ve rie gibi azanın sürmene olmasını intaç eder. Diğer taraftan eğer kalbin mukavemeti ecdaddan müntekil bir istidatla mütenakıs bulunuyorsa, eğer tay ana ve bábası tarafından esbabı muharrişeye karşı ensacın hassasiyeti gibi bir hali hususî tevarüs etmişlerse sürmenajın tesiri bu gibi mevzular üzerinde daha aşikâr ve vazih olur, nitekim kardiyaklı familyaların müteakib nesillerinde marazi kalb kesretle müşahade olunmaktadır.

Zamansız ve şiddetli işlere tâbi tutulan koşu atlarında da bu esbab kalb sürmenajının veya (Coeur Forcé) nin en umumî ve en kesir sebeblerini teşkil ederler. Yani yalnız genç hayvanlar kalb tegayyüratına tâbi değildirler, yekdiğerine yakın fasılalarla yapılan yarışlar, ciddi koşular, gayri makul antrenmanlar yaşlı hayvanlardada aynen bu hastalığı intaçta âmil olurlar. Yaşlı hayvanlarda (Coeur Forcé) nin nisbeten az rastlanması bunlarda kalb tonisinitesinin yüksek, mukavemetinin fazla, kabiliyeti teharrüşiyesinin azlığındandır. Ağır arazi yahut yokuşlu Pist'lerde verilen galo'larda sayın şiddet hududunu arttıracaklarından (Coeur Forcé) nin tekevvününde ikinci derecede müessir esbap olarak ittiham olunurlar.

Yukarıdaki mütaleata istinaden (Coeur Forcé) nin en ziyade mukavemetleri normal hudutlara vasıl olmamış genç

hayvanatta daha sık tehassül ettiğine nazaran ne yapmalı?... İki yaşlıları sahalarda koşturmaktan sarfı nazarmı etmeli?... Yoksa bu yaştakilerin koşu mesafelerini kısaltmalı mı?... İki yaşlıların sahalarda koşması şüphesizki mahzurludur. Fakat bu mütalea ve tavsiyenin isabetini kime anlatmalı? Bu hususta irad edilecek en mukni ve en fenni mütaleat karşısında alâkadar muhatablar Avrupalıların bu mahzuru görmüş olsalardı iki yaşlıları sahalalarında koşturmazlardı tarzındaki müdafaalarını iskât edecek mukabil cevabımız maalesef yok, çünkü: Avrupadaki örneklerle karşı beslenen görenek bağları çok kuvvetlidir. Filivaki (Cagny) ve (Gobert) eserlerinde bu hususta mantıki ve ilmi müdafaalar yapmaktadırlar. Fakat iş ancak müdafa safha sında kalmaktadır. Avrupada nümûnesi varken memleketimizde bu işi idare edenlere ilmi cepheden yapılacak tavsiyelerde rağbet görmemeye mahkûmdur zannediyorum.

Mesafenin kısaltılmasına gelince: Bunda muvaffak olunsadahi hastalığın tekarrürüne mâni tedbir almış olamayız, çünkü. Mesafe tasgir edilince şüphesiz atın süratı ehemmiyetli bir surette yükselecek, daha doğrusu yüseltilecektir. Bu ise yine sürmenajın tehassülünde en mühim mevkii işgal eden bir sebebdır. Şu halde biz yine iş hıfzıssıhhasında, riayeti tavsiye olunacak tedabirden meded ummak mecburiyetinde kalıyoruz. (Coeur Forcé) bakımından bu tedabir neler olmalıdır? Burada düşüneceğimiz mesele muharrik cihazın sürmenajından tevekki çarelerine tevessül ve eğer verilen iş hayvanda bir (Fatigue) yapmış ise bundan zamanında haberdar olup tedbir almak ve müteakib mesaisini uygun bir dozda tanzim etmekten ibarettir. Binaenaleyh bilhassa haftanın muayyen günlerinde verilen galoları müteakib mevzuu aşağıda arz edeceğim şekilde muayyeneden geçirmeyi muvafık mütalea ederim:

1— Gışai munzammanın hali.

Göz gışai munzamması alehusus galoyu müteakib günün sabahıda Konjestiyone ise yorgunluğa bir alâmettir. Bu basit muayene, mesainin dozu üzerinde ve kan deveranının mahiyet cereyanı hakkında alışmış gözlere kıymetli malûmat veren bir vasıttadır.

2— Derecei hararetin kontrolü.

Biliyoruzki mesai esnasında derecei hararet iki sıra hayati hadisatın tahtı tesirinde yükselir.

a) Çok faal cereyan eden ihtirakat dolayısıyla tehassül eden fartı hararet.

b) Gayri mükemmel bir surette itrah edilen mahsulatı ihtirakiyenin dimağda merkezi haruriyi zehirlemesi..., eğer verilen iş hayvanın idman derecesine uygun bir surette doze edilmiş ise şüphesiz dahili hararete cüzi bir tereffü müşahade edilir. Aksi halde tereffü 40 ve hattâ bunun fevkine bile yükselecektir. Yalnız burada şaşırmmamak için harici hararetin halini ve mesafe üzerinde yapılacak tebeddülâtı nazarı itibara almak lâzımdır. Galodistansı üzerinde yapılacak arttırmalarda vâki olacak tereffüü hararet farkı normal ve fiziyojiktir. Aynı mesafe üzerinde bir kaç galo bu farkı idmanın tekâmülü dolayısıyla kendiliğinden izale eder.

3— İштиha.

Yorgun hayvanlar galo günü ve hattâ müteakib günler yemlerine küserler. Mahaza bazı atlar vardırki yorgun oldukları halde yemlerini yemekte devam ederler. Binaenaleyh bu kontrolde hayvanın mizacını göz önünde bulundurmak lâzımdır.

4— Galoyu müteakib Fonendoskop ile kalbin oskültasyonunu yapmak, işitilecek anormal tonları ehemmiyetle tahlil etmek, şüphe vukuunda derhal işi azaltmak, istirahatata çekmek, ve tedaviye teşebbüs etmek.

5— Sphygmomètre'lerden istiane etmek, bu hususta Paço'nun Sphygmomètre'sinden 25 senedenberi çok iyi istifadeler elde ettiğini fizyolojist Furniye 1934 de yazdığı Le Pur sang en action, adlı eserinde zikretmektedir. Yarış atlarında deveranın tetkiki noktai nazarından bizdede bu aletin istimalinin kıymetli neticeler kazandıracağı şüphesizdir. Yazıma (Sphygmomètre) lerin tatbikatını umumileştirecek müsmir mesainin alâkadarları tarafından muvaffakiyetle neticelenmesi temennisile nihayet veririm.

Literatür :

Cagny ve Gobert (1925): cheval de course

Fournier (1934): le pur sang en action



Askerî Baytar tatbikat mektebi Bakteryoloji şubesinden :

VEREM.

Muallim Yzb. Sadeddin Yazar.

(Başı geçen sayıda)

Marazî mahsullerden verem kültürü yapmak

Verem basili kültürü tarihi karıştırılacak olursa birbirinden farklı iki devir nazarı dikkate çarpar.

Birisi 1884-1924 arasında geçen ve Koch ın kendi ismini taşıyan basili keşfinden iki sene sonra başlayan devirdir. Bu zaman esnasında birçok mücerripler çalışmışlar ve yumuşamış tüberkülleri ezerek mütehassır koyun veya öküz serumundan mürekkep vasatlara ekerek 15-18 gün sonra bu vasatlar üzerinde makroskopik koloniler elde etmişlerdir.

1887 de Nocard ve Roux adi jeloz ve buyyona % de 5-8 gliserin ilave ederek bu gibi fakir vasatların da verem basili üremesine müsait olduğunu göstermişlerdir.

Esası yumurta olan vasatların kullanılması 1896 da Capaldi tarafından tavsiye edilmişse de pratige ancak 1902 de Dorset kendi ismini taşıyan vasatile sokmuştur. Lubenau Dorset vasatına % 5 gliserini havi % 30 et tatini ilave ederek vasatı daha mükemmelleştirmiştir.

Veremli marazî mahsullerden pratik bir usulle kültür elde etmeyi ilk meydana koyan Spengler dir. Bu mücerrip veremli kraşalardan kültür yapmak için tali mikropoları öldürmek üzere formol buharatından istifade etmiştir. Biraz sonra 1904 de Piatkowski bu usule benzer diğer birini meydana koymuştur. Fakat bu formollü usuller pratikte revac bulmamış ve 1908-1909 da Uhlenhuth antiforminli metodunu bulmuştur.

Uhlenhuth Usulü: Şüpheli kraşa üzerine müsavi miktarda % 30 antiformin ilave edilir, ve bu melanj güzelce elde

tahrik edilerek kraşadaki kühflakonların parçalanması temine-
dilir. 15 dakika böylece bırakılır.

sonra kuvvtli santrifüjörlerle santrifüje edilir, dipte toplanan
Depo tozlu su ile yıkanır, ve yumurtalı vasatlara ekilir

Bu usul daha sonra bir çok mücerripler tarafından tadi-
ledilerek kullanılmış hatta bugün bile Anglo-Saxons memle-
ketlerinde kullanılmakta ve ilerde bahsedeceğimiz asit sülfrik
usulüne tercihedilmektedir.

Bu devir Petroff ın Yapdığı uzun mesaiye kadar devam-
der, bu esnada Petroff veremden gayrı mikroplarla da karı-
şık mevadı maraziyeden kültür elde etmek için marazî mah-
sullere % 4 Sut ilavesini tasviye etmiştir.

Muayyen bir zaman kraşa ile muvacehede bırakılan sut
veremden gayrı mikropları tahribetmekte fakat verem mikro-
plarına hiçbir zarar vermemektedir. Petroff daha sonra lube-
nau vasatına violet de gentiane ilave ederek gayet az tali
mikropların bulunduğu mahsulü marazileri bu vasata ekerek
Violet de gentianın antiseptik gibi tesir ettiğini ve verem
basillerinin saf olarak ürediklerini göstermiştir. Bu usul birçok
yerlerde bilhassa Fransada pratik sahada uzun zamanlar
kullanılmıştır.

Amerikada Corper ve Uyei violet de gentiane yerine kris-
tal violet ilavesini tavsiye etmişlerdir. fekat birçok taharriyat
neticesinde bu hususta kullanılan muhtelif violet ler(violet de-
gentiane, violet de lilie) vesaire arasında büyük farklar
görülemez.

1623—1926 da Petregnani hususi yumurtalı ve malahit
yeşilli vasatını hazırlayarak, malahit yeşilinin violet lerden
daha iyi antiseptik tesir ettiğini göstermiştir. Aynı zamanda
Petregnani münten kraşa ve diğer marazî mahsulleri % 4 sut
mahlulile yarım saat muvacehede bıraktıktan sonra birkaç
damla turnesol mahlulü muvacehesinbe % 10 asit kloridrik ile
tadil edip kendi vasatına ekıyor. Bu vasatın Petroff vasatına
rüşaniyeti bir çok mücerripler tarafından tastikedilmiş olup
bugün birçok labratuvarlarda kullanılmaktadır.

1924 yılına kadar tali mikroplarla karışık mevadı marazi-
yenin kültür elde edilmesi bütün labratuvarlarda pek güç bir
iş olarak kabuledilmekte idi.

Bossan ve Baudy nin 1922 de %10 asit sülfrik ile ilk yap-
yapdıkları tecrübelerden sonra Löwenstein ve talabesi sumijo-
ski asit sülfrik istimalini tadilederek oldukça partik bir usul
meydana koymuşlardır.

Daha sonra Loewenstein verem mikrobunun hamizat ve
kalevilerin muhtelif kesafetteki mahlullerine mukavemetini
tetkikettikten sonra hususi bir usul meydana koymuştur.
Fekat Hohn bu usul üzerinde daha ince tetkikler yaparak
bugün her tarafta hullnılan bir metodu meydana getirmiştir.

Loewenstein-Hohn usulü: her hangi bir mahsulü marazi
kraşa, idrar, mavadı gaita nin iki gram kadarı üzerine 10 c.
c% 10 asit sülfrik ilave edilir. asit sülfrik miktarı mevadı
maraziye tali mikroplarla çok karışık ise % 12 kadar da
çıkartılabilir. asit sulfrik ve marazi mahsul arasına karıştırıl-
mak şartile 20 dakika muvacehede bırakılır. bu müddetten
sonra 5 dakika santrifüje edilir. idrar için hastadan alındık-
tan sonra santrifüje ederek dipte toplanan depo yı asitle
muamele etmek icebeder.

Santrifügasyon bittikten sonra Loewenstein depoyu asit
tesirini gidermek için muakkamtuzlu su ile yıkamayı tevsie
eder, halbuki Hohn bu yıkamayı faidesiz bulmaktadır. Her
iki usulde de dipte toplanan depo yumurtalı malahit yeşilli
vasatlara ekilir, ağızları kapaşonlanır ve etüve konur. Bu usul
bir çok labratuvarlarda veremden şüpheli ve diğer mikroplar-
la karışık mevadı maraziyeden kültür elde etmek için kulla-
nılmaktadır. daha başka ve pratik usullerden biriside Saenz
ve Costil usulüdür.

Saenz ve Costil usulü: 2 c. c şüpheli kraşa, idrar, mevadı
gaita muakkam bir havanda muakkam kumla güzelce ezilerek
homojen bir hale getirilen marazi mahsul üzerine müsavi
miktar yani 2c.c kadar % 15 asit sülfrik ilave edilir. ve
böylece yarım saat bırakılır. sonra reaktif olarak bir kaç

damla turnosol mahlulu ilavesinden sonra % 30 sut mahlulile damla damla ileve edilerek lila rengi elde edilinceye kadar tadiledilir. leylaki renk asidin tadiledildigini ve bu tadilin P.H. 6,8 — 7,2 ye tekabülettigini gösterir.

havandan bulunan bu suretle muameleye tabi marazi mahsul bir pipetle malahit yeşilli yumurtalı yasalara akilir, tüpler kapışonlanır ve etüve konur.

Bu usul Pasteur enstitüsünde tarafımızdan dikkatle kontrol edilmiş ve diger usullerden daha iyi netice elde edilmiştir. aynı zamanda bu usulde santrifügasyon meselesi de olmadıgından diger usullerden daha pratiktir.

Kanda verem basili araştırmaları

ve

Loewenstein usulü.

Tecrübevi olarak bir çok mücerripler bilhassa bu hususta mesaisile tanınmış Pasteur enstitüsü verem araştırma labratuvarları servis şefi Boquet nin mesaisi tecrübe hayvanlarında basilleminin mevcudiyetini gerek kültür ve gerekse tecrüvi telkihlerle meydana koymuştur.

Fakat veremlilerde kan deveranında verem basillerinin kültür vasitasile meydana konması üzerinde yapılan araştırmalar birbirinden çok farklı neticeler dogurmuştur.

1914 de Alman mücerripleri veremin degil yalnız tekâmüle müsteit devirlerinde hatta hafî veremlerde bile basilleminin kesretle mevcudiyetini kabuletmektedirler. Böylece Rosenberg dogrudan dogruya muayene ile muhtalif devirlerdeki 125 veremlide fazla miktarda kanlarında mukavimi hamız basiller bulmuştur.

Kuraschige anti formin usulile rievi vereme müptela 155 hastanın kanında yüzde yüz müsbet netice elde etmiştir.

Sturm 23 veremlinin kanını kobaylara zerkederek yine yüzde yüz müsbet netice elde etmiştir. Alman mücerripleri gibi Fransada basilleminin kesretini kabuledenler çok degildir.

Almanların fikrine iştirakedenler başında Jousset vardır.

Baron bu hususta hazırladığı tezinde hâd ve umumileşmiş 7 granüli vakasından kobaylara kan zerki yaparak 4 defa, kan yollarında afat yapmış iki hâd verem vakasında da bir defa müsbet netice almıştır.

Halbuki tekâmül göstermeyen hâd ve müzmin verem vakalarında hastalardan ekserisi agoni devirlerinde olduğu halde 45 vakada ancak iki müsbet netice elde etmiştir. Baron tezinde bu suretle basilleminin degil hafî veremde hattâ hâd ve evolütif vakalarda bile nadir olduğunu kaydetmektedir.

Bu taharriyat daha sonraları L. Bernard, R. Debré ve diğer mücerripler tarafından da tastikedilmiştir.

Bütün bu birbirine uymaz neticeler devametmekte iken 1930 da Loewenstein kendi bulduğu metodile kanda mevcut verem basillerinin kültür yapılmasının çok kolay olduğunu ilân etmiştir.

1930 dan itibaren bu Viyanalı mücerrip 5000 hemokültür yapmış ve basilleminin veremlilerde kesretle mevcudiyetini hattâ degil yalnız rievi vereme müptelâ olanlarda hattâ cildi, kemik, mafsâl, kilye, göz vereminde ve daha veremden gayri birçok hastalıklar seyri esnasında meselâ müzmin ve hâd romatizına ve bazı âsab cümlesi hastalıkları Chorée hattâ Démence précoce da da basilleminin mevcudiyetini kuvvetle iddia etmektedir.

Loewenstein usulü : Muakkam ve içinde 2 c.c kadar %10 sitrat mahlulünü havi tüplere hastalardan aseptik şeraitte alınan 15-20 c.c kadar kan ilâve edilir. Ve güzelce karıştırılarak kanın tahassürü menedilir.

Bu tüp laboratuvar derecesinde 24 saat kadar bırakıldıktan sonra üst tarafta toplanan plazma kısmı bir bullü pipetle alınarak atılır. Ve tüpte kalan küreyvat yığını başka bir bullü pipetle alınarak 200 c.c hacmindeki santrifüj tüplerine konur, ve tüpte kalan küreyvat üzerine muakkam mukattar su konarak bütün kan teressübatı toplanır ve santrifüj túbüne ilâve edilir. Ve túbün üzeri muakkam mukattar su ile doldurularak 2000 devir yapan kuvvetli santrifüjörlerle 20 dakika

santrifüje edilir. Sonra üstteki mayı atılır dipteki depo üzerine tekrar 200 c.c kadar muakkam mukattar su ilâve edilerek bir bagetle dipteki depo güzelce karıştırılır. Tekrar ikinci defa olarak santrifüje edilir. Bu suretle elde edilen depo üzerine %15 asit sülfirikten 2 c.c ilâve edilerek üç dakika asitle muvacehede bırakılır. (Loewenstein evvelce asit sülfirik yerine % 30 asit asetik kullanmıştır). Bu müddet hitamında santrifüj tübü tekrar muakkam su ile doldurulur yeniden üçüncü defa olarak santrifüje edilir. 15 dakika santrifüjden sonra dipteki depo tekrar dördüncü defa olarak bir daha yıkanır. Bu suretle mücerribe göre basilin üremesini meneden emoglobin tahribedilmiş olur. Son santrifüjden sonra dipte beyaz, esmeritrak bir renkte olan depo altı Loewenstein vasatına ekilir. Tüplerin ağızları kapışonlanır. Hatta parafinlenir ve etüve konur.

Bu usulle Loewenstein rievi veremde % de yüz, sahaya ve barsak veremlerinde % 80, kilye vereminde % 55-60, cerrahi veremlerde % 41, hâd iltihabı mafsâl vakalarında % 70, yukarda ismi geçen asab cümlesi hastalıklarında da % 50 müsbet netice elde ettiğini ilân etmiştir.

Fakat bu Viyanalı mücerribin iddiası her tarafta birçok münakaşalara sebep olmuş ve kendisine Almanya, Fransa, Amerika, İngiltere ve diğer memleketlerin bu husustaki kompetanları cevaplar vererek yaptıkları tecrübelerde ancak %4-6 vakada ve yalnız rievi veremlerde müsbet netice aldıklarını söylemişlerdir. Bizde Dr. Saenz ile yaptığımız araştırmalarda birinci seri 300 kandan 18 müsbet yâni %6, ikinci seride 200 kandan 8 müsbet yâni % 4 netice elde edilmiştir. Diğer memleketlerden verilen istatistiklerde bizim neticelere yakındır. Henüz bu mesele halledilmemiş bir haldedir; her halde basilleminin Loewenstein nın dediği kadar kesretle mevcudiyeti kat'i olarak kabuledilmemektedir.

Verem basilinin filtraları geçen elemanları

İlk olarak 1910 da Rio-de-Janeiro da Oswaldocruz enstitüsünde Fontés verem apseleri kıyından tuberküljen ve virusi olan filtrabl verem elemanlarını bulduğunu ilân etmiştir. Daha evvel 1908 de Much verem basillerinin kültür veya marazî maddeler içinde protoplazmaları dahilinde lipoit tabiatında gramofil ve mücerrip tarafından protoplazma maddesinin tekâsüsünden ileri geldiği kabuledilen bir takım granüller bulmuştu. Fontés işte bu granülleri basil eşkâlden ayırmak hevesile verem bir kobayın kazeifiye olmuş ukadatından kıyh alıp tuzlu suda sulandırdıktan sonra Berkefeld bujisinden süzmüş ve elde ettiği filtrayı iki kısma ayırarak bir kısmına santrifüje ettikten sonra dipteki depoyu veya doğrudan doğruya bu filtrayı lam üzerine yapıp Ziehl ile boyadıktan sonra uzun muayeneler yapmış ve hiç bir kabili rüyet elemana tesadüf edememiştir.

Bu filtranın ikinci kısmı birkaç kobayın fahizleri cildi altına zerkedilmiş ve bu kobaylardan bir danesini iki hafta sonra öldürüp otopsisinde filtranın zerkedildiği tarafın maben ukadatında hafif bir imtilâ görmüş ve bu uktenin frotisinde evvelden görülen granüller bulunmadığı gibi basil eşkâlede tesadüf edilememiştir. Bu kobayın tahalinden dörtte biri ezilerek diğer iki kobayın cildi altına zerkedilmiştir. Bu kobaylardan bir tanesi bir ay sonra itlafedilmiş ve zerk noktasına civar uktenin büyümüş olduğu görülmüştür. Bu uktenin frotilerinde basil eşkâl görülemediği halde mukavimi hamız granüller bulunduğunu Fontés tarafından neşredilmektedir.

Diğer kobay altı ay kajda kaldıktan sonra zahiren iyi bir sıhhat alâimi göstermesine rağmen ölmüş ve otopsisinde zerk noktasına civar maben ukteleri normâl oldukları halde bunlardan yapılan frotilerde ve riede görülen tekebbütetmiş mihraklardan yapılan frotilerde tipik mukavimi hamız basiller görülmüştür Fontés bu tecrübeleri nihayetinde Much granüllerinin Berkefeld bujilerini geçebileceğini ve tecrübe hayvanlarında da atipik bir verem tevlidedebileceğini iddia etmiştir.

Brezilyalı bilginin bu keşfi bir çok yerlerde kritik edilmiş diğer bir çok memleketlerde olduğu gibi Fransada da Philibert, Fontésin tecrübelerini tekrar etmiş fakat filtra zerkettiği kobayları beş, altı ay sonra öldüreceği yerde bir ay kırk günde öldürerek otopsi yapmış fakat ne uktelerde büyüme ve ne de bunların frotilerinde basil bulabilmiştir. bu esnada jousset tüberkülin üzerindeki mesaisinde labratuvarlarda kulanılan bujilerin verem basil elemanlarından bazılarını gecirdiklerine işaret etmiştir.

1910 dan 1922 ye kadar hiç kimse Fontésin bu mühim mesaisinin üzerine düşmemiştir. Nihayet 1922 de Vaudremer verem basillerinin patates tatini gibi fakır vasatlardaki tahavvülatını tetkikederken vasatın derinliklerinde üreyen, mukavimi hamız olmayan ve bunlar arasında bazen bujileri gecebilen atipik eşkâl görmüştür. Patates tatininden ibaret olan vasatlarda üretilen verem basili kültürleri Şamberlan L 3 bujilerinden süzülüp bu filtra Petroff vasatına ekildikte yedinci günden itibaren zille boyanan ve mukavimi hamız elemanlardan müteşekkil kolonilerin zuhurunu mücerrip görmüştür. Daha sonra aynı mücerrip Hauduroy ile beraber gliserinli batates vasatı üzerinde üretilmiş kültür filtralarile de seri halinde repike edilebilen gayet ince elemanların mevcudiyetini göstermiştir.

Bu repikâbl filtraların patojen hassaları hakkında Vaudremer şöyle söylemektedir: kobaylara deri altına zerkedildiği takdirde zerk noktasında bir sertlik teşekküleder, bir haftada teşekküleden bu sertlik üç hafta nihayetinde temamilen kaybolur ve kobaylarda katiyen jeneralize bir verem görülmez dahili verit zerkler kobaylarda geçce olmak şartile bir poli adenit yapar. bazen tecrübe hayvanlarında intandan üç veya dört ay sonra yumuşamaga yüz tutmuş maben veya koltuk altı ukadatına tesadifedilir. Bu ukdelerin kıyhından yapılan zeriya petrof veya patates vasatı üzerinde altı hafta veya iki ay sonra münferit koloniler tevlidetmektedir. bu kolonileri teşkileden elemanlar iki üç danesi bir araya gelerek zincir teşkiletmiş ve mukavimi hamızdırlar.

Nihayet 1923 de A. Calmette ve J. Valtis bütün bu meseleleri tetkike başlamışlardır. Valtis veremlilerin kraşalarını 38 derecede üç gün birakarak otolize tabi tutuyor. Ve kraşa iki tabakaya ayrılıyor. Birisi üstte berrak kısım diğeri altta basil ve lokositleri havi bulanık kısım. İşte bu altta ki kısmı tuzlu suda emülsiyone ederek hiç kullanılmamış ve kontrol edilmiş Şamberlan L 2 bujisinden süzüyor. Gerek bu filtradan ve gerekse bu filtranın santrifügasyonile dipte teraküm edebilecek depodan mikroskop muayenesi yapıyor ve hiç bir eleman göremiyor. Bu filtralardan petroff ve gliserinli vasatlar üzerine yaptığı zeriya da hiç bir kültür elde edilemiyor.

Fakat bu filtraların 5-20 c.c mikdarları kobaylara deri altına zerkte bu hayvanlarda atipik afât yaptığı valtis tarafından söylenmektedir. Valtise nazaran filtra zerkedilmiş kobaylar 6-8 ay yaşadıktan sonra dahi zerk noktalarında şankr ve civar uktelerde kazeifikasyon ve ahşada tipik verem afâtı göstermezler. Fakat zerk noktasına civar uktelerde 10-15 güne doğru hafif bir büyüme görülür ve sonra tekrar normal hale gelirler. 6-8 ay zarfında gerek pnömokoksi ve gerekse zafiyet göstererek ölen kobayların otopsilerinde hiç bir verem afâtı görülmediği halde yalnız kasabi-şezeni uktelerinde hafif büyüme görülmüştür. Bu büyümüş ukteler biraz sertleşmiş olup bazan ortalarında poli nükleerlerden müteşekkil bir kıyhi mayi bulunmaktadır. Bu kıyhi mayiden yapılan mikroskop muayenesinde tek tük fakat tipik mukavimi hamız basiller bulunmuştur.

Diğer taraftan Durand veremlilerin kıyhından alıp şamberlan L 3 bujilerinden süzdükten sonra kobaylara dahili periton zerketmiş Dört ay ve daha sonra bu hayvanların itlâfında vasfî verem afâtı görmüştür.

Valtis, Boquet ve négre ile beraber Sauton üzerindeki 7-8 günlük verem kültürlerinde bujileri geçen elemanların mevcudiyetini meydana koymuşlardır. Son zamanlarda Pasteur enstitüsünde Van Deins verem kültürleri veya aza filtralarını kobaylara periton dahiline zerkten sonra mücerribe nazaran

menşei ültra virüs olan basil elemanları serian teşekküleder.

Bu usulde kobaylara periton yolile fosfat de kalsiyum presipitesi zerkedilir bir iki gün sonra da aynı tarikle tüberkülijen filtra zerkedilir. Bu suretle muameleye tâbi tutulmuş kobaylar üç gün sonra itlâfedilirse serp ve civarile hışvî periton üzerinde nekroze olmuş kısımdan yapılan frotilerde yığın halinde veya münferit mukavimi hamız basiller görülür. Bu nekroze olmuş kısımlardan alınıp asit sülfirikle muameleden sonra Lövenstein vasatlarına ekilirse makroskopik kültür elde edilemez. Şu halde Van Deinse usulünde kraşa, kültür, ve diğer veremli marazî mevat filtralarındaki gözle görülemeyen elemanlar kobayların lenfatik sistemlerinde eşkâl itibarile temamilen verem basili haline inkilâbetmekte fakat bunlardan zeriyaat mümkün olmamaktadır.

Arloing ve Dufourt ise yaptıkları tecrübelerde valtis tipinden başka birde nodulaire şekilden bahsetmektedirler. Bu mücerriplere nazaran bu tipte ahşada nodüller görülmektedir. Fakat Valtis bu şekli görmediğini söylemekte ve belki bujilerdeki bir hata dolayısıyla hakikî verem basil elemanlarının bujiyi geçerek jeneralize bir verem yaptıklarını söylemektedir.

Filtra zerkedilen kobaylarda diğer üçüncü bir şekil daha söylenmektedir. Bu şekilde kaşektik şekildir ki bunda hayvan amik bir kaşeksi göstererek ölür ve otopsisinde hiçbir marazî afat görülmez.

Verge, Lesbouyries köpekten gelme veremli bir marazî maddenin filtrasını kobaylara zerkederek bu hayvanlarda yalnız gangliyonlarda bir dahame görmüşlerdir. Rossé veremli ineklerin sütlerinin filtralarile aynı neticeyi almıştır. Ve bu müşahedelere benzerleri diğer bir çok memleketlerdende neşredilmiştir. Son senelerde C. Ninni kobayların gangliyonlarına verem filtraları zerkederek bu hayvanlarda ültra virüsden menşei alan mukavimi hamız basilleri meydana koyduğunu neşretmiştir.

1932 Haziranında Colorado Springs de toplanan Amerikan verem kongresinde R. Mellon kendi tecrübelerine dayanarak

verem basili hayatında filtrabl bir devrin mevcudiyetini kabul etmiş ve mudafaa etmiştir.

Şimdiye kadar anlattığımız tecrübeler içinde bu mücerripler veremli marazî maddelerde, kültürlerde porselen bujileri geçen fakat gözle görülemeyen yâni ültra virüsün mevcudiyetini kabul etmektedirler. Bu elemanlar basil eşkâle nazaran daha az virüsü olup zerkedildikleri hayvanlarda yalnız gangliyonlarda bir dahame ve bilhassa kasabî-şezenî gangliyonlarda basillerin mevcudiyetile muttasıf attenüe bir hastalık yaparlar. İşte bu elemanlara mukavimi hamız basil eşkâlden tefrik için Calmette ve Valtis Ültra-virüs namını vermektedirler.

Valtis filtra zerkile kobaylarda tevlidedilen ve çok hususi karakterdeki veremi, filtraları geçen bir kaç ünite basilden mütevellit bir Paucibacillaire intana atfetmemektedir.

Zira bu mücerrip kobaylara bir kaç ünite verem basili zerkiyatına dahi ahşada nodüller afat ve civar uktelerde de tipik kazeifikasyon husule geleceğini iddia etmektedir.

Bununla beraber bugüne kadar bu tezi kabul edenlere muhtelif taraflardan itirazlar vaki olmuştur. Bunlardan bilhassa İtalyada Petragani ve Almanyada Selter veremli filtra zerkine tabi tutulmuş kobayların ukadatında katien basil bulamadıklarını söylemektedirler.

Diğer taraftan Amerikada Petroff, B.Cooper, W.P.Thompson salim yanı hiç bir şüpheli marazî madde zerkiyatına tabi olmamış kobaylarda %33 nisbetinde bu hayvanların ukdelelerinden mukavimi hamız basiller meydana koymuşlardır. Ve bu mücerripler veremli filtralar zerkedilmiş kobaylarda ukadatta buldukları basillerin spontane vereme ait basiller olduğunu söylemektedirler. Kobaylarda spontane verem meselesi doğru olmakla beraber salim kobayların ukadatından bazen Paratüberküloz Fléole basilide bulunması ihtimali vardır.

Tecrübe hayvanlarının spontane veremi meseleleri nazarı dikkate alınacak çok mühim bir meseledir. Malûm olduğu üzere tecrübe hayvanlarının bilhassa kobayların spontane

veremi son senelere kadar kabul edilmemekte idi. Hatta bundan dolayıdırki Amerikada bir verem sanatoryomu labratuvarında B.C.G. üzerinde tecrübeler yapan Petroff B. C. G. zerkettiği kodayların birisinde verem afatı görerek B. C. G. nin virüsü olduğunu iddiaya kalkmıştı. Halbuki kobayların spontane veremi mevcuttur. Bilhassa sanatoryomlarda beslenen kobaylarda bu mesele daha kolayca anlaşılır. Aynı zamanda ayda dört, beş bin kobay sarfeden labratuvarlarda hiç olmazsa 10-12 spontane verem vakası tesbit edilmektedir.

Pasteur enistitüsünde bu hususta yaptığımız ve üç sene devam eden tecrübeler bu masaleyi daha ziyade aydınlatmıştır.

Tüberküloz taharriyat labratuvarları tecrübe hayvanlarının bulunduğu salde hiç bir veremden şüpheli marazî madde zerkiyatına tabi tutulmamış kobayları veremli kobaylarla beraber kajlarda bırakarak bu salim kobaylarda her ay tüberkülin teamüllerile kontrol edilerek hastalığı alıp almayacakları tecrübeleri yapıldı. Bu tecrübeler tahsis edilen 187 salim kobaydan 15 tanesinde Spontane verem gürülmüştür. Bu 15 kobayın arasından 3 tanesi hazım yolile, 12 tanesinde Teneffüs yolile hastalığı aldıklarını isbat eder marazî afat göstermişlerdir. Hazım yolile münten olmuş kobaylar otopside bilhassa çene altı ve mezanter uktelerile kebet altı uktesinin büyümesini gösterirler. Kebet ve tahal büyür ve nodüllerle dolmuştur. İlerlemiş vakalarda rieler üzerinde tek,tük granüller ve nadiren kasabi-şezenî uktede hafif büyüme görülür. Halbuki teneffüs yolile hastalığı alan kobayların otopsilerinde rielerde bilhassa basit bir şankrdan kavernlere kadar ilerleyen afatla beraber kasabi-şezenî ukte pek fazla büyümüş ve takayyüh etmiştir. İlerlemiş vakalarda tahal ve kebette tek,tük afat görülür. Mezanter ve kebet altı ukteleri hemen hemen normaldir.

Diğer taraftan münten kobaylar arasında 6-9 ay bırakılanlarda %13, 9-12 ay bırakılanlarda %17, 12-15 ay bırakılanlarda %28, 15 ay ve iki sene yaşayanlarda ise %36 kobay

spontane verem göstermektedirler. Bu tecrübelerimize nazaran spontane veremin eski düşünceler hilafına çok hatta pek çok olduğunu kabul etmek lâzımdır. Fekat şunuda söylemek icabederki kobaylarda spontane verem asgari dört, altı ay sonra başlamakadır. Şu halde böyle Tüberkülo hayvanların bulundukları muhitte tecrübeye konulmuş kobayların spontane vereme yakalanacaklarını daima hatırdı bulundurarak tecrübelerimizin neticelerini ona göre okumak icabeder.

Salim kobayların ukadatında bulunduğu söylenen mukavimi hamız basiller hakkımda da yine aynı müessesede Dr. A. Saenz ve Dr. Costil ile beraber bir seri araştırma yaptık. Neticelerini kısaca arzedeceğim :

1— Labratuvarın kobay kajlarına hariçteki elevajlardan yeni getirilmiş 70 kobay daha kajlara konmadan itlaf edilmişler ve bu hayvanların tahal, kebet ve diğer ahşasından yapılan kültürlerde müsbet netice elde edilememiştir.

2— Yeni labratuvara gelmiş salim kobaylara her zerkte yeni bir igne ve şırınga kullanılmak üzere ekstre asetonik zerkiyatı yapılmış ve 10, 12, 18, 20, 21, 25, 49, 70, defa zerkiyata tabi tutulmuş bu kobayların sekizinden verem basili kültürle elde edilmiştir.

Bu sekiz suçtan üç tanesi tahalden ve beş tanesi de ekstre asetonik zerkedilen noktada teşekkülünden abseden elde edilmiştir. 155 kobaydan elde edilen bu nisbet yüzde 5,2 demektir. Fakat bu nisbet çok mütehavvildir. Zira daha birçok kobaylardan başka suçlarda elde edilmiştir. Ayrıca 27 kobayın kültür yapılan tahallerinden yüzde 20 sinde müsbet kültür elde edilmiştir. Bu kobayların tahal veya ukadatından elde edilen basiller hayvanlarda hiç bir verem arazi vermemekte, yalnız tüberkülin taamülüne müsbet reaksiyon vermeleriyle kendilerini belli etmektedirler. Bu tecrübeler gösterirki kobaylara yapılan vahzeler, aseptik olsalar dahi cild üzerinde bulunabilecek paratüberküloz basilleri uzviyete sokmaktadırlar. Binaenaley tüberkülijen filtralar zerkedilmiş kobayların otopsilerinde ukadatın hafif büyümesi de diğer afatın

bu filtralardan ileri geldiğini söylerken biraz hassas davranmak lâzımdır.

Bu meseleler bugün okadar dal budak sarmıştır ki veremle meşgul labratuvarların hemen hepsi bu yolda çalışmaktadırlar. Birçokları hususî araştırmalarla labratuvarda kullanılan yeni lamlarda, birçokları vasatların yapıldıkları menba sularında, muslukların içlerinde, evvelden veremli maddeler zerkinde kullanılmış şiringaların içlerinde, pistonları üzerinde daha birçok yerlerde verem basillerinin mevcudiyeti meydana konmuştur. Bunlar tabii ölü olduklarında tecrübe hayvanlarında hastalık yapmamakla beraber, mukavimi hamız eşkâllerile tecrübelerimizde bizleri şaşırtmak ihtimalleri vardır.

Bilhassa veremle uğraşan labratuvarlarda bu hataları yapmak çok mümkündür. Ve insan kendine ne kadar emniyet etse dahi bilhassa yanında çalışanlara işler bırakılırsa bu gibi hatalara sık, sık düşüleceğini hatırdan çıkarmamalıdır.

Bugün bir çok bilginlerin fikirleri ve bizim Pasteur enstitüsünde Macar bir mikromanipulatör ile yaptığımız tecrübeler istinaden verem basillerinde ültira virüsten ziyade müşekkel verem elemanları arasında bujilerden geçebilen küçük basil eşkâlin mevcudiyetini kabuletmek daha muvafıktır.

Fakat bu meseleler henüz halledilmiş değildir. Bir çok labratuvarların çok kuvvetli araştırmaları bize yakında hakikatı öğretecektir.

Veremde veraset

Villemin veremin kabili telkîh bir virüs tarafından tevli dedildiğini meydana koyduktan sonra hastalığın bir aile ef-radını veya hayvanlarda hasta mevzuların etrafındakilerini de bilhassa genç yaşlarında yakalaması veremin verasetle intikaline birçok kimseleri inandırmıştır. Fakat veremde veraset meselesi bugün çok kompleks bir mesele halini almıştır. Ve çok yeni araştırmalar birçok hakikatleri meydana çıkarmıştır.

Verem de veraset kabuledilecek olursa nazarı dikkate alınacak meseleler :

1— Ovüle intanı : Büyeyzin intanı mümkün olmakla beraber pek nadirattandır. Bu hususta Sitzenfrey büyüyz içinde bir basil bulmuştur.

Fakat Vichow a nazaran verem basili bulunan ovullerde intaş hassası kaybolmakta ve maturation husule gelmemektedir.

Hayvanatta yapılan tecrübelerde Maffuci 18 yumurtayı tıyur tipi basille enfekte ettikten sonra bunlar arasından 9 tanesi çok zayıf bir halde yumurtadan çıkmışlar ve içlerinden 6 tanesi de 20 gün ve 4 ay arasında öterek otopsislerinde verem afatı göstermişlerdir.

Saenz ile yaptığımız tecrübelerde gerek kuş tipi virusi basille enfekte edilmiş, gerek tabii intana maruz tavukların yumurtalarında kültür vasıtasile 25 vakada 8 defa tıyur tipi basil elde edilmiştir. Fakat şunuda söylemek lâzımdır ki mün-ten insan yumurtasile suni olarak mün-ten kılınmış tavuk yumurtası arasında büyük farklar vardır.

2— Sperme ait intan : Bu hususta birçok tecrübeler yapılmışsada spermin virusi olduğu hakkında henüz kati bir fikir ortaya konmamıştır.

Reclus e nazaran husye veremi sperm yollarının tıkanmasını mucip olmaktadır. Fakat bu müşahedenin doğru olmasına imkân yoktur, zira husye ve huveysalı menevide verem afatı bulunduğu takdirde de bu azanın ifrazatını muayene eden Spano, Yackh ve diğer birçok mücerripler basil bulmuşlardır.

Dold ve Rothbacker veremden ölmüş insanların spermle-rini kobaylara zerkederek 24 vakada 16 defa bu hayvanlarda verem tevline muvaffak olmuşlardır. (Bu mücerriplerin neşriyatını rievi vereme müptela hastaların son zamanlarında husule gelen basillemiyi nazarı dikkate alarak müsbet neticeleri kabuledebiliriz).

Fakat klinik müşahedeleri sperm vasıtasile veremin intikalinin aleyhindedir. Zira veremden tamamilen salim bir ana ile veremden mütevellit bir berbah iltihabı gösteren bir babadan olan çocuğun veremden Salim olduğu tesbit edilmiştir.

Bu gün için kati olarak verem bir babadan olan yavrunun dünyaya gelmeden evvel veremi alacağı kabul edilmektedir.

3 — Plasanta vasıtasile intikal : Plasanta vasıtasile verem basilinın anadan yavruya intikalini tecrübi olarak gösteren mücerripler vardır.

Gaertner salim tavşanlara kandamarı yolile verem basili emülsiyonu zerkederek % de 10 vakada veremli cenin bulmuştur. Aynı tecrübeler fındık farelerinde de tekrarlanmış bunlarda da evvelkilere benzer neticeler alınmıştır.

Nocard ise verem tavşan ve kobaylardan tedarik ettiği 40 cenini havanda ezdikten sonra kobaylara deri altına zerketmiş ve tamamile menfi netice almıştır. Leclainche veremli ineklerden doğan yavruar arasında ancak % de 1 veremli bulunabileceğini kaydetmektedir.

Chaussé 2500 hayvanda ancak 4 vaka bulduğunun yazmaktadır.

Bakaratta ceninin intanı Spartz'e nazarad kan yolile olmaktadır. Bazıları da ancak rahimde veya uktelerinde verem afatı bulunduğu taktirde ceninin münten olacağını söylemektedirler. Bazen de doğum esnasında yavru münten olmaktadır. Truche doğumdan iki sene evvel şifayap olmuş ve iltihabı mafsalları gösteren fakat hali hazırda gayet mükemmel bir sıhhat alaimi arzeden bir inekten doğan dananın zayıf ve cılız bir halde 20 gün kadar yaşadıkten sonra öldüğünü ve otopside bütün ahşada verem afatı bulunduğunu kaydetmektedir. Bu neticeden şaşırın müccerrip sıhhat alaimi gösteren anaya tüberkülin yaptığı zaman müsbet reaksiyon elde etmiştir.

İnsan kılınığında de bir birini tutmayan bir çok görüşleri literatürler kaydetmektedir. Charrin üç sene zarfında mater-nitede yaptığı araştırmalarda veremli anadan doğan yavruar da hiç veremli kaydetmemiştir. Sergeant, Durand da menfi neticeler kaydetmekte iselerde müsbet vaka gösteren literatürler de vardır. F. Umber rievi vereme müptelâ bir anadan doğan yavru doğumdan sonra hemen anasından ayrılmış ve

çocuk 18 inci günü müsbet küti reaksiyon vermiş üç ay sonra da ölen bu çocuğun otopsisinde umumileşmiş bir granülü gördüğünü kaydetmektedir.

G. Pratt 5 aylık gebe ve 24 yaşında bütün ahşada verem leziyonu göstererek ölen bir kadından hemen yapılan kayzeriyen ameliyesile ölü olarak çıkarılan yavrudan ve periton mayiinden, kebetten yapılan frotilerde verem basilleri görülmüştür. Calmette, Valtis, M.Lacomme tarafından yapılan tecrübelerle çok dikkate şayandır. Muayene edilen 20 ceninden bir tanesi otopside mikroskopikman görülen rievi afat göstermiş ve bu afatta yapılan frotilerde mebzul basil görülmüştür. Diğer on dokuzunda hiç bir afat kaydedilmemiş yalnız 5 tane-sinde mezanter uktelerinde verem basilleri bulunmuştur.

Yukardan beri arzettiğimiz bir çok müşahedeler tüberküloz virusunun anadan yavruya geçebileceğini göstermektedir. Ve bu tezi kabul edenlere nazaran müsbet vakalar biyolojik bilgilerin tekâmülü sayesinde gittikçe artmaktadır. Fakat verasette rol oynayan ultra virus olmayıp bujileri geçebilen müşekkel elemları olduğu taraftarları çoğalmaktadır. Bilhassa kobaylar üzerinde veremli filtralarla alınan müsbet neticeler bir çok kırıtlara sebebiyet vermektedir. Zira son senelerin araştırmaları kobaylarda atipik verem intanının mevcudiyetini meydana koymuştur. Zira bu kobaylarda veremli filtra zerke-dilen telkih noktasında şankr bulunuyor, civar uktelerin normal vaziyeti ve yalnız rie ukadatında hafif bir büyüme bulunması ve bu ukadattan yapılan mikroskop muayenelerinde nadir basillerin mevcudiyeti ultra virüs taraftarı olmayanları haklı olarak itiraze sevketmektedir. Veremde bugün ultra virüs yerine bujileri geçen müşekkel elemanların mevcudiyetini kabul edenler daha fazladır. Bu bujileri geçen elemanlar muhakkak ki salim plasantayda geçer bilhassa gebelik zamanında plasanta normal değildir. Aynı zamanda hali sıhhatla plasantanın lokositleri bile geçirdiği Nattan Larrier'nin taharriyatı ile meydana konmuştur. Belkide bu lokositler tarafından anglobe edilen verem basilleri bu suretle anadan yavruya intikal etmektedir.

(Devamı var)

Uyuşturucu maddelerin fenalığı [*]

Bakteriolog By. Bnb. Refik Yetkin

Baytarlık işleri dairesi yüksek reisliğinin 669/3028 sayılı emirleriyle; M.M. Bakanlığının 21/XI-936 tarih ve ordu dairesinin 3589/2192 sayılı (uyuşturucu maddelerin fenalığı mevzuu üzerinde konferasla tertibi) tamimi müesseseye teblig edildiği zaman müdüriyet bunu bana havale etti.

İlk evvela ehemmiyetsiz gibi görünen bu mevzuun; bilhassa 935 yılında Ankarada toplanan tıp kongresine iştirak ettiğimde temin ettiğim tıp üstatlarının bu hususa ait çok değerli raporlarını dikkatle gözden geçirdiğim zaman memleket ve meslek bakımından çok önemli olduğuna kanaat getirdim.

Bu mevzu hayvan hekimlerini başlıca iki yönden ilgililer:

Biri; hekim olmak sıfatıyla elimiz ve emrimiz altında bulunan bilhassa MORFİN ve KOKAİN gibi maddelerin memleketimizde ne kadar geniş tahribat yaptığını göz önünde bulundurarak bu vaziyetimizden istifade etmek isteyen ve bu hususta akla gelmez her türlü aldatma teşebbüslerine başvuracak zavallılara kapılmamak;

İkincisi de; bizzat insan olmak bakımından bunların zahiren aldatabilecek tesirlerinin yanında ne kadar korkuç olduklarını yakından bilmek ve fırsat düşdükçe muhitimize bildirme suretiyle insanlığa bu yoldanda nafi olmaktır. Morfin kullanma iptilalarında hekimlerimizden çok az dahi olsa bir kısmının bilerek veya bilmeyerek halka morfin teminine ön ayak oldukları kayde geçmiş bir hakikat olduğuna göre bu hususta bizlerinde çok mütayakkız bulunmamız zaruridir. Her ne kadar meslektaşlarının bu hususa ait hiç bir vakası işitilmiş değilse de ufak bir lakaydı ile az bilgili nefer veya buna yakın

kimselerin eczanemizde vazife görmesi esnasında bu mürekkebatı sui istimal etmesi bizi de hükümetimizin çok yerinde olarak pek şiddetli cezalar tayin ettiği kanuni maddelerine muhatap olmaya sevk edebilir.

Bu itibarla toplayabildiğim bilgileri branşım olmamakla beraber meslektaşlarımın gözleri önüne sermeyi faydalı buldum:

Uyuşturucu maddeler arasında memleketimizde tanınmış ve yayılmış ve bir içtimaî tehlike mahiyetini almış olanlar sırasıyle şunlardır:

Afyon, morfin, heroin, kokain ve esrardır. Her ne kadar lavdanum, elixir paregolique kloral, eter, kloroform, paraldeit, kodein, pantopon, humzu azot, petrol, iyodoform, hiyozin, atropin, kibriti karbon, benzin, hava gazı ve bu ayarda bir çok zehirleri kullanarak keyiflenenler varsa da bunlar yurdumuz için birer mesele halini almamışlardır.

İnsanlık tekâmül edip ağrıya, sızıya ehemmiyet vermeye başladığı ve insan zekâsı elemin tarifini yaptığı ve tedavide ondan kurtulmaya çalıştığı zaman bu uyuşturucu maddeleri keşfetmiştir. Medeniyet yükseldikçe insanlığın ızdırapları da artmış ve çoğalan hassasiyet ve teessüriyeti tahammülünü azaltmıştır. Bu yüzden ağrıları ve elemelerini dindirecek ilâçlar aramış ve bulmuştur. Fakat bu buluş iyiliğe yaradığı kadar fenalığa da yol açmıştır. Çünkü evvela ağrıları dindirme için kullanılan bu ilâçların aynı zamanda vücutta tatlı bir uyuşukluk ve hayal zenginliği tevlit ettiğini görenler bu sefer ağrı duymadıkları zamanlarda da kullanmaya başlamışlar ve itiyat edindikleri bırakmayarak bu beliyenin meydana gelmesine ve yayılmasına sebep olmuşlardır.

İşte bu uyuşturucu maddelerden bir veya bir kaçını kullanma neticesi alışkanlık peyda olduktan sonra onu bıraka-

[*] Ankarada verilen bir konferans.

mamk ve gittikçe mikdarlarını artırma suretiyle almaya toksikomani adı verilmiştir. [*]

Toksikomani; irade zafına bağlı sosyal bir seyyiedir. Yayılmasında görenek ve telkin çok mühim bir amildir. Bu saydıklarımızın tıpkı bulaşık hastalıklar gibi hazırlayıcı sebepleri, ufunet kaynakları ve kendine mahsus yolları vardır.

Hazırlayıcı sebep; her hangi tabakadan olursa olsun insanların bulunduğu halden memnun olmaması ve eriştiğinden yüksek zevkleri tabii olmayan şekillerde temine çalışmasıdır. Her ne kadar bu düşünce vehleten insana cazip görünürse de bu marazî zevklerin yanı başında gelen fazla yorgunluk, uyuşukluk, zehirleme ve sürünerek ölme gibi fenalıkları ve azilleri dolduran canlı korkunç misalleri ekseriyeti ve bilhassa bilenleri bunların fena tesirlerinden korumaktadır. Bu meyanda tecessüs te büyük bir rol oynar. Tütün gibi keyif verici şeylere alışma ekseriya küçüklerin büyükleri taklit hevesin-

[*] Zehir; bilindiği üzere; hangi yol ile olursa olsun vücuda girince mihaniki tesir haricinde çok az mikdarının bile sağlığı bozan veya ölmü mucip olan cansız maddeye denir. Şu halde zehirlenme bu gibi maddelerden birini vücuda sokma neticesi meydana gelir. Fazlaca alınrsa insan ölür. Bilerek alınrsa intihar, bilerek başkasına yedirilirse cinayet ve bilmiyerek alınrsa kaza olur. (Toksikoloji) fakat birde müzmin zehirlenmeler vardır. Mesela; ayna sırcılarının cıva ile, yapı boyacılarının kurşun tozu ile, güzel koku fabrikalarında ispirto dumanı, maden amelesinin arsenik ile birde kanser gibi şifası olmayan hastalıklarda hastanın çok fazla olan elemelerini dindirme için uzun zaman ve mütemadiyen morfin almaları neticesi husule gelir. Buna toksisizm (toxicisme) deniyor.

Bu zümrede şahsın kastı yoktur.

Bunun yanında bir de mevzuumuzu teşkil eden tatlanmak, ve keyiflenmek için bile bile az mikdardan başlayup gittikçe artıra artıra semmî ve hatta mühlik mikdarın daha fazlasına kadar çıkmakla husule gelen zehirlenme vardır ki bu şekilde zehir de tıpkı kullananı gibi azar azar fakat daha derin, daha onulmaz yaralar açarak, daha çaresiz dertler yaratarak insanı sonunda alil, zelil ve iptilasına esir olarak senelerce sürüm sürüm süründürdükten sonra öldürür.

İşte toksikomani (toxicomanie) toksisizmin bu şeklidir.

den doğar. Bunların fenalığı ikna edici bir surette bildirilmeyerek izahsız bir men şeklinde yapıldığını küçükler buna adeta tahrik edilir. İşte bunların fenalığını bilmeyen zenginler neş'elerini arttırmak, elleri altındaki refah vasıtalarından azamî bir surette istifaya kalkışarak bu seyyieye sürüklenir. İşçi ve amele kısımları ise yorucu ve ezici işlerinden sonra taliin kendilerinden esirgediği bir çok zevkleri hayalen temin için bunları kullanmağa heves eder. Bilgisizliğin mahsûlu olan bu düşünceler zavallıları bu felâkete sürükler.

Bundan sonra bulaşma çok kolaydır. Zenginler barlarda ve buna benzer sefahet yerlerinde, fakirler ise kahve köşelerinde kendilerine bunu temin edecek kimselere rast gelir ve kullanmağa başlayınca evvelâ his ettikleri geçici hulyalara kapılır ve itiyat haline getirdi mi bu salgına uğramış kafilâ içine yeni bir kurban olarak girmiş olurlar.

Afyon, Morfin ve Heroin kullanma

Bunlardan en eskidenberi kullanılanını afyon teşkil eder. Bunun içtimaiyatı ve bir milletin benliğini ne kadar derinden çürüttüğünü kavramak için Asyanın bir zamanlar en yüksek medeniyetleri yaratan yüzlerce milyonluk varlıklarını nasıl bir köle menzilesine düşürdüğünü düşünmek ve göz önüne getirmek kâfidir. Bu zehir koca osmanlı imparatorluğunun inkirazında da çok önemli bir rol oynamıştır. Osmanlı saltanatının yüksek sosyeta bu zehri tanıdıktan ve buna alıştıktan sonra bütün Avrupanın ilticagâhı olan yüksek varlığını uyuşukluğa kaptırmış ve Avrupanın önderi iken onu takip edemeyecek bir hale gelmiş ve gerilemiştir. Bunun menhus tesirleri ilk defa tanzimatı hayriye devrinde bir az kırılmış ve ondan sonrada tedricen azalmıştır. Ve bu gün hükûmetimizin esaslı tedbirleriyle afyonu tütünle beraber çeken veya hap şeklinde yutanlar eskisine göre hiç mesabesine inmişlerdir. Endülüs tarihi tetkik edilirse bunlardada inkiraza takaddüm eden yıllarda afyon kullanma iptilasının aşırı bir dereceyi

bulduğu görülür Afyon tesir itibarile morfine benzerse de fenallığı ekseriya daha hafif görülmüştür. Sebebi de Şarkta afyonun çok pahalı olmasında çoğu tagşışlere maruz kalmasıdır. Bu yüzden tesiri azalmaktadır. Afyon Şarktan başka Amerikada yayılmaktadır. Ve Kanoi denilen pipo lülesi Dross denilen bambo çubuğu içinde çekilmesi ve ağızda çiğnenmesinden başka mehbil ovülleri halinde de kullanılmaktadır.

Bu arada yine Amerikada eskiden lavdanum ve halen elixir paregolique modası hüküm sürmüştür. Bir zamanlar lavdanum, süslü sürahiler ve billur kadehler içinde içilirmiş. Bu günün zevki bir az daha marazileşerek afyonun alkollü bir müstahzarı olan elixir paregolique bunun yerine kaim olmuştur.

Morfin afyona göre çok yenidir. Hemen bir 70 yıllık bir geçmişi vardır. İnsanlığa ağrıları unutturmak gibi hayrihah bir yardımın zararlı bir sonucu olarak musallat olmuştur. Afyondan morfin çıkarılıpta bunun ağrı dindirme hassası bilinince ilk defa icat edilen pravaz şırıngasıyle morfinin zerk yolu ile insan vücuduna sokulması tababette büyük bir inkişap yaptı. Bu keşif sayesinde hekimler; hastalarının elemelerini dindirebildikleri için.. hastalarda dertlerine velevki geçici bir çare bulunduğu için karşılıklı bir surette memnun oldular. fakat şırınga yapmasını öğrenen hastalara hekimlerin şırıngayı ve morfini teslim etmesi bu felaketi hazırlayan en mühim sebep olmuştur. Çünkü hasta bir ihtiyaç duyduğu zaman bunu kullanmakta serbest idi. Bu kullanışlar birer itiyad hazırlamakla bunların tehlikelerini ölçemeyen o zamanki tababet; morfinin ağrıları dindirmesi iyiliği yanında bir kaç yıl zarfında korkunç ve artık önüne geçilemez bir zehir olmasına sebep oldu. Ve gittikçe intişar sahasını genişleterek son yirmi beş sene içinde içtimai bir dert haline girdi.

Afyondan çıkarılan ve diyastil morfin terkinde olan heroin; son on sene zarfında ravijlarını yapmış ve bilhassa gençliği talebelik devresinde tehdit eden bir felaket şeklinde tezahür etmiştir. İstanbulda açılan bir çok heroin fabrikaları

hükümetin çok şiddetli mücadelelerine ragmen memlekette ne kadar istihlak edildiğini gösterir.

Bunların her üçünün de vucutta yaptığı fenalıklar birbirine benzediği için hepsini morfinomani bahsinde toplayalım :

Morfinizm ve Morfinomani :— Morfin bildiğimiz üzere bir çok ağırlı hastalıklarda kullanılır. Fakat bunun ağrı dindirici tesiri yanında birde keyif ve neşe veren hassası vardırki bu yüzden insanların mühim bir kısmı merak ve tecessüs duygularıyla bunu kullanmaya başlamışlardır. Bu sonuncular hastalığa yakalanmışlardan daha çabuk ve daha muannit morfinoman olurlar. Birinci şekilde kullanmaya morfinizm ikinci şekilde alışmaya morfinomani denir.

Cihan istatistikleri mevcut musapların 2-3 ünün erkek ve bunların yarısının da hekim olduğunu göstermektedir.

Her iki şekilde ilk başlayanlarda verdiği tatlı bir uyuşukluk ve tahayyül kudretinin artması hastayı yeniden kullanmaya teşvik eder.

Ve en ufak bir ağrı ve bir sıkıntı; kullanan için yeniden morfin almayı icap ettiren bir dert mahiyetinde telakki edilir. Her kullanış buna karşı iradesinin bir az daha zayıflamasını mucip olur ve nihayet bir morfinoman olur. Bunlar artık yanlarında daima bir şırınga ile derecesini kendileri hazırladıkları morfin mahlülleri bulundururlar ve itiyatları derecesine göre münebbih tesiri geçince başlayan uyuşukluğu ve alıklığı gidermek için hatta resmi meclislerde bile en ufak fırsatlardan istifade ederek bazan pantolonun üstünden bile iğnesini batırır ve şırıngasını yapar. Buna sebep bir evvelki şırınganın verdiği geçici faaliyetin bitmesi ve uyuklama ve alıklaşma devresinin gelmesidir. Bir az geçikirse esnemeler ve sersemlik başlar. Bilhassa bünyevi ve viladi istidadı olanlar kısa bir zamanda kullandıkları morfin nisbetini artırarak evvela bir kaç miligramdan başladıkları halde bunu azamî 20 grama kadar çıkartabilirler. Çünkü vucutta zehire karşı itiyat hasıl oldukça bir kaç defa kullanılmış olan dozlar artık matlup tesiri vermez ve artırılma zarureti hasıl olur. Bu gibi hallerde

sık sık kullanma yüzünden ne şırınganın hatta nede mahlûlün takimine imkân kalmaz. Hatta iğneler paslı ve mahluller küflü bile olabilir ve bunların şırıngasıyla vucutta apseler meydana gelir. Bu yüzden morfinomanların sol bacak ve kollarında ekseriya teneddüp etmiş yara izleri bulunur. Şırınga yapmıyanlar bunu dahilen çay kaşıklarıyla alırlar. Morfinin miktarı arttıkça zehirlenme arızaları da beraber artar. Bu arızaların şırıngalar arasında tezahuru hep yeni zerkler için ihtiyaçlar dogurur. Bu suretle morfinomanın hayatı nispi bir iyilikle alıkçasına bir rehavet içinde geçer ve hastayı vazifesinde, muhitinden, içtimai hayatından uzaklaştırarak münzevi bir hale sokar. En mühimi seciye=mertliğin harabisidir. Her defasında kolaylıkla bulamadığı morfini temin için morfinomanı yalancılığa sahtekârlığa, reçete tahrifine, hırsızlığa ve dolandırıcılığa sevk eder. Bu zehirlenmeler hicap hissini de ötdürdüğü için insanı etini satmaya kadar sürükleyebilir. Genç ve güzel kadınların iyi bir aileye mensubiyetlerine rağmen bu itiyatlardan sonra morfin temini müşkilatı karşısında bulunarak baş vurdukları sık görülmüş vakalardandır.

Bu zehirlenmeler yüzünden igtida bozulur. Beden zayıf düşer, cilt gevşek, buruşuk beniz toprak rengini alır. Yüzde ve göğüste akneler görülür. Saçlar, dişler, tırnaklar bozulur. Mide ussaresi azalır, bilhassa etli gıdalara karşı iştihatsızlık vardır. Esas olarak kabız vardır. Arada kısa devreli ishaller görülür.

Devranda bozukluklar mühimdir. Kalp çarpıntıları, şırıyan tazyikinin düşüklüğü kulak uğultuları, başta sersemlik, bol soguk terlemeler, teneffüs güçlükleri sık tesadüf edilir. Cinsî iktidar azalır. Kadınlarda tams kesilir. Günde bir gram gibi miktar alan erkekler çocuk tevlidi kudretinden mahrum olurlar. Yüksek dozlar sıkıtlara bile sebebiyet verir. Az miktar kullananlarda hamil vaki olursa da çocuk umumiyetle çok zayıftır ve saralı olabilir.

İştihatsızlık ve zafiyet nihayet kaşeksiye müncer olur ve tüberküloz gibi hastalıklar için böyle vücutlar en müsait vasat haline geçer. Alışıklarda ya tedavi maksadile veya bula-mamak yüzünden morfinsiz kaldımı iptilanın derecesine göre az veya çok şiddetli asabi tezahurlar görülür. Ve bu şekilde kavga ve cinayetlere kadar gidebilen tehlikeli vaziyetler alırlar (İmsak devresi).

Bu hususta şu misali zikr edebiliriz : İkinci Hamit devri paşalarından birinin torunu heroïne kendini kaptırıyor, ailesinin bir kaç defa hususi hekimlere göstererek ve kiliniklere yatırarak itiyadını terk ettirmeye çalışmaları ve her türlü tedbiri almalarına rağmen bu zehirleyici iptilasından vaz geçirilemiyor. Aile son tedbir olarak eline kat'iyen para vermemeye karar veriyor. Bir kaç günler borca tedarik etmişsede sonra satıcılarda krediyi kestüğinden ve imsak arızaları olan bulantılar, ishaller ve zücretler kendini gösterdiğinden ihtiyaç hali kendini göstermiş, her ne behasına olursa olsun bir parça heroin tedarik için iskele başında dolaşır ve tesadüfün lutfunu beklerken vapurdan oldukça sarhoş iki kişinin çıktığını görmüş ve birbirinden ayrılınca cebindeki parasını çalmak üzere arkalarından takibe başlamış, fakat sarhoşlar ekseriya âdetleri olduğu üzere ayrılmıyarak birbirini evlerine götürmeye kalkışmış, ilk gittikleri adamın evinde kapıyı çalıp kimse olmadığını görünce ötekinin evine gitmeye karar vermişler. Bunları takip eden heroinoman ; bunların üstüne hücum etmekte boş eve girmeyi daha kolay bulmuş, ve yan duvarlardan atlayarak eve girmiş. Acemisi olduğundan rast geldiği ilk portmantodan bir elbise aşırarak hemen çarşıya götürüp satmaya teşebbüs etmiş, vaktin sırasızlığı ve satanın telâşi alıcıyı şüpheye düşürdüğünden polise teslim edilmiş.

Enzar : Tevhit ettiği itiyattan kurtulunamadığı, ilk tesiri daima duyabilmek için gittikçe daha yüksek mikdarın alınmasına zaruret hasıl olması, ve hattâ bir zaman gelince en yüksek mikdarların bile ancak kısa bir zaman keyif vermeye başlaması yüzünden başka zehirlere geçme gibi önüne geçilemeyecek dertlere yol açtığından ve yalnız şahsı değil ırkı ve nesli de tahrip ettiğinden en bulaşıcı ve korkunç hastalıklar kadar vahimdir.

Tedavi : Değişik usullerle tedavi edilebilirse de hem mevzuumuzun dışında kalması hemde nüküslerin çok görülmesi yüzünden yazmıyorum.

Kokainomani

Coca yapraklarının esas şibhi kalevisi olan (Erytroxylon) = kokain memleketimizde rus enfiyesi adile tanınan bu zehir; mütarekenin ilk yıllarında İstanbula girmiş ve büyük bir salgın halinde şiddetli tahribat yaparak pek çok canlara kıymış ve bir çok yuvaların yıkılmasına sebep olmuşsada son zamanlarda bunu ihzar ve tamim eden mülteciler ortadan kalkmakla kendiliğinden azalmıştır. Kullananlarca KOKO adı verilen bu zehir 1886 da Erlenmayer tarafından ictimai bir dert olarak ortaya konmuştur.

En çok kullanan milletler Amerikalılar, Ruslar ve Hintlilerdir. Avrupada morfin kadar tanınmamıştır. Ancak diğer zehirlerle beraber kullanılmaktadır.

Tesir itibarile morfinden ziyade ispirtoya benzer.

Yeni zevkler arayan, fazla neşe isteyen, herkesi hassasiyeti ve zekâsile mütehayyir etmeye hevesli kimseler arasında fazla yayılmıştır. Daima ihtiyarî bir tesemmümdür. Morfinde olduğu gibi tıbbî bir maksatla başlamaz.

Kokain morfinde olduğu gibi keder ve ızırabı unutmak için değil zevk ve neşe için kullanılır.

Kokain ya burundan çekme veya deri altına şırınga suretile kullanılır. Başlangıç ekseriya taklit suretile olur. Zahiri tesirlerinin medhini işitenler ya şehvi rüyalar bekleyerek veya marazî bir teecessüse kapılarak buna tutulurlar. İlk kokain prizi daima hoş gitmeyen bir tesir yapar husule getirdiği tenbih, bunu takip eden bulantılar, kalb teşevvüşleri, uykusuzluk gibi fenahklar bazılarını korkutarak vaz geçirebilirse de bundan geçici ihtisasat arayanlar devam ettikçe itiyat peyda ederler ve kokainoman olurlar. Yâni kokainle zehirlenme başlar.

Bu iptilânın keskin ve sürergen şekilleri vardır:

Keskin şekil: Ya ilk defa kullananlarda veya çoktanberi kullanıpta miktarını birdenbire arttıranlarda görülür. Ağır bir zehirlenmedir. Kalb ve teneffüs bozuklukları dolayısıyla ölümü bile intac edebilir. Böyle bir tesemmüm esnasında

gerek şiddetli hareketler şeklinde zahir olan reaksiyonlar, gerekse hezeyan ve hayaller yüzünden yangın, firar, serkeşlik, aleni rezalet, katil ve intihara rastlanabilir.

Bu zehirlenmeye son aylarda Akşam gazetesinde intişar eden Paris artistlerinden bir genç kadının intiharı tam bir misal teşkil edecek mahiyettedir:

Artist genç ve güzel bir kadındır. Zengin insanlarla metres hayatı yaşamaktadır. Fakat ömrünün sonlarını garanti etmek için zengin ve yaşlı bir adamla evlenmek istiyor. Fakat zengin adam kadının mazisini öğrenince bu izdivaçtan vaz geçiyor. Bir temsilden sonra hususî eğlencelerine devam etmek üzere arkadaşlarıyla toplanan artist daima sabit fikir halinde sonunu düşündüğünden ani bir kararla fazla miktar kokain çekiyor. Birdenbire fazla bir neşeye kapılan artist kalkıyor ve yalnız başına dansa başlıyor, dans esnasında teker, teker üstündeki bütün elbiseleri atıyor ve nihayetinde yorgunluk ve zehirin tesirile kahkahalarla teşennüci bir şekilde kıvranan kadın yıkılıyor ve ölüyor.

Sürergen şekil: Başlangıçta 25 santigramdan başladığı halde gittikçe arttırma zaruretleriyle 20 grama kadar çıkılabilir. Bu zehirlenmede görülen değişiklik intibah kelimesinde toplanabilir. Dimağın tenebbühü neticesi kendilerinde asla görülmeyen zihin açıklığı ve vücut canlılığı gösterirler. En nazik ve karışık meseleler vuzuh peyda eder. Belagatle söz söyleme, hattâ şiir inşad etme bile görülür. Bununla beraber alkolde de rastlanan fikirde sabit bir şeye saplanma vardır. Hiç yerinde duramayacak bir teheyhük içinde bulunurlar. Morfinomanlar sükûneti aradığı ve vücudünün uyduğuna his ettiği halde bunda ispirto ile sarhoş olanlarda görülen cevvaliyet, yüzde kırmızılık, gözde canlılık, görülür. Hintliler COCA yaprağını çiğneme suretile harikulâde bir kudret ve meşaka tahammül gösterir.

Gösterilen misalle de Hindistanda dağlarda katırla giden seyyahı yaya olarak takip eden sırtında yükünü beraber taşıyan ve günlerce bu yorgunluğa bilafasla dayanan ve gıda

olarak yalnız bir kaç avuç kavrulmuş mısır buğdayı ile geçinen Hintliler vardır. Bununla beraber kokaini itiyat halinde kullananlar daima zayıf, toprak renkli olup çok kerre sarılık ve iştihatsızlık arz ederler. Muannit bir uykusuzluk vardır. Daimi tenebbüh yüzünden yaşayış güçleşir. En ufak şeylere kızar ve bu yüzden rezaletler çıkarır. İştihatsızlık yüzünden bir şey yemez ve günlerce uyumadan yaşar.

Sanatkârlar arasında fazla revaç bulmuştur. Her biri esrinde daha fazla muvaffak olmak için aldığı iddiasındadır. Fakat edindiği itiyat yüzünden lüzûmu olmadığı zamanda da kullanırlar. Kulaklarda uğuldama, gözlerde rüyet bozulur. Renkler karışır, şekiller değişir. Bu yüzden bu mevzu üzerinde ki raporlardan en mühimini yazan Dr. Bay Nazım Şakir pek yerinde olarak son zamanlarda meydana çıkan fütürizm gibi resimlerin ve buna benzer musiki parçalarının bunların tesirine kapılan sanatkârların mahsulü olup olmadığı düşünmektedir. Kokain sarhoşluğu esnasında vicdanın önüne sanki bir perde çekilir. Ahlakî hisler azalır. Geçici bir surette tenasülî kudrette de bir intibah olduğundan kokainoman bir çok ahlaksızlıklar yaptığı gibi bunların vehametini hesaba katmayarak itiraflarda da bulunur. Ve şahsın ictimai vaziyetine göre kurbanını değişik akibetlere sürükler. Tabii sefil bir hayat sürenlerde tahribat daha fazladır. Böyleleri zehir aldığı akşam sonunda yüzü incelmış, soluk, toprak renginde, telemeleri kırışık, ihtiyarlamış bazan yüzü şiş, kızarıklık, burnu basılmış ve yaygınlaşmıştır. Göz kapaklarını sık sık kapar ve merfinomanların aksine olarak hade kalırlar mütevessidir. Sesi kalınlaşır ve ağız kuruluşu yüzünden dil hareketleri sık görülür. Bazan 24 saatten fazla süren zehirin tesiri bittiği zaman bedbaht en ufak bir harekete iktidarsız, paçavra gibi bir hale gelmiş bulunur. Ve yine eski cevvaliyetini iktisap için hemen kokaine baş vurur. Çünkü o bütün rahatsızlıklarının müsebbibi ve daha müthişini hazırlayan olmakla beraber zahiri devasıdır.

Hallüsinasyon : Fazla miktarda kokain alındığı zaman görülür. Ciltte, kulakta ve gözde ayrı ayrı tezahür yapar ; Ciltte evvelâ bazı nahiyelelerin hissiyetinin azalması ve o nahiyelelerin kecelendiğini duymakla kendini gösterir. Heman akabinde de batmalar, karıncalanmalar ve kaşınmalar kendini gösterir. Vücudünün etrafında pireler, böcekler hattâ fareler geüindiği zehabına kapılır. Bu taharrüş şerçtede his edildiğinden kullananı homosexualité ye sürükler. Tenasülî sahada aykırılıklar yüzünden bazan çocukları, bazan ihtiyar kadınları arar.

Gözdeki teşevvüşler baktığı levhaların, düşündüğü mevzuların canlı bir şekilde etrafında yaşadığı hissini verir.

İştiklileri seslerin cinsine göre bazan korkuya düşüp kapılarını tahkim ettikleri gibi bazan da sebepsiz kapıyı açar ve çok sevdikleri adamın geldiğini iştiklileri ve gördükleri zaman yaptıklarını yaparlar. Veya şiddetli korku arazi göstererek silaha sarılır, veya kurtulmak için kendisini pencereden atmağa kalkar. Ekseriya fevkalâde şeyler yapmağa teşebbüs ederler. Çok süratli otomobil gezme arzuları bu aradadır.

Kokain sarhoşluğu en çok zabita vukuatına sebebiyet veren sarhoşluktur. İstanbullu aylarca heyecana düşüren Mediha-Zeynep çift katlini yapan katil bunu bir kokain sarhoşluğu esnasında yapmıştır.

Tabii bu kokain almalar neticesi irade gittikçe zayıflar, zekâ azalır, tenasülî kudret kesilir. Mevcut irade kokain bulma için kullanılır, bu hususta maruz kalınan müşkilât nispetinde her türlü tehlikeli hareketlere tesadüf edilir. Gittikçe miktarını artırma suretiyle bidayette his ettiği marazi zevkleri tatmine çalışan hasta bu yüzden diğer zehirlere de başlayabilir. Çok kullananlarda tesir şahsa münhasır kalmaz, neslede intikal eder. Ve bu sarhoşluk esnasında doğan çocuklar aptal olur. Ve hasta cinnete kadar varabilen adalî ve asabî ihtilaçlar içinde ya başkasını veya kendini öldürür veya rievî, kalbî ve dimağî afetlere dayanamıyarak ölür gider.

Kokain ; mevziî olarak burunda bidayette taharrüş, bir zaman sonra takarruh ve nihayet gudrufun delinmesiyle sonuçlanan arızaları daima yapar.

Esrar — Hint keneviri ekstresi.

Reçinesi çıkarılmamış (CANABIS SATIVA L.) otunun kurumuş uzvu tenislerle çiçeklenmiş veya meyvalanmış mezherlerine hint keneviri denir. Bizde nefes, keyif adlarını almıştır. Uyuşturucu maddeler arasında esrar; afyon kadar memleketimizin çok eski tanıdığı bir zehirdir. Buna alışma kokain ve sairede olduğu gibi merak ve telkin iledir. İşsizler ve hayatından memnun olmayanlar arasında yayılmıştır.

Topraklarımız afyon gibi bununda en kuvvettisini yetiştirmeğe müsaittir.

Tesiri: — Morfin ve kokainin mecmuuna muadildir. Yani hem muhaddir hemde münebbihtir. Salyayı luzucileştirir, şiddetli bir susuzluk hissi uyandırır. Başlangıçta iştihayı tenbih ederse de zamanla mide ve barsakları ataletle sevk eder. Kabız yapar. Kebette ihtikan ve dahameye sebep olur.

Asabî cümle üzerindeki tesirleri: — Baş ağrılar. Diş etlerine şırınga edilen kokainin o nahiyede yaptığı kaba ve şiş gibi his delaleti bütün vücutta his edilir. Adalatta hissiyet azalır. Otururken düşüymüş zannı vardır. Hareketlerde beceriksizliğe mukabil hissi lemiste incelik vardır. Görüşte bozulur. Eşya bir sis tabakası ile çevrili gibidir. Eşya hacmen büyür ve şeklini değiştirir. Bir şey almak için elini uzattığı zaman mesafe değişikliği saikile elinin büyüdüğünü, fakat kolunun tabii kaldığını müşahede eder. Mesafe hissi bozulur ve şahıs önündeki eşyayı uzakta zan eder. Bunun neticesi elini ağzına götürürken burnuna çarpar. Işıktaki eşya sarı, gölgedekiler yeşilimtirak bir renk alır. Kulağın hassasiyeti artar ve tabii halde kolaylıkla tahammül edilen ses esrarkeşi sinirlendirir. Hafızadaki teşevvüş her söylenenin tecessümü şeklinde tezahur eder. Hatta düşündükleri bile önünde canlanır. Bu dalgalıktan ancak muhitindekilerin ikazı ile uyanır. Hayalin bu tuğyanı yanında unutkanlık vardır. Bir dakika evvelkini unuttur. Bununla beraber muhakeme ameliyeleri çok süratlidir. Şahsın telkin edilme kudreti artar. Her söylenene inanır ve kolayca aldatılır. İştittikleri sözleri fazla çabuk ve peltek zan

ederler, fikirlerini izah edecek zaman bulamayacaklarını sanırlar. Elleri ile daima hareketler yaparlar, bunlar düşünceleri ile alâkadar değildir. Sebepsiz ve hatta arzuları aksine kahkahalarla, teşennüci gülmelerle bidayette neş'elenirlerse de sonradan bunların çok sıklaşması ile zahmet duyarlar. Zehir fazla alındığı zaman yalnız yürümek imkânsızdır. Bilhassa merdiven çıkmak çok zahmetlidir. Hareketleri bati olduğu halde çok çabuk yaptıklarını sanırlar. Bu sarhoşluk saatlerce devam eder ve ekseriya uyku ile sonuçlanır.

Başlangıçta az miktar esrar ile temin edilen bu hayali zevkler itiyat hasıl oldukça artan miktarlarla ancak temin edilmeğe başlanır. Bu suretle zehirlenme sür'atle artar ve iradede zafiyet, zekâda körleme, teesür kabiliyetinde fazla hassasiyet iştihatsızlık, kabız, müzmin bronşit, anfizem, sağ kalb tevessüü, kebede dahame, küreyvatı hamra ve emoglobini harabiyeti neticesi kansızlık, erken bunama ile bu iptilaya tutulanlar ölüme sürüklenir.

Bazan manasız ve hayalinden geçen fikirlerle esrarkeşler fevkalâde tehlikeli hareketler de yaparlar. Buna ait bir misal İzmitte geçmiştir:

İstasyon hamallarından birisi öğle paydosunda âdeti üzere iki arkadaşı ile esrar çeker. Paydos bitince vazifesine gitmek üzere arkadaşlarından ayrılır. Yürürken arkasında bir ayak sesi işitir. Dönüp bakar ve bir polis memurunun geldiğini görür. Yoluna devam eder. Bir yol dönemecinde polis başka tarafa sapar. Esrarkeşin yakalanma korkusu geçmesi ve korkusuz yoluna devam etmesi lâzım gelirken aksine olarak polisin arkasından koşar ve bıçağı ile arkasından yaralar. Kanlar içinde yere yuvarlanan polis, tabancasını kullanarak hamalı ayağından yaralamaya muvaffak olur, ve ölür. Hamal sorguya çekildiği zaman birbirlerini tanımadıkları, hamalın evvelâ polisin kendisini yakalayacağını zan ederek korktuğunu fakat yolu değiştiği zaman niçin arkasından koşup vurduğunu bilmediğini ifade eder ve yaptığı işten nedamet ve telaş gösterir.

Halk arasında en çok yayılmış zehirlerdendir. İtiyat tevliidi diğerlerine benzer. Bir çok defalar yakalanmaya ve ceza görmeye rağmen yine vaz geçilemez.

İctimaî en büyük fenalığı kazalara sebebiyet vermesi, erken bunamaya yol açmasıdır.

Bundan sonra birde eter ile zehirlenme vardır. İsterik, kibar kadınlar arasında musapları görülür. Diğerleri gibi akli muvazeneyi, iradeyi bozar.

Bu arada tütünün yaptığı fenalıklar da göz önünde tutulacak derecede mühimdir. Siyatik, polinevrit, iştihatsızlık, yol yürümeye kesiklik gibi arızaları birer zehirlenmeden başka bir şey değildir. Tevliit ettiği itiyatlar yüzünden hem şahsın ekonomisini hemde sıhhatini zarara sokar.

Bu fenalıkları cezalandırmaya matuf kanunî maddelerimiz

Ceza kanunu. Madde 403: Esrar, müstahzar afyon, ve tıbbi afyonile müstahzarlarının ve morfin ve bütün milhlerinin ve morfinin uzvî hamızlarla veya küül cezirlerle birleşmesinden mütehassıl bütün eterlerinin ve bunların milhlerinin ve koka yaprağı, ham kokain ve kokain, ekgonin, ve tropokokain ile bütün milhlerin ve 0,20 gramdan fazla morfin ve milhlerinin ve %10 gramdan fazla kokain ve milhlerini muhtevi bütün müstahzarların ve ökodol, dikodit, dilodit, asedikon, ve bunların terkibi kimyevisinde bulunan maddelerle, bu maddeler mahiyetinde olduğu icra vekilleri heyetince tayin ve ilân olunacak maddeleri ve bütün müstahzarlarını izinsiz memlekete sokmaya çalışanlarla sokanlar ve memleket dahilinde izinsiz satanlar ve alanlar veya satmak üzere yanında bulunduranlar ve bunların alınıp satılmasına ve her ne suretle olursa olsun tedarikine vasıta olanlar ve imâl ve izinsiz ihraç edenler ve mahsus bir yer tedariki ile veya diğer suretle halkı celbederek kullanılmasını kolaylaştıranlar 1 seneden 5 seneye kadar hapis ve her gram küsuru için 1 lira hesabile ağır para cezasile mahkûm

edilirler. Şu kadarki para cezası her halde 200 liradan aşağı olamaz.

Madde 404: 403 üncü maddede yazılı şeyleri bir yerde toplanarak kullananlar veya bu maksatla yanında bulunduranlar 2 aydan 6 aya kadar hapis ve 5 liradan 100 liraya kadar ağır para cezasına mahkûm edilir.

403 üncü maddede yazılı şeyleri kullanan kimselerin alışkanlığı iptila derecesinde ise 6 aydan noksan olmamak şartile salahlı tıbben tebeyyün edinceye kadar hastanede tevkif ve tedavisine hükm olunur. Hastane bulunmayan yerlerde ise bu kimseler hastane bulunan yerlere sevk edilir.

Madde 572: Son fıkra: İki defa mahkûm olduktan sonra aynı fili tekrar işleyenler o fili itiyat etmiş sayılırlar.

Madde 405: 403 cü maddede yazılı şeyleri sahte reçete ile alanlar 1 seneden eksik olmamak üzere hapis olunurlar. Ve 100 liradan 1000 liraya kadar ağır para cezası alınır.

Madde 406: 403 cü maddede yazılı suçları işleyenler tabip, diş tabibi, dişçi ecza ticarethaneleri sahip ve mesul müdürleri, sıhhiye memuru ve ebe iseler 2 seneden eksik olmamak üzere hapsolunur ve mezkûr madde de yazılı para cezası dörtte bir arttırılarak hükmedilir. Bu cezalardan başka hapis müddetini geçmemek üzere meslek ve sanatın tatiline de ayrıca hükmolunur.

Madde 407: Geçen maddelerden dolayı şahısların hastalanması veyahut yara ve berelenmesi gibi sıhhate bir arıza vuku bulduğu veya insan telef olduğu takdirde birinci surette ceza Üçte birden yarısına kadar çoğaltılır. İkinci surette 5 seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezası verilir.

Eğer fiil bir kaç kişinin hastalanmasına sebep olmuş ise birinci fıkrada beyan olunan ceza bir mislinden ve ölümüne sebep olmuş ise 10 seneden aşağı olmaz.

Madde 408: 403 cü maddede yazılı şeylerin kullanılmasını kolaylaştırmak için açılan mahallerde mevcut bütün eşya musadere olunur ve işbu eşyanın bedelinin yarısı cürmü meydana çıkarmakta hizmeti görülenlere verilir.

Toplamada istifade edilen eserler :

Altıncı millî tıp kongresi : Alkolden başka zehirlerle toksikomani. Dr. Nazım Şakir.
Altıncı ulusal tıp kongresi : Alkolden ve esrardan başka zehirlerle toksikomani. Dr. A.Şükrü Dimen.
Altıncı ulusal tıp kongresi : Adliye hekimliğinde toksikomani. Dr. M.Hayrullah Diker.

Askerî Baytarî Tathikat Mektebi İntaniye Şubesiinden :

Memleketimiz hayvanlarında Surra. (Trypanosomiase)

(Cenup mintakalarında çalışan Baytarlarımızın dikkat nazarlarına).

Sur les recherches de Trypanosomiase en Turquie.

Muallim Bnb. Dr. Turgut Argun ve Muavin Yzb. Zeki Öktem

Hatay mintakasındaki süvari beygirlerinde Fransız Baytarları tarafından 1935 yaz mevsiminde Surra hastalığı tesbit edildiği hakkında Revue Vétérinaire Militaire sahifelerinde son defa yapılan neşriyat (1) üzerine memleketimizin cenubundaki sıcak mintakalarda da bu hastalığın mevcudiyetine buralarda çalışan Baytarlarımızın dikkat nazarlarını celp etmeyi lüzumlu bulduk.

Fransız meslekdaşlarımızın verdikleri malûmata göre, Antakya gölü civarında bilhassa Reyhaniye ve Madek mintakalarında Trypanozom hastalıkları ötedenberi hüküm süregelmiştir. Yaptıkları araştırmalara bakılırsa, 1920 de Kilis havalisinde o zaman bulunan Fransız süvari beygirlerinde de bu hastalık tesbit edilmiştir. Demek oluyorki bu arada memleketimizde intan menbaları bulunabilmesine de işaret edilmektedir. Esasen umumî harp esnasında Türk baytarları tarafından bugünkü Suriye, Filistin ve Irak memleketlerinde Surra yüzünden bilhassa Develerde büyük zayiât meydana geldiği görülmüş ve Öküzlerle Develerde, kanda Trypanozomlar bulunarak, hastalık bir çok taraflarından etrafıca mütalâa edilmiş ve hattâ bu hususta muhtelif raporlar verilmiştir.

Surra, memleketimizde ilk defa Umumî harpte 1915 yılında Mısır Seferi esnasında Filistindeki Develerde büyük bir tahribat yapmış ve burada Muallim Hayrettin ve Doktor Neşet Ömer taraflarından Trypanozomlar mikroskopik muayene ile meydana konularak hastalığın çöldeki Develerle çöle dahil olan Anadolu Develerine sirayet ve intişarı tesbit edilmiştir. (2,3)

1916 yılında İrakta Kutülammare havalisinde görülen Surra, Develerde yine büyük zayıat yapmış ve burada hastalar üzerinde bilhassa esbap ve âfât bakımından etraflı tetkikat yapılmış, (Kadri, Sadık, İsmail Hakkı) ve hastaların kan muayenelerinde Trypanozomlar tesbit edilmiştir. (4)

1917 de hastalık Şamda Sığırlarda (Besim) tesbit edilmiş (2) ve Arabistandan Kafkas cephesine gönderilen Develerde Hastaların kanlarında Trypanozomlar bulunmuş (Fahri), burada da Surra dan mütevellit telefât vukua gelmiştir. (3)

Yukardaki malûmattan anlaşılacağı üzere Surra hastalığı Umumî harp esnasında Arabistan ve Türkiyede ve ilk defa Türk Baytarları tarafından müşahede ve etraflı olarak mütalâa edilmiştir.

Bundan sonra 1923 de Ankarada Askerî Bakteriyoloji haneî Baytaride Sığır Vebası üzerinde çalışılırken Develerde telkih tecrübeleri esnasında tecrübe hayvanlarından üç baş Anadolu Devesinde Surra ârazı ve yapılan muayenelerle kanda Trypanozomlar tesbit edilmiş ve bunlarla Dana ve Tavşanlara telkih tecrübeleri yapılmıştır. (3)

Bu suretle de Anadoluda Surra nın mevcudiyeti ve İntan menbalarının bulunduğu meydana konulmuş oluyor. Fakat bu tarihlerdenberi bilhassa Cenup mıntakalarında sulak ve bataklık yerlerde Surra nın hüküm sürmekte olduğuna dair müşahedelere malik değiliz.

Gerek yukarda bildirdiğimiz memleket müşahedeleri ve gerekse Fransız meslekdaşlarımız tarafından yapılan müşahedelerle Surra nın bugünkü hudutlarımız içinde halen mevcut olduğu ve bu yüzden bilhassa Beygir ve Develerde telefât

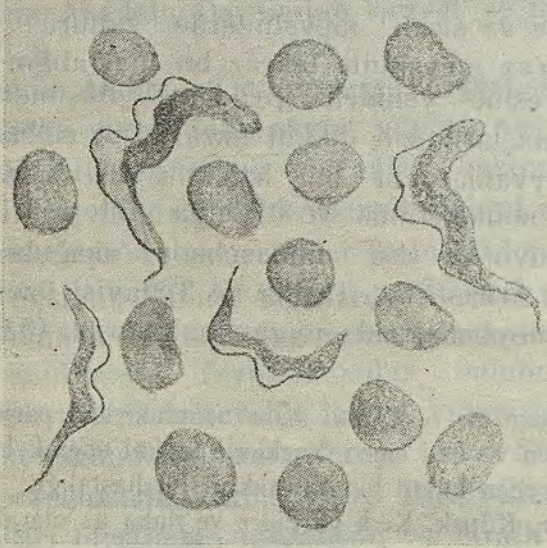
vukua geldiği kanaatındayız. Bu hastalığın Hummayı Nemeşi ve Şarbon ile karıştırılarak gözden kaçmış olması da çok varittir.

Arapların Eldebab-Sinek hastalığı-dedikleri ve filhakika sineklerle intikal eden Surra da, esas nâkil olan sineklerin sulak yerlerde ve sıcak mevsimlerde zuhuru sebeble ve önümüzdeki Yaz mevsimile tekrar bu hastalığın zuhur ve tahribat devresine yeniden girildiğini düşünerek bir an evvel meslekdaşlarımızın dikkat nazarlarını celbederek Asker ve Ahali hayvanlarında bu hastalık üzerinde Araştırma yapmalarını memleketimiz ve Dünya Lîteratürü için çok lüzûmlu görüyoruz. Bu münasebetle aşağıda Surra nın Esbap, Nakil, Ârâz, Âfât, Teşhis ve Tedavisi üzerinde kısaca malûmat vermeyi maksada uygun buluyoruz. (5,6)

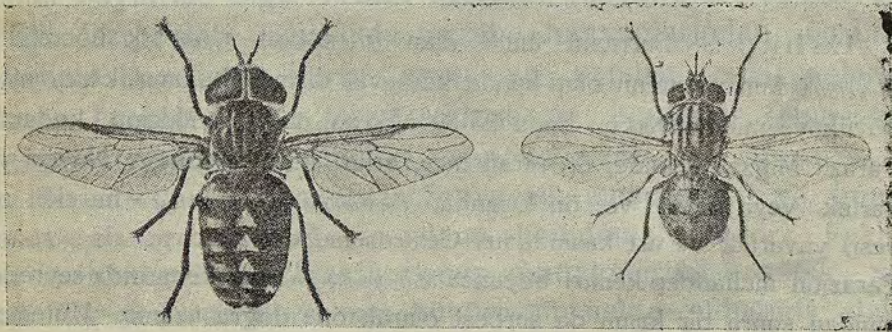
Surra Hastalığı, *Trypanosoma Evansi* adındaki kan paraziti tarafından meydana getirilen ve kan emen Sineklerle intikal ederek Hâd veya Müzmin şekilde seyreden İntanî bir hastalıktır. Bu hastalığa Beygir, Katır, Eşek ve Develer, Köpek, Kedi ve Filler ve daha az olarak Sığırlar ve diğer Çatal Tırnaklı hayvanlar tutulurlar. Bilhassa sıcak iklimlerde ve sıcak mevsimlerde çok görülür. Deneme suretile küçük ve büyük bütün hayvanlara hastaların kanlarının zerkile nakledilebilir.

Esbap :— Surranın âmili olan *Trypanosoma Evansi* tek hücreli ve *Flagellata* familyasından olup kanda küreyvat dışında bulunur, küreyvattan büyük ve müteharrıktır. Boyu 25-30 Mikron, eni 1,5 Mikron kadardır. Parazit Miğzeli şekilde, ön tarafı ince, arka kısmı şişkindir. Nüvesi yuvarlak veya beyzî ve ön kısmında, *Centrosome* (*Blepharoblast* - hareket nüvesi) yuvarlak ve art kısmındadır. *Centrosome* dan menşe alan *Flagella*. Parazitin muhaddep kenarı boyunca *Mütemevviç* gışa nın kenarında seyreder, bundan sonra bir kısmı da serbest olarak öne doğru uzanır. *Mütemevviç* gışa ve *Flagella*nın hareketleriyle Parazit kanda öne doğru hareket yapar. *Giemsa* ile boyanmış Preparasyonda Gışayı *Mütemevviç*, *Flagella* ve nüveler koyu kırmızı renge, *Protoplazma* Maviye boyanır. Bazan *Protoplazma*da hubeybat ve boşluklar görülür. *Trypanosomlar* kanda uzunluğuna ikiye bölünme suretile tekessür ederler.

Nakil :— Hayvanlarda Trypanozomları nakleden başlıca kan emen sinek nevileri *Tabanidae* familyasından *Tabanus* (Büvelek) ve *Haematopota* ile *Muscidae* familyasından *Stomoxys* nevileridir. Bu sinekler Paraziti hasta hayvan kanile alup doğruca, mihan'ki olarak, salımlere naklederler. Parazitler bunların vücudunda tekessür etmezlr.



Kanda Trypanosoma Evansi



Tabanus ve Stomoxys

Tabanus (Büvelek) :— Bunlar büyük olup boyları 2 santim kadar renkleri siyahımsı, başları büyük ve önden arkaya basık, göğüsleri esmer tüylerle örtülü ve tülânî dört hatta ve batinlarında üç sıra beyaz lekeye malik, kanatlarının dış kenarları esmerdir. Başları önündeki lamiseleri baştan daha ufaktır. Yalnız dişileri kan emerler. Kâhil diş sinekler su-

lak ve bataklık yerlerdeki ağaç yapraklarının alt yüzlerinde yahut çayırda yüzlerce yumurtadan mürekkep kütleler halinde yumurtlarlar. Bu kütleler taze iken beyaz, daha sonra esmer renktedir. Çıkan sürfeler suya düşerek göl veya nehir kenarında çamura gömülür. Nihayet bunlardan Şüfeyre ve bundan da kâhil sinek meydana gelir. Bu sinekler yumurtladıkları yerlerden daha uzaklara gitmezler, bilhassa güneşli mevalarda, orman kenarlarında, alçak erazide Temmuz, Ağustos, Eylül, Birinci teşrin aylarında nehir ve göller civarında bulunurlar. Yüksek yerlerde Mayıs, Haziran ve Temmuzda daha çoktur. Fakat zuhurları ve kaybolmaları iklimin şartlarına göre de değişebilir.

Haematopota :— Bu sinek te *Tabanidae* familyasından fakat *Tabanus* tan daha küçüktür. Lamisesi baş kadar uzundur. Kanatlarında esmer zem'in üzerinde beyaz lekeler bulunur. Gözleri yeşilimsi renkte ve erguvani in'kâşlıdır. Bu sinek bilhassa yaz mevs'mi nihayetinde yağmurlu ve fırtınalı havalarda hayvan ve insanlara musallat olur.

Stomoxys calcitrans :— Bu sinek *Muscidae* familyasından olup âdi sineklere benzer, yarım santim ir'liktedir, âdi sinekten farkı bunlarda ufkî ve uzun kuvvetli hortum bulunması ve ev sineklerinin aksine olarak kondukları duvar üzerinde başları yukarı gelmek üzere oturmalarıdır. Dişiler gübrelıklere yumurtlarlar, iki, üç günde beyaz renkli sürfeler çıkar, iki, üç hafta içinde Şüfeyre hasil olur, 9-13 gün sonra da kâhil sinekler meydana gelir.

Surra'nın intikalinde başlıca rol oynayan bu sinekler vahz ettikleri zaman şiddetli bir acı ve tahriş, hattâ ilühap ve apse husulünü de mucip olurlar. Hastalığın intikali sineklerden başka pirelerle de vukua gelebilir. Hastaların yaralarından salim hayvanlar üzerindeki yaralara da doğruca sirayet mümkündür. Köpekler Surra dan ölmüş hayvan eti yemekle intana uğrayabilirler.

Âraz :— Tefrih devri 4-13 gün olup intanın şiddetine göre değişir. Hastalık ekseriya had nöbetler tarzınca veyahut müzmin şekilde seyredir. Beygir, Katır ve Eşeklerde had ve vahim şekil gösterir. Bunlarda evvelâ 40-41 derece humma zuhur eder, humma ile beraber kanda Parazitler çoğalır, düşkünlük, az iştihâ, zahmetli yürüyüş, ağşiyede evvelâ çok soluk beyaz renk görülür, üzerinde Peteşiler zuhur eder, sonradan İkterik renk meydana gelir. Gözlerden yaş akar, Burundan mısıli akıntı gelir, çene altı ukteleri büyür, ciltte evvelâ Ürtikere benzer Ödemler zuhur eder, bunlar gittikçe birleşir ve büyürler, nihayet vücudun alt kısımlarını

ve bacakları istilâ ederek bir *Anasarque* Hummayi Nemeşi levhası meydana gelir. Bazı hayvanlar birinci nöbette ve bir kaç gün içinde telef olurlar. Fakat ekseriyetle humma düşer ve Parazitler kanca kaybolur, hayvanda zahiri bir salâh görülür, ödemler ve diğer âraz zail olur, 1-6 gün sonra nöbet daha şiddetli olarak zuhur eder, tekrar humma, anemi, agşiyede ikterik renk, nezifler, Nabız ve kalb zafiyeti, teneffüs ziyadeliği baş gösterir ve yeniden zuhur eden Ödemler daha vüsatlı bir şekil alır, sıcak ve vecalı olur, şak edilirse içinde Parazit bulunan az bir mısıl çıkar. Kuvvetsizlik sebebiyle hayvanlar yatar, zahmetle kalkabilir. Şiddetli zayıflık, sağrı ve ilye adalatında dumur meydana gelir. Bu nöbette geçer ve yine bir müddet sonra baş gösterir. Fakat her nöbette âraz daha vahim bir şekil alır. Nihayet şiddetli teneffüs zorluğu ve kaşeksi ile hayvan telef olur. Hastalık bu gidişle bir, iki ay sürebilir ve ekseriya ölümler nihayet bulur. Hastalığın seyri esnasında zatürrie veya diğer mikrobik intanlar kolaylıkla zuhur edebilir.

Surra hastalığı esnasında idrarda koyu kırmızı renk ve bilhassa *Hémoglobinurie* görüldüğüne dair kâtaplarda hiç bir kayıt bulamadık. Suriyede Surralı beygirlerde Hemoglobinurie görüldüğünün Fransız meslek daşlarımız tarafından bildirilmesi bu vakaların saf olarak yalnız Trypanozomlardan mütevellit olmayup Piroplazmozun da müşterek olarak seyrettiğini hatıra getirmektedir. Belki de Trypanosome ile intan Piroplasmose a karşı *Prémunition* kazanmış olan uzviyette tekrar Piroplasmaların meydana çıkmasına sebep olmaktadır. Binaenaleyh *Hémoglobinurie* ile müterafık olarak idrarın koyu renk gösterdiği vakalarda Kanda Piroplasmaların da aranması her halde başlıca dikkat edilecek noktalardandır.

Sığır, manda, koyun, keçi ve domuzlarda da hastalık görülür. Fakat bunlar beygirden daha dayanıklıdır, Surra bunlarda selim seyreder. Vahim vekayide görülmüştür. Bu takdirde humma, göz yaşları, agşiyede ihtikan, vücutta büsreler, bilhassa sığırdaki cilt üzerinde kan sızmaları görülür. Bu âraz bir ay kadar devamla zail olur. Hattâ sığırlarda âraz göstermeyen hayvanların kanlarında da parazit bulunmuştur, ki bu hal gizli intanı gösterir.

Köpek ve kedilerde hastalık, sineklerden başka hasta hayvanların etlerini yemek suretile de intikal eder. Bunlarda hastalık vahim seyreder, humma, anemi, ödemler zuhur eder ve hayvanlar Koma halinde ölürler.

Develerde Surra, çok ehemmiyetli bir hastalık teşkil eder ve büyük zararları mucip olur. Develer arasında hastalık pek münteşirdir. Hastalık hâd veya müzmin şekilde seyreder. Hâd şekilde mütekattı ve 40,5 C. dereceye kadar humma görülür, göz kapakları şişer, yaş akar, gözler

donuktur, hörgüçler erir, karın içeri çekilir, hayvanda müterekki bir zafiyet vardır, nihayet iskelet halini alır. İştihâ ve geviş getirme tabiidir. İdrar herraktır, rengi tabiidir, bazan ozimalar da görülür, bunlar iltihabî ve hatta mütekayyih olurlar, hayvan bir kaç ay içinde ölür. Müzmin şekilde nöbetler hâddan daha uzun fasılalarla görülür. Bunlarda şifa pek azdır, hastalardan üç seneden fazla yaşayanların şifayap oldukları söylenir ve böyle develer çok kıymetli sayılırlar.

Ârat: Tahal büyük, rengi esmerdir. Kilyeler muhtekan ve nezfi, Kebet büyümüş ve mütegayyir, ukadat büyümüş, rieler muhtekan, agşiyede ekimozlar, nesci munzamda jelatini tereşşuh görülür. Mide de ekseriya karha ve nezifler, emada ihtikan ve ekimozlar bulunur. Kadavra gayet zayıf, adalat dumura uğramıştır.

Teşhis: Surranın teşhisi için kanda Trypanosome ların görülmesi lâzımdır. Fakat parazitler bilhassa Humma zamanında, nöbetler esnasında kanda bulunup sonradan kaybolurlar, hattâ nöbet zamanında dahi bazan bulunmayabilirler. Bunun için ârazdan şüphe edildiği ve kanda parazitler görülemediği zamanlarda kan muayenelerini tekrarlamak icabeder. En iyisi hayvanların her gün hararet dereceleri kontrol edilir ve humma gösterenlerde muhitî eviyeden kan alınarak muayeneleri yapılır.

Kan muayene usulleri: — 1) — Yaş damla muayenesi: — Muhitî eviyeden ufak bir damla kan Lamel üzerine konur, tersine çevrilerek bir Lam üzerine kapatılır ve mikroskop altında 6,7 numaralı Objektiflerle İmmersiyonsuz muayene edilir. Bu muayenede parazitler küreyvat arasında hareketlerle görülürler. Parazitlerin hareketi bir saat kadar sonra yavaşlar. Bu usul en çok kullanılan kolay ve pratik bir usuldür.

2) — Kalın damla usulü: — Muhitî eviyeden bir lam üzerine kalınca bir damla kan konur, havada kurutulur, sonra Hemoglobinin izalesi ve tesbit için içerisine 1/100 nisbetinde Acide Acétique ilâve edilmiş olan 2/100 Formol mahlulünde bir müddet bırakılır, yıkanır, müteakiben Giemsa usullerinden birile boyanır. Kalın damla usulü bilhassa kanda az parazit olduğu zaman iyi netice verir.

3) — Giemsa usulü: — Lam üzerine muhitî eviyeden bir damla kan alıp usulü vechile ince bir tabaka halinde yayılır, müstahzar havada kurutulur, sonra Alcool Méthylique ile 2-3 dakika, yahut Alcool Absolu ile 3-10 dakika tesbit edilir, bundan sonra mayi atılır ve üzerine, 1 C.C. mukattar suya 1 damla Giemsa boyası hesabile yapılmış, Giemsa mahlülü dökülür. Bir saat kadar boyanır, sonra bol su ile yıkanır, havada kurutulur ve Mikroskopta İmmersiyon ile muayene edilir.

4) — Pappenheim Panoptik usulü:— Muhiti eviyeden alınan kanla Lam üzerine ince bir Froti yapılır, Havada kurutulur, Tesbit edilmeden üzerine MayGrünwald boyası dökülür, 3 dakika bununla tesbit edilir, sonra aynı miktar da üzerine mukattar su ilâve edilerek 1 dakika boyanır, bu boya atıldıktan sonra yıkanmadan Froti üzerine taze yapılmış Giemsa mahlulü (1 C.C. mukattar suya 1 damla Giemsa boyası hesabı ile) dökülür, yarım ilâ bir saat boyanır, sonra bol su ile yıkanır, havada kurutulur Mikroskopta İmmersiyon ile muayene edilir.

Bu usullerin her biri Baytarlar tarafından tatbik edilebilir. Bilhassa yakınlarında Laboratuvar olan yerlerde kısa bir zamanda mükerrer muayenelerle teşhis konulabilir. Fakat vesaiti olmayan Baytarlar için tavsiye edilecek çare, uzak veya yakın Laboratuvarlara kan Frotileri göndermektir. Bunun için de en iyisi şüpheli hayvanlardan humma zamanlarında hiç olmazsa fasılalarla üç, beş defa kan alup yayma veya kalın damla halinde Lam üzerinde kurutarak bunları tesbit etmeden güzelce Ambalaj yaparak göndermektir.

Suara da Tedavi :— Hayvanlarda Surra Tedavisi için şimdiye kadar kullanılan ilâçlar arasında başlıca yer tutanlar şunlardır :

Emétique (Tartre Stibié) :— Büyük hayvanlarda şu Formüller kullanılır :

1) — Tartre Stibié 1,0 Gr.
Chlorure de Sodium 2,0 gr.
Eau dist. 100,0 gr.
(Verit içine zerk için)

2) — Tartre Emetique 1,0 Gr.
Huile Camphrée 20,0 gr.
(Adale içine zerk için)

Orpiment (Trisulfure d'Arsenic) :— Büyük hayvanlara Macun halinde ve Ağız yolu ile 15-20 gram verilir.

Emétique ya yalnız başına ikişer gün ara ile zerk suretile veya **Orpiment** ile müşterek olarak birinci gün **Emétique**, üçüncü gün **orpiment**, müteakiben yine birer gün ara ile ve dozlar ufaktan başlayup tedricen yükseltmek ve her birisinden beşer doz vermek suretile bir Seri halinde tatbik edilir.

Atoxyl ve **Hamızı Arsenikî** ya yalnız veya müşterek verilmek suretile de kullanılır. **Hamızı Arsenikî** büyük hayvanlarda yalnız olarak kullanılmak suretile 1-1,5 gram 1/100 mahlul halinde verit içine zerk edilir, birer gün ara ile küçük dozdaki başlayarak tedricen yükseltmek suretile 10 zerk yapılır.

Atoxyl hayvanın cüssesine göre 2-5 gram ve 5/100 solüsyon halinde cilt altına zerk suretile kullanılır. **Atoxyl** yalnız olarak mükerrer zerkler suretile veya **hamızı arsenikî** veya **Orpiment** ile müşterek ve müteakip seri halinde kullanılır. Müşterek tedavide, birer gün fasıla ile bir defa **Atoxyl** bir defa **hamızı arsenikî** veya **Orpiment** verilir.

Surrada en çok methedilen ve hemen Spesifik sayılan ilâç **Naganol** (205 Bayer, 309 Fourneau) isimli Üre müstakki bir müstahzardır. **Naganol** vakî olarak ta kullanılır. Bu müstahzar beyaz Toz halinde 2 gramlık Ampullerde ve bir kutuda 5 veya 25 Ampul olarak yahutta 100 gramlık şişelerde satılır, suya erir, 10 misli mukattar ve muakkam suya mahlul halinde ve verit içine zerk suretile kullanılır. Muayyen miktar suyun üzerine serpmek suretile sallamadan kendiliğinden erir. Şafî olarak beygir ve sığırlara hayvanın her 100 Kilosuna mukabil 1,5-2gram, kâhil Develere 8-15 gram zerk edilir. Zerkler birer hafta ara ile 1,5-2,5 gram üzerinden yapmak suretile yapılır ve Doz mecmu 3 defada verilir. Şu halde beygirlerde her bir zerkte bir Ampulde bulunan 2 gram **Naganol** kullanılır. **Naganol** vakî olarak münten yerlere sokulan salim hayvanlarda, cüsseye göre, 2-3 gram verit içine zerk edilir. Tehlike devam ederse zerk bir ay sonra tekrar edilir. Develerde **Naganol** evvelâ 4 gram ve bir hafta sonra 6 gram aynı suretle verit içine zerk edilir.

Naganol vahim vakalarda **Antimosan** ile müşterek olarak kullanılır. Bunun için hayvanın 100 kilo sıkletine mukabil 1-2 gram **Naganol** bir Ampul içinde bulunan 40 C.C. lık **Antimosan** mahlulü içinde eritilerek veride zerk edilir. Zerkler birer hafta ara ile 3 defa tekrar edilir.

Antimosan, bir Antimon müstahzarı olup su gibi berrak mahlul halinde ve 40 C.C. lık Ampullerde bir kutuda 5 Ampul ve 500 C.C. lık şişelerde satılır.

Surra ile mücadele : Pratik bakımdan Surra mücadelesinde tavsiye edilen tedbirler şunlardır :

- 1) — Vahim ârâz gösteren hayvanların itlâfı,
- 2) — Yeni hastalığa tutulanlara **Naganol** tedavisi tatbiki,
- 3) — Nüks gösterenlerin itlâfı,
- 4) — Hastalıktan veya sirayetden şüpheli hayvanlara bir doz **Naganol** zerki ve her ay vaki zerklerin tekrarı.

Münten mintikalarda Surra hassas olan hayvanların münten yerlerden uzaklaştırılması ve hayvanların, sinek girmemek için teribatlı ahırlarda barındırılması, nâkil sineklerin mümkün olduğu kadar imhası ve intan menbai olan hastaların yukarıdaki tedbirlerle izalesi, başlıca yapılacak esaslı tedbirlerdendir. Zahirî salim görünen şüpheli hayvanlar mükerrer kan muayenelerile kontrol edilmelidir. Bundan başka Surra hastalığına musap hayvanları münten olmayan mintakalara kat'iyen sokmamalıdır. Bu mesele bilhassa Askerî hayvan mübayaası için çok ehemmiyetlidir.

Not: Naganol ve Antimosan memleketimize ithaline müsaade edilen müstahzarattandır. Bunlar hali hazırda yalnız İstanbulda Baye'r'in mümessili olan şu adreste satılmaktadır :

Widmann ve Ş.

Mitatpaşa Han, Sirkeci - İstanbul

İstanbul Posta Kutusu No. 35

Telgraf adresi : Widmann - İstanbul

Naganol 2 gramlık 5 Ampul bulunan bir kutu 1135 Kuruş.

Antimosan 40 C. C. lik 5 Ampul bulunan bir kutu 635 Kuruş.

Bu müstahzarlar kullanılacağı taktirde bilhassa yaz mevsiminden evvel ve vaktile münten mintakalarda çalışan Baytarlarımızın ellerinde bulundurulmalıdır.

Conclusion.

La question de l'existence du Surra en Turquie avait été résolue par les observations des vétérinaires turques. Nous nous voyons obligé de signaler, que nos confrères turques ont indiqué l'existence très fréquente du Surra dans les territoires des pays Irak, Syrie et Palestine pendant la guerre mondiale, qu'il avait causé des grandes pertes chez les animaux. Cette affection a été signalé pour la première fois pendant l'année 1915 en Palestine chez les chameaux, à l'occasion d'une grande mortalité, par les Professeurs Hayreddin et Dr. Neşet Ömer, qui ont démontré les Trypanosomes à l'examen du sang (2, 3). La même affection a été observé une année plus tard, 1916, en Irak, aux environs de Kutulammara chez les chameaux par les vétérinaires turques (Kadri, Sadık et İ. Hakkı) qui ont étudié la maladie de plusieurs côtés et mis en évidence les Trypanosomes par les examens des prélèvements

(4). Tous ces observations son déjà rapportés avec les dates des jours aux commandants. En Syrie, à Damas, le Surra a été découvert en 1917, par Prof. Besim, chez quelques bovidés malades, qui avait identifié l'agent pathogène dans leurs sangs (2). En même date, le Surra a causé une grande mortalité parmi les chameaux expédiés de Palestine à la frontière de Caucasic et l'agent pathogène fut trouvé dans le sang des malades (3).

Après la guerre de l'Indépendance on a pu constaté le Surra en 1923 à Ankara. Il s'agissait ici probablement de la forme latente sur trois chameaux et quelques boeufs indigènes, qui fut observé au cours des recherches expérimentales de la peste bovine à l'institut bactériologique vétérinaire militaire (3). On a trouvé aussi dans leurs sangs les Trypanosomes et inoculé aux vaux et aux lapins, qui se sont montré pathogène.

Nous nous sommes persuadé que le Surra va exister actuellement dans notre pays, surtout dans les régions méridionales. Dans la suite de notre article, nous voulons attirer l'attention de nos confrères sur cette maladie et nous donnons les notices nécessaires pour faciliter de l'étudier.

Nous nous permettons de remarquer quelques mots sur la publication fort importante de nos chers collègues français, qui paru dans la Revue Vétérinaire Militaire (1) Bien juste comme ile croient, le Surra est connu comme une importante affection des maladies dominantes dans le Levant. Elle fut étudié déjà pendant la guerre mondiale par les Vétérinaires turques presque dans tous les pays du Levant, Syrie, Irak, Palestine, comme nous indiquons plus haut. Nous voulons toucher seulement la question d'hémoglobinurie, que les chers auteurs s'admettent de l'accepter comme un signe prédominant dans le Surra, lequel manque dans la littérature. Il est bien connu que ce symptome apparait due à l'infection mixte avec les piroplasmoses C'était aussi mentionné dans les observations des Vétérinaires turques, qui n'ont pas constaté l'hémoglobinurie dans les cas purs du Surra, on l'a constaté seulement dans les cas mixtes avec les Piroplasmoses.

Literatür

- 1 — Cherret, Soulié, Borde, Poursines : La Trypanosome du Cheval de Syrie. Revue Vétérinaire Militaire, tome XXI. I. fas., pp. 95-114, 1937.
- 2 — Besim : Askerî Tıbbî Baytarî Mecmuası, yıl - I, sayı - 3, s. 83-86, 1923.
- 3 — Ankara Askerî Bakteriyolojihancı Baytarî mesaisinden : Askerî Tıbbî Baytarî Mecmuası, yıl - I, sayı - 8, s. 384-393, 1923.
- 4 — Kadri : Askerî Tıbbî Baytarî Mecmuası, yıl-I, sayı-10, s. 459-463, 1924.
- 5 — P. Forgeot : Traité d. Maladies Infec et Contag. des Anim. Domes, Tome III., pp. 1507-1653, 1935.
- 6 — P. Knuth : Trypanosomosen. Tierheilkunde u. Tierzucht, v. Stang u. Wirth, Bd. X, S. 141-166, 1932.

Almanyada hayvan mevcudu ve memleketimizle mukayesesi üzerinde bir mutalaa:

Muallim Dr. Necip Zobu.

1934/1935 senesinde Almanyada hayvanlardan husule gelen hasılat kıymeti 11 Milyar Reichsmark, yani 5 Milyar Türk lirasıdır. 5/Birinci kânun/1935 de Almanyada hayvan mevcudu aşadaki cetvelde gösterilmiş ve adetler Başvekâlet istatistik genel direktörlüğünün neşrettiği 1929/35 hayvanlar istatistiki ile karşılaştırılmıştır.

Hayvan nevi :	Almanyada :	Türkiyede :
Beygir	3388127	738825
Eşekler	12865	1163995
Katır	—	66396
Siğır	18918027	6486176
Domuz	22823831	—
Koyun	3922740	13590878
Keçi	2501156	11761630
Manda	—	788881
Deve	—	97001
Kanatlı hayvanlar	85950868	15000000 (takribi)

Almanyada kesafet hayvan beslemeğe müsait ziraat için kâfi değilken yukardaki yazılı miktarda hayvan mevcudu vardır ve Almanyanın hayvanları keyfiyet itibarile de bizdekinden bir kaç defa fazla kıymettedir. Memleketimizdeki hayvan mevcudu lâakal buna muadil olmak lâzımgelir. Halkımız zengin olmaya fevkalâde hahişkerdir. Böyle olduğu halde bu vasi ve müsait araziden neden layıkile istifade edilemiyor da hayvan mevcudumuz bu kadar azalıyor? Artık meslekin bunları evleviyetle düşüneneği zaman gelmiştir. Bir kongrada bunları tesbit edüp şiddetle, kuvvetle takip etmemiz lâzımdır.

Askerî Baytar Tatbikat Mektebi Marazî Teşrih Subesinden

Köpekte bir Kryptorchismus (Gizlitaşaklılık) vak'ası üzerinde.

Über einen Fall von Kryptorchismus beim Hund.

Muallim By. Bnb. Dr. Üveis Maskar.

Erkek tenasül guddelerinin neşvünemasına ait bir anomali olan **Kryptorchismus** en çok tektırnaklı hayvanlarda görülmekte ve daha az olarak da sığırlarda raslanmaktadır. Et yiyen hayvanlarda ve hususile köpeklerde müşahede edilmiş vak'alar varsa da nisbetinin azlığı ve hele bizim şimdiye kadar autopsilerini yaptığımız köpeklerde ilk olarak tesadüfümüz bu vak'ayı yazmağa bizi sevk etti.

Kryptorchismus (Gizlitaşaklılık) bilindiği üzere bir veya her iki husyenin normal şekilde husye torbasına inmeyerek ya karında (Kryptorchismus abdominalis) veyahut ta mağben kanalında (Kryptorchismus inguinalis) kalması ile zahir olmakta ve bazen tek taraflı (Kryptorchismus unilateralis), bazen de çift taraflı (Kryptorchismus bilateralis) husule gelmektedir. Ençok tek taraflı Gizlitaşak gürüldüğü ve daha ziyade de sol husyeye isabet ettiği ve soğuk kanlı ırklarda daha çok raslandığı bildirilmektedir.

Biz Kryptorchismus üzerinde klasik kitaplarda yazılı olan umumî bilgileri burada yazmaktan sarfı nazar ederek vak'amızla alâkadar olan neşriyatı ele alacak olursak :

Vladescu bir köpekte (Bull-Terrier) her iki husyenin katan nahiyesinde bulunduğu bir abdominal Gizlitaşak vak'ası bildirmekte,

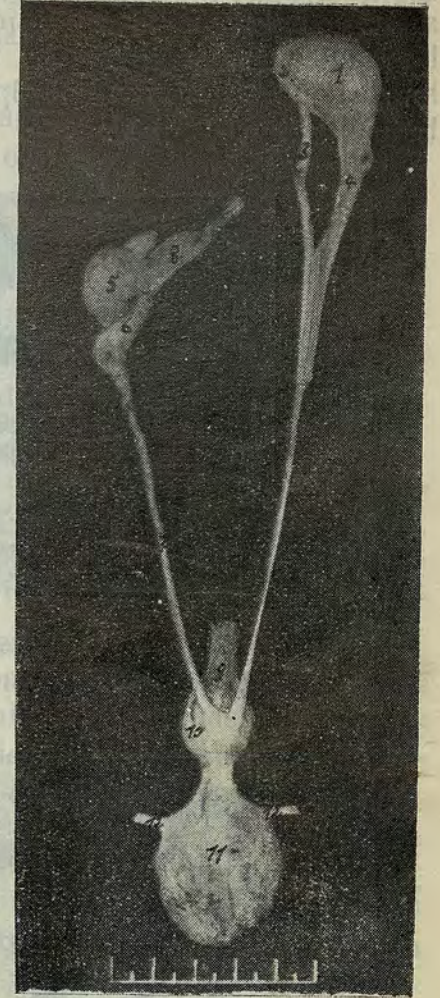
Andres bir köpekte rasladığı sağ taraf husyesinin Gizlitaşak vak'asını haber vermekte,

Lehr köpekte muayene ve ameliyat yaptığı 11 Gizlitaşak vak'asında husyelerin daha ziyade böbreklerin arka kutupları civarına doğru mevzu olduklarını ve böylece embryonal mevki'lerini muhafaza ettiklerini bildirmekte ve gizli kalan husyelerin daima normalden küçük olduklarını ve buna mukabil berbahlarının iki misli büyük olduklarını ilâve etmektedir.

Vak'amız :

15/1/1937 de seksiyonu yapılan ve gençlik hastalığına merbut nezlevî mide, barsak iltihabı, nezlevî bronkopnomoni afatlarından ölen bir Seter köpekte tesadüfi olarak bulunmuştur. Sol husye husye kesesi içinde normal teşrihi mevkiinde olup sağ husye torbasının boş bulunması üzerine muayene incelenmiş ve neticede sağ husyenin karın boşluğunda bel nahiyesinde sağ hasıraya doğru mevzu bulunduğu görülmüştür.

Normal teşrihi mevkiinde, yani husye torbasında bulunan sol husye $3 \times 2 \times 2$ santimetre büyüklüğünde ve 7 gr. ağırlığında olup makroskopik olarak bünyesinde bir değişiklik göstermiyordu. Karın boşluğunda gizli kalmış olan sağ husye ise sola nazaran daha küçük olup $2 \times 1,4$



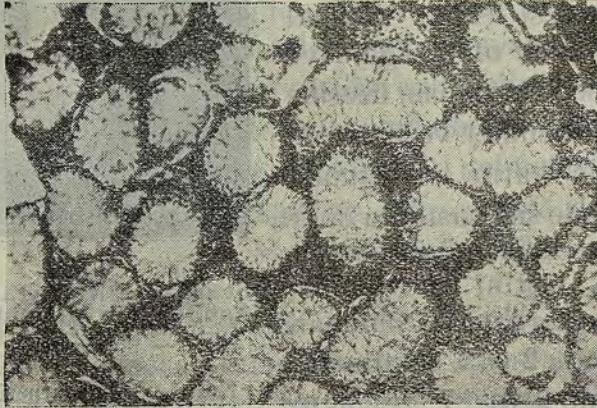
Şekil 1. — Vak'aya ait husye ve habillerinin umumî resmi.

- No. 1— Sol husye,
- No. 2— Berbahı,
- No. 3— Habli menevîsi,
- No. 4— Eviyesi,
- No. 5— Sağ husye,
- No. 6— Berbahı,
- No. 7— Habli menevîsi,
- No. 8— Eviyesi,
- No. 9— Kadip kökü,
- No. 10— Prostat,
- No. 11— Mesane,
- No. 12— Halipler.

× 1.2 santimetre büyüklüğünde ve 3.5 gr. ağırlığında idi ; aynızamanda bunun habli menevîsi daha kısa ve hususile başlangıcında kendi üzerine büküntü gösteriyor ve eviyesi de habil ile beraber seyr etmeyüp yukarıya doğru ayrı istikamette bulunuyordu (Şekil-1).



Şekil 2.— Sol normal husyenin nesci levhası.
(Microphotographie ; Zeiss, Ok. 10×, Obj. A 8)



Şekil 3.— Karında gizli kalan sağ husyenin nesci levhası.
(Microphotographie ; Zeiss, Ok. 10×, Obj. A 8)

Histologyaca muayenede : Teşrihî bünyesi normal olan sol husyenin nesci bünyesinin de tabîî vasfını muhafaza ettiği (Şekil-2) ve bütün kuneyvatı meneviyede Sertoli hücreleri ile

Spermatogonie, Spermatocyte ve Spermatide hücrelerinde bir değişiklik olmadığı ve aynızamanda Spermaların mevcudiyeti görüldü.

Karın boşluğunda gizli kalan sağ husyede ise umumiyetle kuneyvatı meneviye küçülmüş olup Sperma yapan tabakai meneviye hücreleri (Spermatogonie, Spermatocyte ve Spermatide'ler) hiç neşvünema bulamamışlar ve bunların yerine Sertoli hücreleri artarak ve uzanarak kuneyvatı işgal etmişlerdi. Halbuki bunlara mukabil ara nesiç ile ara hücreleri fazla tekessür etmiş bulunuyorlardı (Şekil-3). Hiç bir noktada Sperma teşekkülü görülmedi ; yani karında gizli kalan sağ husye henüz embryonal vasfını muhafaza ediyordu.

Şekil 2 ve 3 deki mikrofotografilerin alınmasında yardımını esirgemeyen sayın arkadaşım Dr. İhsan Şükrü Aksel'e burada teşekkürü fırsat bilirim.

Gizlitaşak teşekkülü üzerinde bir düşüncemiz.

Kryptorchismus'un husulü üzerinde âmil olan bir çok sebebler bildirilmiş ve hususile habli menevinin kısa olması, Gubernaculum testis'in dumuru, husye masarikasının kısalığı, husyenin teşekkülâtı cedide ve kistleri, dahilî mağben halkasının veya mağben kanalının darlığı, husyenin peritona iltisakı... v.s. haklı olarak ileri sürülmüştür.

Biz bunlara vak'amızın gösterdiği vaziyet dolayısıyla bir de husye eviyesinin fena teşekkülünü ve hususile şiryanı menevîi dahilinin (Arteria spermatica interna) vilâdî kısalığının bu hususta bir rol oynayabileceğini ilâve etmek istiyoruz. Dördüncü katan fıkrası hizasında epherden ayrılan bu şiryan habli meneviye refakat ederek beraberce seyr etmekte ve husye ile beraber keseye inmektedir. Husye ile beraber keseye kadar uzanabilmesi için bu şiryan teşekkülü esnasında bir takım ivicaçlar yapmaktadır ; eğer teşekkül esnasında böylece lâzım olan mesafeye kadar uzanabilecek ivicaçlar husule gelmemiş ve dolayısıyla bu şiryan kısa kalmış olacak olursa tabiatile husyenin de yarı yolda kalarak keseye kadar inmesine mani olur ve husyeyi batna talik eden bir ribat vazifesini görür.

Vak'amızda Şekil 1 de görüldüğü üzere 8 numara ile gösterilen husye eviyesi 7 numara ile gösterilen habli menevînin aksi istikamette seyr etmekte ve adeta husyeye bir ribatı muallak vazifesi görmektedir. İşte bundan dolayıdır ki habli menevî uzanamayarak kalınlaşmış ve hatta başlangıcında kendi üzerine kıvrılarak bir yumak husule getirmiştir. Diğer normal olan sol husyede ise habli menevî (No. 3) ile eviye (No. 4) birleşerek seyr etmektedir.

H ü l a s a.

Gençlik hastalığından ölen bir köpeğin seksiyonunda tesadüfi olarak sağ husyenin abdominal Kryptorchismus'u bulunmuştur. Karında gizli kalan husyenin nescî bünyesi embryonal vasıfta olup Sperm teşekkülü görülmemiştir. Bu vak'ada husyenin normal şekilde husye kesesine inemeyerek karında kalmasının bir eviye anomalisi, Şıryanı menevî dahilinin kısallığı neticesi husule geldiğini kuvvetle tahmin etmekte ve bu gibi hadiselerin de Kryptorchismus'un teşekkülü için bildirilen sebepler arasına sokulmasının yerinde olacağı kanaatindeyiz.

Zusammenfassung :

In vorliegendem Fall handelt es sich um einen rechtsseitigen abdominalen Kryptorchismus, ein Zufallsbefund bei der Sektion eines an Staupe verendeten Setters.

Der linke Hoden ist von normaler Beschaffenheit, 3×2×2 cm gross und 7 Gramm schwer, während der rechte, an der Lendengegend-mehr nach den Flanken zu - an der Bauchwand haftende Hoden nur halb so gross war, 2×1,4×1,2 cm mass und 3,5 gr wog. Wie auf Abb. 1 deutlich zu sehen ist, besitzt der retinierte Hoden einen etwas verdickten, kürzeren, am Anfang zu einen Knäuel geballten Samenleiter.

Die histologische Untersuchung dieses Hodens ergab folgendes :

Starke Vermehrung des intertitiellen Bindegewebes und der Zwischenzellen ; die Hodenkanälchen dadurch zusammengepresst, besitzen keine Spermien und spermabildenden Zellen mehr, vielmehr haben sich die Sertolischen Zellen durch ihre Zelleibausläufer darin netzartig ausgebreitet, was an den embryonalen Zustand des Hodens erinnert (Abb. 3). Der linke Hoden war von normaler histologischer Struktur (Abb. 2).

Den bereits von vielen seiten angegebenen Ursachen für die Genese dieser Retention möchte man aufgrund vorliegenden Falles hinzufügen, dass die Hodengefäss-Anomalie wie z. B. die Kürze der Arteria spermatica interna eine Rolle spielen kann, die infolge Suspension den Hoden nicht weiter herunterlässt ; auf Abb. 1 sieht man genau, dass die Gefässe (Nr. 8) des retinierten Hodens in anderer Richtung als der Samenleiter stehen, was zusammen mit der Kürze den Kryptorchismus hervorgerufen haben dürfte.

L i t e r a t ü r

- Andres, J. (1926) : Kryptorchismus beim Hunde.
(Ref. Ellenberger-Schütz Jahresbericht. 46. Jg. S. 97.)
- Lehr, L. (1927) : Kryptorchismus beim Hunde und seine chirurgische Bedeutung.
Wiener Tierärztliche Monatsschrift, Jg. 14, H. 5, S. 257-273.
- Schlegel, M. (1924) : In Joest, E. : Spezielle pathologische Anatomie der Haustiere.
3. Band, S. 140-142. Verlag R. Schöetz, Berlin.
- Vlădescu : Archiva veterinara, 8. Jg. zit. nach Schlegel (1924)

Alkali disease, Selenium'lu toprak hastalığı.

By. Teğmen Ragıp.

Fransızca (La nature) mecmuasının 15/12/936 sayısında (Ley Willey) imzasile yazılan çok önemli bir hayvan hastalığından bahs olunmaktadır. Bu hastalık beygir, sığır, kümes hayvanları, domuz ve daha bir çok nevilerde salgın halde seyretmektedir.

İlk defa 1857 senesinde Fort-Randall komutanı (Madison) raporunda bu hastalığı söylemiştir.

Bu raporda müfrezenin Atları arasında salgın halde garip ve vahim bir hastalığın çıktığı atların fena büyüdükları, bitkin oldukları, ve artık tekessür edemedikleri yazılmaktaydı.

Sağ kalabilmiş olanlar yele ve kuyrak tüylerini kaybettikleri gibi tırnakları okadar bozuluyordu ki artık yürüyemez hale giriyorlardı.

Hiç bir ilâç; hiç bir tedavi ve istirahat bu hali iyiliğe çeviremiyordu. Ve kale komutanı Madison mıntakanın isyan-kâr yerlilerle dolu olması, binaenaleyh atlı bir polis teşkilâtının muhakkak hazır vaziyette bulunması gerekliliğinden ötürü çok kötü bir durumda kalmıştı.

Hastalar geri gönderildikleri vakit düzelmeğe başlıyorlar, bil'akis yeni gelen hayvanlar bu hastalığa tutuluyorlardı.

Bilhassa civar hayvanlarında bu hal görülmekteydi. Aynı zamanda bu hastalığın insanlara sirayet ettiğini gösterecek hiç bir hal neferlerde görülmemişti.

Yavaş yavaş etrafa çiftlikler kurulmağa başlanıyor. O zaman sığırlarda da bu salgının yayıldığı görülüyor. Yalnız beygirler, boynuzlu hayvanlar değil, domuzlar hattâ tavuklar bile bu salgından kurtulamamaktadırlar. Hayvanlar az neşvünema buluyor, tekessür edemiyorlar. Yumurtalar ya yavru

vermiyor yahut ta u'cubeler (Monstre) çıkarıyorlar. Bütün bu hallerden ötürü ne et ne çiftlik hasılatı alınabiliyordu. Yerliler bu hastalığı anlamadıkları halde buna (ALKALİ DİSEASE) adı veriyorlar. Mamafih uzak çiftliklere götürülen hayvanlar hiç bir tedavisiz iyileşiyor diye bir fikir edinmiş bulunuyorlar. Hattâ aynı yerde kalmış hayvanlara başka yerlerden gelen ot ve saman ve hububat verilirse iyileştiğini fark etmişlerdi. Hububat ister buğday ister mısır olsun tehlikeli arazide gayet mükemmel neşvünema buluyordu. Ve hattâ tahlilde salım arazi hububatı ile hiç bir fark göstermiyordu.



Şekil. — 1



Şekil. — 2

O zaman arazide otlar için zararsız fakat hayvanlar için tehlikeli bir zehirin bulunduğu tahmin edildi. Mesele insanlara tatbik edilince onların yalnız ve munhasıran kendi kırlarının hasılatile geçinmedikleri böylelikle kâfi dozda zehir almadıklarına hüküm olunuyordu.

1904 de, Dr. A. Peters, Nebras-kada zehirli bir araziden aldığı toprakta (FUSARIUM) cinsinden bir mantar buldu, ve buna FUSARIUM MONİLIFORMİS adı verildi. (J. L. SHELDON).



Şekil. — 3

Peters bu mantarın kültürünü yapıyor, bu kültürü mısır danelerine karıştırarak domuzlara yediriyor. Hastalık parasite bir kılıkta gözükmemekte gecikmiyor. Fakat fusarium'un

intişar sahası hastalıktan daha geniştir. Sonra; tehlikeli araziden gelen yumurta sarıları ile beslenmiş fareler hastalığa tutulup öldüler. Artık bir mantarın veyahut sporlarının yumurtalıkları bulaştıracağı ihtimalinin azlığı ve zaten bu yumurta sarılarının verilmeden önce on dakika kaynatılarak katılaştırılmaları Parasithologique nazariyeyi kıymetten düşürüyordu.

Ancak iki sene evvel esas bulunabildi. SOUTH DAKOTA ziraat tecrübe istasyonu kimyageri Dr. Kurt W. Franke esrarı çözdü.

Tecrübe için her türlü gıdayı hırsla yiyen ve çok mukavim olan fareleri seçti. Onlara mısır mahsulatı yedirdi. Tehlikeli araziden alınmış yemleri yiyen bütün hayvanlar ölüyor. Hiç bir fare bu rejime yüz günden çok dayanamıyor. Salim araziden alınmış gıdalarla beslenen iki kısım fare hastalığın hiç bir arazını göstermediler. Muhtelif yollarla yapılan mukayeseli tahlillerde nihayet sabit bir fark meydana çıktı.

BİRLEŞİK AMERİKA'nın medarlar tarafındaki çayırlarında ziraata elverişli olmayan toprakların (SELENIUM) madenini havi olduğu, ve bu Selenium'un SULFURE'lerle veyahut Bakırın başka mürekkeblerile müşterek bulunduğu anlaşılıyor. Ekilebilen diğer arazide yer yer ufak nisbetlerde Selenium'u ihtiva etmektedir. Yetişen nebatlar mükemmel neşvünema bulmakta ve Seleniumu istimal etmiyerek YAPRAK ve DANELERinde biriktirmektedirler.

Toprak ne kadar kalevileşmiş olursa olsun bu madenin nisbeti bir veya iki milyonda birdir ve nebatlarda yüz binde bir nisbetinde tekâsüf etmiştir. En fazla buğday tekâsüf ettirmektedir.

Bu güne kadar ALKALİ DİSEASE'ye hiç bir ilaç ve tedavi bulunamamıştır. Seleniumlu topraklar avrupadada vardır. Memleketimizde olup olmadığı hakkında henüz ilmiğ bir statistik bulunmadığından bir şey söylenemezse de aksini iddia etmek imkânsızdır. Şimdi memleketimizde de bu çeşit hastalıkların dikkatle tetkiki kalmaktadır.

Hulâsalar.

Cabret :— Beygirin Tetanozu üzerinde bir mütalaa. Revue Vet. et Journ. de Med vet. et de Zootech. Août 1935. P. 556.

Müellif sağ omuzu üzerine çifte yiyerek yaralanan 15 yaşında bir Kısrağa 10 C.C. Tetanoz Serumı zerkederek yarasını da tedavi ettiğini bildiriyor. İki gün sonra hayvana 52 kilometrelik ve iki molada tamamlanan bir yürüyüş yaptırılıyor. Bu yürüyüşten altı gün sonra hayvanda Tetanoz arazi görüldüğünden o gün Verit içine 50 C.C. Tetanoz Serumı zerkediyor ve bu zerki 20 C.C. üzerinden cilt altı yolile her gün tekrarlamakla beraber ilk çifte yarasını derin bir şekilde Koterize ediyor. Bundan başka hayvana her gün bir Kloral lavmanı ve 3/100 mahlulünden verit içine 50 C.C. Permanganate de Potasium tatbik ediyor. Fakat hasta 41 saat sonra ölüyor. Müellif, bu vakada, kontrol edilmiş olan Serumun hiç bir kusuru bulunmadığını, fakat çifte yarası husulünden 17 saat sonra verildiği için geç kalınmış olması veyahut çaha evvel hayvanda pek küçük bir yara bulunması ihtimalinden bahsetmektedir.

O. Zeki Öktem

Cevat Şensöz :— Öküzlerde iki defa tesadüf edilen üç husyeliik (Triorchidi). Türk Baytarlar Birliği Dergisi, Yıl 7. Sayı 1-2, S.85 (1937).

Müellif kıt'atın et ihtiyacı için kesilen öküzlerin ikisinde zebihden evvel yaptığı muayenelerde bu hayvanların erkeklik tezahuratı göstererek dişileri aşmak isteği gösterdiklerini görmesi ve esasen sahiplerinin de bu yüzden bu hayvanları çift işlerinde kullanamayarak kasaplığa terk ettiklerini haber vermeleri üzerine muayeneyi incelemiş ve her ikisinde de husye keselerinde kastrasyon neticesi dumura uğramış ikişer husyeden başka karın boşluğunda da katan nahiyesinde ve böbrekler civarında üçüncü birer husye daha bulmuştur. Bu üçüncü husyelerin teşrihi vasıfları bariz olmakla beraber oldukça küçük bulundukları (biris 55 diğeri 13,5 gram) ve histolojik muayenelerinde de esas husye parankiminin dumuru ve hilali nescin tekessürü görülmüştür. C. Ş. yazısına bu mevzular üzerinde tarafımızdan verilmiş olan mütalaa raporunu da ilâve etmekte ve zootehni işlerinde bu gibi zait husyelerin ıslah işlerini karıştırmak ihtimalini de bildirmektedir.

[Tetkik için laboratuvarımıza gönderilmiş olan bu zait husyelerin müteakip nescî incelemelerinde raporumuzda da bildirildiği üzere esas parankim'in dumuru çok ilerlemiş bir vaziyette bulunduğu ve artık Spermatogen hücrelerin tamamen kayıp olmuş ve onların yerine Sertoli hücrelerinin çoğalmış oldukları, ara hücrelerinin pek ziyade tekessürü ve hiç bir yerde Sperm görülemediği tesbit edilmiştir. Buna nazaran üçüncü husyelerin karın boşluğunda kalmaları do'ayısıle burada aynı zamanda bir Kryptorchidie mevcut demektir. Umumiyetle Gizli taşaklıkların akim oldukları bildirildiğine göre bu vak'alardaki gizli kalmış üçüncü husyelerin de akim oldukları nescî muayenelerle tebeyyün etmektedir. Eldeki literatür-lere göre Triorchismus (üç taşaklılık) a üç defa beygirlerde, iki defa da insanlarda raslanmıştır. Kitaplarda sığırlara ait müşahade bildirilmediğine göre Cevat Şensöz'ün bu iki vak'ası çok değerli haizdir. Ü. M.]

Ü. Maskar

Fiessinger, N. ve Mlle S. Gothie : Safra taşlarının kolesterol tebellürü. Presse medicale 23 mai 1936.

Müellifler safra taşları teşekkülünde kolesterol tebellürünün taşın ilk sebebi veya taş teşekkülünü her hangi bir suretle takib eden bir prosesüs olup olmadığı meselesinin vaz'ındaki ehemmiyete işaretle başlıyorlar : Taharrüş teorisi, Meckel von Hemsbach'ın litojen nezle fikri, Naunyn'in intan teorisi, Aschoff ve Bacmeister'in rükûdet veya Choffard'ın kuvvetle müdafaa ettiği diyatez teorisi, bütün bunların hepsi kolesterol tebellürünün inkişafındaki sebeplere takılmışlardır. Yeni bir mutalaa sahibi her müellif makûl bir temayül tesiri ile bir taraflı bir teoriyi enerji ile müdafaa etmiş, bir çok yıllar safra taşı patojenisi en mahirane atılmış okların en mukavim zırhlarda parçalandığı bir cirit oyununu andırmıştır. Fakat zamanla bir taraflı mutalaalar intihabın haddesinden geçti ; bizzat Prof. Aschoff rükûdeti ileri sürdüğü halde muhtelit taşları izah için intana da rol vermek zorunda kaldı; Prof. Chanffard diyatezi müdafaa ederken bir taraftan da mevzî şeraiti ele aldı.

Safra huveysalinin arz etmiş olduğu hususî şerait çerçevesi hakkındaki bilgilerimiz ilerledikçe taş mes'elesi muğlak bir hal alıyordu. M. Chiray ve Amerikan müelliflerinin gayet iyi mutalaa ettikleri safra koyulaşması ve Fissinger ve S.Gothie'nin öne atmış oldukları safra Ph sınır rolü her şeyden evvel nazarı dikkatî celbetmiştir. Lavergne ve Kissel Ph 6 dan düşük hamızlaşma ve Ph 8 den yüksek kalevileşmenin normal bir safrada kolesterol teressübüne müncer olduğunu gösterdiler. Fakat bütün bu bilgiler ancak kolesterol tebellürünün sebebini izah gayesine çevrilmişti. Şüphesiz ROVTİNG karacigerin safra tekevvünündeki bir anoma-

lisi neticesi husule gelen taşta «bilihumique» merkezin ehemmiyeti üzerinde durmakla tebellür mihverinin bilirubino-protéique mürekkeplere ait olduğunu gösteriyordu. Bu mihver etrafında bil'ahere kolesterol teressübü vukua geliyor, şu halde hadisenin ruhu nerededir? müellifler meseleyi menşinde tetkik ederek tecrübelerine göre evvela iki prensibi kabul ediyorlar.

1) kolesterol teressübü taşı meydana getirmez. Cerrahî müdahale veya son'da tatbikatı suretile safra huveysalından alınan safranin polarize ziyada muayenesinde ekseriya kolesterol billurları görülür. Tecrübe esnasında müellifler Ph yı tayin ediyorlar. Bütün safralarda Ph hafifce kaleviye dönerken safra emlahı mikdarı pratikman değişmediği halde pigmanter uzvî rüsupların fazlalaştığı hattâ süzülme suretile kolesterol rüsuplarından tecrid edilen safralarda kolesterolün tamamen sahadan çekildiği görülmüştür. Bu terciübelerde safra emlahı ancak tali bir rol oynar.

2) Tebellür için kolesterol enstabilitesi mutlaka lâzımdır. İnsandan başka memelilerde kolesterol taşlarının mevcut olmadığı malumdur. Ne tavşanda, ne kobayda taş görülmez, köpekte nadirdir ; müellifler bu hayvanca kolesterolu ihtiva etmeyen pigmanter safra huveysalı taşı görmüşlerdir. Keza münhasıran pigmanter sığır ve beygir taşlarını tahlil etmişlerdir. Kanaatlarına göre Gilbert ve DOMİNİCİ tarafından tavşanda bir tifo intanını müteakip kolesist içerisinde ; AOYAMA tarafından oleat dö kolesterol enjeksiyonundan sonra kobayda ; MIYGAKE ve diğer müellifler tarafından köpekte elde edilen mikrolitler, ve taş tozları safra enstabilitesi neticesidir. Memelilerde, bihassa köpekte kolesterol şayanı kayt bir stabilite gösterir. Bunun sebebi köpek safrasının yalnız bir safra asidi (asit torokolik) ihtiva etmesine mukabil bu asidin nisbeti pek yüksek, 1000 de 80-150 gramdır. Halbuki insan safrası, asit torokoliği, asit glikokolikten daha az olmak üzere, 7-15 Gr. safra asidi ihtiva eder. Aynı zamanda köpeğin bu hiperkolalokolisi insan taşlarını köpek safrasının eritmesindeki sebebi izah eder. Memelilerin göstermiş olduğu bu negatif deliller müellifleri kolesterol tebellürünün tekevvünü için kolesterol enstabilitesinin kat'i lüzumuna inandırmıştır. Müellifler taşı safra huveysalının müşterek veya az çok hakim faktörlerin tesirine maraz kalmış çok hususî litojenetik bir çehre arzettiği kanaatındadırlar. Birbirleriyle iştirak halinde bulunan bu faktörlerden intan, şahsî istatistiklerine göre, vekayin ancak 100 de 40 ında görülür. Fakat ikinci faktör olan rükûdet intanla muvazi bir tesir yapmaktadır. Huveysalî rükûdet safra muvazenesizliğini tevliid edebilir. Safra huveysalının makar olduğu kimyevî bazı mütasyonlar yanında taş teşekkülünün başlangıcında iltihabî tabiatla protidik eksüdasyonlara mühim bir rol atfetmek icabeder.

Rükûdet esnasında huveysal, safrayı konsantre ettiği nisbette bunlar zuhur eder. Bu toksik tesirler altında degeneratif tabiatla epiteliyal afetler, tahtı muhatî mîslî tereşşühat belirir. bilirubino-protéique eksüdasyon neticesinde ise safranin kolloit müvazenesi bozulur. Bu müvazene çok karışık bir fenomendir. Safra emlahı, sabunlar, gevşek zincirler halinde protido-cholesterolique mürekkepler, epitelyomun temamiyeti, uzun rükûdetlerin önüne geçen sık drenajlar bura'ca rol oynar. Taş teşekkülü hadisesinde bir faktöre işaret etmek bu günkü bilgilerimizin bedahet ne göz yummaktadır.

Hayri Sözen

Forssell, G.— Mihbatması tedavisi. Jg.41,H.5,S.186-191 (1936).

Mihbatması neticesi husule gelen mütekayyih Podotrohlitis kisesi iltihabının tedavisi ancak bu kisenin kaldırılması ile ve dolayısıyla Zevrak kemiğinin ve veteri arızın inhirafı ile mümkün olmaktadır. Bu inhirafa sebep de afettede veterin taharrüş kabiliyet hassasıdır. Taharrüşün izalesi ancak veterdeki gangreni aksamın tamamen refi ile mümkün ise de bu defada bir kısmı kesilen veteri arızın kopma tehlikesi baş gösterir.

Her türlü müdahaleden evvel musabın ayağında mih batan yerde seylan olup olmadığı dikkatle tetkik edilmelidir. Mihbatma vakalarında hakiki bir teşhisin pek büyük kıymeti olduğunu müellif kayt etmekte ve bilhassa açılan yaranın basit olarak sondalanmasının maksada kifayet etmeyeceğini ve icabında teşhis için mukaddem bir ameliye yapılmasını, kanalı yarmak suretile genişletilmesini tavsiye etmektedir. Bu suretle kisenin zedelendiği kat'iyetle anlaşılırsa ya radikal ameliyeye tevessül etmeli veyahut hayvanı kestirmelidir.

Yalnız yara tathirâtı, banyolar, sargılar ve serumlar maksada kifayet etmez. (Andre-Nocara) nın radikal ameliyesini tavsiye etmektedir. Bu ameliyede çatalın karnı aksamı, sahan ve mesnedi kavsi cidariler parmak tazyiki ile esneyebilecek derecede inceltilecek ve infisal eden karnî aksam tamamen kaldırılacaktır. Bundan sonra mihın seyr ettiği kanal genişletilecektir. Mihın deldiği veteri arızdeki deliğin etrafından bir kısım kesilecektir (Takriben 0,7cm murabbai). Bu açılan delikten keskin bir küret sokularak Zevrak kemiği dikkatle kazanacaktır. Bundan sonra desinfection'u yapılarak sağlam bir sargı konacak ve bu sargı 5-6 gün bırakılacaktır. Ameliye Anesthèsie locale ile yapılır.

O.Erkurt

Gerlach, F.u. Sch weinburg, F.— Aujeszky hastalığı üzerinde tecrübevi tetkikler Ztsch. f. Inf.- Krkh., par. Krkh. u. Hyg. d. Haust., Bd. 50, H.2/3, S. 86-128. (1936).

Müellifler tecrübevi tetkiklerinden aldıkları neticelere göre Aujeszky virüsünün latent neurotrop bir virus olduğunu ve kuduz virüsüne yakın olmakla beraber bir çok noktalar'da ondan ayrıldığını bildirmektedirler. Üzerinde çalıştıkları 8 muhtelif şıtam virusiyet ve inkübasyon müddeti bakımından oldukça fark göstermiştir. Virüs bütün infeksiyon yollarile tecrübe hayvanlarına intikal ettirilebilmekte ve yalnız hazım yolu istisnai olarak müsbet netice vermektedir.

Mücerripler ilk defa olarak münferit vak'alar halinde olmak üzere hastalığı sırf temasta salım hayvanlara intikal ettirmeğe muvaffak olmuşlardır. Virüs dimağda her zaman, uzuvlarda ve kanda ekseriyetle bulunmakta, idrar ve gaitada ise bulunamamaktadır.

Buna mukabil müellifler ilk defa olarak hasta bir sığırın salyasile virüsü intikal ettirmeğe muvaffak olmuşlardır. Virüs tavşanlarda daima aynı virusiyeti ve aynı inkübasyon müddetini muhafaza ederek hudutsuz bir tarzda pasajla devamlı olarak muhafaza edilebilmekte, kobay ve farelerde ise virüs pasajla yavaş yavaş tehaffüf etmektedir. Salım hayvanların Aujeszky hastalığına karşı muaf kılınmaları tam bir katiyetle tesbit edilememiştir. Hastalığı geçiren hayvanlar şifayı müteakip yeni intana karşı yüksek bir muafiyet göstermekte ve bu da askarî 9 ay devam etmektedir. Mamafî bu hayvanların serumları da ancak az derecede Virulicid hassa göstermektedir. Virulicid serumla önceden muameleye tabi tutulan hayvanlar bütün şıtamlarla yapılan mütekâsif dimağı reinfeksiyona karşı yüksek bir muafiyet göstermekte ve fakat kuduz intanına karşı en cüzi bir muafiyet izhar etmemektedirler.

Ü. Maskar

Hofmann, J.— Anadoluda nallama işleri üzerinde 1916-1917 senelerinde yapılan tetkikat. Der Hufschmied, Jg. 24, M. 7, S. 101-104 (1936).

Anadoluda ekseri hayvanlar nalsız olarak kullanılmakta ve bu suretle kendilerinden beklenen hizmeti görmektedirler.

Burada hayvanlara çakılan lavha şeklinde sahanı ve çatalı tamamen örten nal (alaturka nal) bu memleketin kendine mahsus olan şeraitine çok uygundur. Bu nal ile nallanmış olan bir tırnagın bütün aksamı fe'aldür. Bunun için tırnakda neşvünüma çok muntazamdır. Bu nal ile çalışan

hayvanlarda sahan ve çatal yaralanması ve ezikleri katiyen görülmediği gibi çatal çürümesi de göze çarpmaz. (Halbuki alaturka nal ile çatal ve sahan arasında biriküp kalan idrar ile meşbu gübre çatal çürümesine pek kolayca sebebiyet vermektedir. Çatalın faal olması dolayısıyla tırnakda neşvünüma da iyi olmaz. Bu keyfiyet her günkü müşahedemiz arasındadır. O. Erkurt). Hatalı basış da pek azdır. Nal tamamen eskimedikçe veya düşmedikçe yenisi çakılmaz. Bu nal ile nallanmış olan hayvanlarda görülebilen biricik mahzur kaypak ve sert yollarda hayvanın kaymasıdır. Eşekler nalsız olarak yüzlerce kilometre yol yürümektedirler. Manda ve öküzlere de nal çakılmamaktadır. (Çalıştırılan manda ve öküzlere nal çakılmaktadır. O. Erkurt).

O. Erkurt

Hofman'ın yukardaki yazısı münasebetile.

[Anadoluda hayvanların nalsız çalıştırıldığından bahisle - Hofmanın (Ender bir vaka imiş gibi) kaleme aldığı üstdeki yazıdan dolayı aşağıdaki izahata lüzum görülmüştür :

Tırnak ayağın muhafızıdır. Hayvanların çalıştırıldığı yer sert olursa tırnaklar çok aşınır, mutlaka nala ihtiyaç vardır. Şu halde nal da tırnağın muhafızıdır. Binaenaleyh sert zeminlerde çalıştırılan hayvanların ayaklarına umumiyetle nal çakmak zaruridir.

Eğer zemin yumuşak (Toprak) ise tırnak yine aşınır. Fakat üstten yeni uzayan tırnakla eksilen kısım tamamlanır. Şu halde nala ihtiyaç yoktur. Bu gibi şartlar dahilinde hayvanların nalsız olarak çalıştırıldığı yalnız Anadolu'da değil dünyanın her yerinde görülebilir. İşte Hofmanın Anadoluda nalsız hayvan çalıştırılıyor diye kayda aldığı not yukarıki şartlara uygun olsa gerektir.

Levha balindeki nala gelince :

Bu nal ilk defa Türkler tarafından icat edildiği için Alaturka nal ismi ile söylenir. Yapılış ve tatbikindeki kolaylık, bilhassa ucuzluğundan pek taammüm ederek asırlarca kullanılmış isede fennin terakkiyatile nalbantlığın da ilerlemiş olmasından bu eski nal aşağıdaki mahzurları dolayısıyla terk olunmuştur.

Mahzurları :

1 — Alaturka nal 3.5 milimetre kalınlığında saçtan yapılır ve tatbikatta ayağın altını tamamen örter. Bu sebepten tırnağın alt yüzü havasız kalır. Güya bu havasızlığa mâni olmak için nalda beş kuruş büyüklü-

günde bir delik mevcut isede bâzan bu delikten kum, çakıl, balçık girer, nal ile tırnak altı boşluğunda kitle halinde kuruyup kalır ve yine havasızlıktan metevellit mahzurlar baş gösterir. Ve bu kitlenin cismi ecnebi gibi tırnağın alt yüzünde mihaniki tesir yapmasından tardidât ve dolayısıyla topallıklar, bâzen nâhiyei huffiyece dumur ve daha bir çok zararlı haller görülür.

2 — Kezalik tavla'da kalan hayvanlarda (Üstde zikredildiği gibi) çatal çürümesi ve kızması her vakit görülen hallerdir.

3 — Alaturka nalda tırnak sathile nal sathının birbirine teması fenni bir mutabakat dahilinde olmadığından kademin mihanikiyetine de mâni olur.

4 — Alaturka malların taşlık zeminlerde mih başları çabuk eriyeceğinden (Mihlar boyunsuzdur) nal pek çabuk düşerek karnin ziyamı mucib olur. Bâzen de nallar laçka olarak topuk çalmalar dahi görülebilir.

5 — Velhasıl fenni esaslar gözetilerek yapılmış olan nalların yanında Alaturka nal pek mahzurludur ; ve yukarıki mahzurlardan her hangi birisile tırnakların zarar göreceği ; göz önünde bulundurulacak olursa Hofmanın faideli gördüğü hususun sıfıra müncececeği tabiidir, **Ali Karadeniz**]

Houze.— Ökçedarlığında yeni tedavi usulü. *Recueil de med.vet.*Bd. 112, N,5.S.271-273. (1936).

Müellif ökçe darlıklarında daralan ökçelerin açılmalarını kolaylaştırmak için cidarın sünbük kısmında hivyeden itibaren sahana kadar renetle amudî bir oluk açılmasını tavsiye etmektedir. Bu oluk alt kısmında 2,5 hivyeye yakın olan kısmında 3,5 cm. genişliğinde olacaktır.

Bu ameliye yapıldıktan sonra tırnağa ya Charlier nalı veyahut mevzuallı nal çakılacaktır.

O. Erkurt

Jacotot, H. Dr. Vet : Surra hastalığının vikaye ve tedavisi üzerinde araştırmalar. Arch. des Inst. Past. d'Indochine. Octobre 1935. P. 189.

Nhatrang Pastör Enstitüsü Direktörü olan müellifin, 1928 yılında Hindicinde Surra hastalığını yeni bir Tripanosit olan Naganol (205 Bayer, 309 Fourneau) ile tedavi için yapmış olduğu tecrübelerin neticelerine göre, basit veya mürekkep diğer bütün Şimyoterapik müstahzarata mukavemet eden Surra ve hususile beygir Surrası, 309 müstahzarı karşısında mukavemetini kaybeder. Bu müstahzar, Tryp. Evansi ye tabii olarak hassas bulunan bir vaziyeti tâkim edebilen ilk ilâçtır. Bir kaç gün-

den beri Tripanosom Portörü olan beygirlerde şifa elde etmek için küçük dozlarda Naganol kullanmak kâfidir. Bil'akis hastalık epeyce müddetten-beri ilerlemişse şifaya varmak için yüksek dozlarda Naganol kullanmak icabeder. Fakat yüksek miktarlarda Naganol istimali, müstahzarın semmiyetine merbut arızalara yol açabilir. Bundan dolayı küçük miktarların itası suretile zerklerin mükerrer olarak yapılması şayanı tercihtir. Bütün mevzularda aynı neticeleri elde edebilmek için her hastanın ağırlığına göre Naganol miktarını ayarlamak kifayet etmez. Hastanın ağırlığından daha müessir bazı âmiller de işe müdahale eder. Burada hayvanın Tay, genç veya kâhil olduğuna nazaran yaşını da nazarı itibare almalıdır. Naganole bazı yardımcı kimyevi ilâçların teşriki de faydalı olabilir. Bir kaç haftayı tecavüz etmeyen müddetler içinde Naganolün vikayevi olarak kullanılması hayvanları Surraya karşı himaye eder. Bazı ahvalde de bu müstahzar tesirsiz kalabilir. Naganolün adale yolile verilmesi verit içi yolile verilmesinden daha basittir. Bu tarz zerk cilt altı yolile zerkten daha çabuk olarak ilâcın imtisasını temin eder. Aynı zamanda ilâcın Tripanozomlara mayii dimagii şevkide yetişmesine müsaittir. Çünkü Sehaya Naganolün intişarına mani değildir.

O. Zeki Öktem.

Jullien et Pierre Laurant: İnsan ve hayvan brüsellozlarının hususî bir antijen muvacehesinde seromların flokülasyonu vasıtasile biyolojik teşhisi. «Presse médicale 29. Av. 1936.»

I — Müellifler insanda hummayı racia, hayvanda brüselloz teşhisinde bugün kullanılmakta olan biyolojik deneçler (Hemokültür, seroaglutinasyon, entradermoreaksiyon) i metodoloji ve tatbikattaki bazı kusurlar ve mahzurlar bakımından gözden geçiriyorlar :

1— Hémoculture — . fail cersumenin tecridi ve idantifikasyonu ile kat'iye götüren bu usul üç mahzuru haizdir, kan alınmasındaki tedbir noksanından doğacak hatayı bir yana bırakmak şartile :

a. Şahsi müşahedelerimiz (müellifler) e göre hemokültür hastalığın hummevi devirlerinde ancak 100 de 10-15 inde müsbet netice verir.

b. Brüsellozların kararkteristik çizgilerinden biri de muhtelif vasatlar üzerinde, vasati olarak, yedi günde belirmeleridir (Violle), hattâ bazan bu müddet daha fazla, 10-12 gün sürer.

c. Hummevi haller haricinde hemokültür tamamen menfidir.

2— Wright in seroaglutinasyon metodu : Charles Nicolle ve Connor ile Burnet nin brüsellozlara tatbik ettiği bu metod mutlak bir kat'iyet değil, intan hakkında kuvvetli bir ihtimal fikri uyandırır. Kan alın-

ması kolaydır, netice yirmi dört saatte belli olur. Fakat metodun fevkalade karışıklığı tatbik anında mühim noksan'ara sebep olabilir. Son arsiulusal Avignon brüselloz kongresinde metod hakkındaki zaruri tedbirler tesbit edilmiştir. Kronik hallerde aglutin'lerin kanca kaybolmaları, hummalı devirden bir kaç ay sonra müsbet taamülün görülmemesi de öne sürülebilir.

3— Intradermo-réaction metodu : Allerji taamülü esasına dayanır. Burnet tarafından brüsellozlardan elde edilmiş toksinleri havi et suyu kullanmak suretile tatbik edilen bu metod 24-48 saatte netice verir. Metod hakkında şunlar söylenebilir :

a. Melitin (buyyon) kullanılması, alelade buyyona karşı allerjik şahıslarda aldatici bir taamül verir.

b. Fa'al kalması için, melitinlerin sık sık (15 günde bir) tazelenmesi lâzımdır. Bu da pratikte bir güçluktur.

c. Menşei şüpheli, belirsiz tezahurat gösteren bir hastada müsbet taamül brüsella teşhisini vazettirmez.

II— Flokülasyon taamülleri deneci. Teknik : Antijen hazırlanması 100 SM³ mutlak alkol içerisinde jelozda beliren brüsella kolonileri emülziyon edilir. Bu maksatla her koloni üzerine isteril bir pipetle 20 sm³ alkol damlatılır. Sonra jelozdan parça kaldırmamağa dikkat ederek kültür kazınır. Emülziyon mayii alkolle çalkanmış, içerisinde isterilize cam boncunlar bulunan temiz bir şişeye alınır, karanlıkta bir ay bırakılır. Bir ay sonunda süzülür, alınan berrak mayi melitokok antijenidir, bir çok seneler saklanabilir.

Teinture de benzoin-Menşei malum Sumatra benjuvanı kullanmalıdır, 1 gr. benjuvan reçinesi 10 sm³ mutlak alkolde, sık sık çalkamak sureti ile 48 saat masarasyona bırakılır.

Serumların hazırlanması : Santrifügasyonla berraklaştırılmış serom ben maride 57 derecede 30 dakika tutularak inaktive edilir.

Taamülün tektiği 1-. ilk mahlutun hazırlanması : Temamen temiz ve kuru bir tecrübe tübü içerisinde alkollü antijen, benjuvan tentürü ile, antijen 5, benjuvan 1 kısım olmak üzere karıştırılır, çalkanır. Bu iptidai mahluttur.

2. Taamül tamamen temiz 20 mm.lik bir hemoliz tübüne 5 SM³ 1000 de 8,5 fizyolojik su (bidayette 37 derecede tutulmuş) konur. Üzerine 1/10 SM³ ibtidai mahluttan ilave edilir, çalkanır. Süspansiyon hemojen olmalıdır. Bunun üzerine ben maride ısıdılmış seromdan sıcak halde 1 SM³ ilave, tahrik ve 37° derecelik etüve bırakma.

Neticenin mutalaası : Flokülasyon kolayca görülür ve üç safha gösterir. : İnce hubeybî flonülasyon (F+), iri hubeybî flokülasyon (F++), tüb dibinde floküla deposu ile müterafık flokülasyon (FT).

Müsbet vakaların çoğunda FT safhası 24 saatte görülmüştür. Menfi vak'alarda 24-48 saat sonra F+ safhası bile hasıl olmamıştır.

Müellifler bu izahattan sonra tecrübeleri ile aldıkları sonuçları bildiriyorlar :

Hülasatan 111 mevzuada, yalnız mevsuk bir surette brüselozlu olduğu bilinen (insan ve hayvan) 29 eşantiyondan müsbet netice alınmıştır. Normal veya diğer intanlara musap 72 mevzuada ise sonuç menfidir.

Hayrı Sözen

Lange B. — Noksan Allergi teamülünde bir tüberküloz muafiyeti varmıdır? Japon AO sı ile muafiyet husule getirmek mümkünmüdür? Dtsch. Tbk. Bl. (1937).

Tüberküloz muafiyeti ve fartı hassaslyeti ile ecsadı mikrobiye arasında bir tevazün husule gelmez. Fakat her iki tezahüratın yekdiyerile sıkı bir irtibatı olduğu söylenebilir. Eğer burada müşahede edilen fartı hassasiyet tezahüratının muhtelif muafiyet metodları hakkında bir mukayese yapılsa mesele daha aşikâr olur.

Tedavi ile husule gelen Allergi ne kadar kuvvetli olursa muafiyet de o kadar yüksek olur,

AO ölmüş tüberküloz basillerinden tahassül ettiğinden muaf kılma tesiri pek cüzidir; pratikte bu günkü bilgi ve vaziyete göre bundan bir muafiyet neticesi beklememelidir. Laboratuvara tecrübeler ile şayanı hayret iyi tesire malik muafiyet metodlarını pratikte kabul edemeyiz,

Turan Atakan

Richter, W. — Ordularda beygir kuvvetinden istifade ve hali hazırda nalbantlık. Der. Hufschmid, Jg. 54, N: 7, S. 104-107 (1936).

İtalyanlar tarafıncan habesistanı sevk olunan motorlu birlikler ile birlikte 1125 baş hayvanın da gönderilmesi motorlu birliklerde bile beygir kuvvetine ihtiyaç bulunduğunu göstermektedir. Nitekim Hindistanda ve şarkî Afrikada develer kesretle kullanıldığı halde atın mevku katıyen sarsılmamıştır. 1930 senesinden beri İngiliz ve Felemenk Hindistanlarında siyam ve orta çinde beygir miktarının gittikçe arttığı tesbit edilmiştir. Hatta amazon mintikasında sıcak iklim hayvanlarının bile iş göremedikleri sık ormanların açılması işlerinde yine beygir kuvvetine muracaat edilmektedir. Deve ve fil kuvveti ile bu miktarlarda modern icraat başırlanamamaktadır. Transilvanya ve Oranj havalisinde beygir yetiştirilmesi için fazla gayret sarf edilmektedir. Avrupa'da da modern yol inşası nalbantlık sanatının tekâmülünü mücip olmaktadır. Şu halde nalbant sana-

atın hayatları müttetince kendilerine mal etmiş olan genç avrupalı nalbantlar muhtelif memleketlerde ve müsa'it şarait altında kendilerine iş bulabilirler.

O. Erkurt

Richter, Alman ordusu nallama işlerinde esaslar ve kaideler. Zschr. f. Vetk. Jg. 48, H.7, S. 291-301 (1936).

Bir çok etraflı tecrübelerden sonra nallama işlerinde aşadaki mühim esaslar tesbit edilmiştir.

1—Tırnak kesilirken önden ve yandan görüş'lerde mümkün mertebe bukağılık istikameti nazarı itibare alınacaktır.

2—Basışın önden ve yandan muhtelif amudiyet duruş'arı ile bukağılık vaziyeti arasında kaideten hiç bir münasebet yoktur. Nitekim itelli amudiyeti olan bir hayvan içeri ve paytak amudiyetli bir hayvan dışarı basar.

3—Kaideten ayağı basışa göre hazılamak doğru değildir.

4—Önden bakışa nazaran uzun zaman bukağılık istikametinde bulunmamış tırnaklarda yüksek kesilmiş olan terbi iç tarafa ve alçak kesilmiş olan terbi dış tarafa bükülür. Şu halde yüksek terbiler çukur ve alçak terbiler de çıkıntılı olurlar.

5—Umumiyetle ön ayaklarda içeri çarpıklık ve arka ayaklarda dışarı çarpıklık çokca görülür.

6—Tırnağın hazırlanması için verilecek karar nal söküldükten sonra verilmelidir. Bilhassa nalin kollarından birisini fazla aşındıran hayvanlarda bu tarzda muayene ihmal edilmemelidir.

7—Yukardaki esaslar bozuk tırnakların tashihi için kullanılan marazi nalların tatbikinde de muteberdir.

8—Önden bakışa nazaran tırnağın bukağılık istikametine uygunlaştırılması, hayvanın verilecek şekle mazarratsız tahammülü derecesini aşmamalıdır.

O. Erkurt

Siven, D. — Krapo üzerinde inceleme. Vlaamsch. Diergeneesk Tijdsch Jg. 5. N: 5. S. 181-185 (1936).

Beygirler krapoya her yaşta yaka'anabilirler. Fakat bu hastalık bilhassa iyi beslenmiş yaşlı hayvanlarda çok görülür.

En uygun müdahale vaktinde musab aksamın kesilip atılması ve tırnağın sıhhatteki kısımlarının neşvünümasının çoğaltılması ile hastalıklı kısımlardaki süratli büyümenin önüne geçilmesidir.

Kraponun irsen intikal edüp etmiyeceği müellife göre henüz isbat edilmiş değildir.

O. Erkurt

Yeni neşriyat :

Şevket Vural— Evcil hayvanların özel hastalık ve tedavileri.

(Hulyra-Marek'in altıncı basımından tercüme edilmiş olup leneffüs ve deveren hastalıkları bahislerini ihtiva etmektedir.) 1937. Ankara Recep Ulusoglu Basımevi. Fialı 6 liradır.

M.Bekman ve S.Gören— Evcil hayvanların anemi enfeksiyözü. Ankara Köyhocası malbaası, 1936. Fialı bir lira.

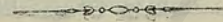
Schmid, F.— Diagnose und Bekaempfung der parasitären Krankheiten unserer Haustiere. (Evcil hayvanlarımızın tıfeyli hastalıklarının teşhis ve mücadelesi.) 1937. Verlag R.Schötz, Berlin. Fialı 7,40 Mark (Yüzde 25 tenzilatile 277 kuruş).

Seifried, O.— Die Krankheiten des Kaninchens. (Tavşanların hastalıkları) İkinci tabı, 1937. Verlag von Julius Springer, Berlin. Fialı 24 Mark (Yüzde 25 tenzilatile 9 lira).

Wundram u.Schönberg— Tierärztliche Lebensmittelüberwachung. (Baytari mevaddı gıdaiye kontrolü). 1937. İkince tabı, Verlag R.Schötz, Berlin. Fialı 13,60 Mark (Yüzde 25 tenzilatile 515 kuruş).

Saxer,u.Sequin — Geflügelkrankheiten (Kanatlıların hastalıkları.) 1937. Verlag Hallwag, Bern. Fialı 4 altın frank (170 kuruş).

Marek, J.— Lehrbuch der klinischen Diagnostik der inneren Krankheiten der Haustiere. (Evcil hayvanların iç hastalıklarının seriri teşhisi). 1936. Üçüncü tabı. Verlag G.Fischer, Jena. Fialı 27,5 Mark (Yüzde 25 tenzilatile 1030 kuruş).



Meslek Haberleri :

Fen Kurbanlarının ihtifali.

Fen şehitlerimiz Muallim Bakteriolog Ahmed ile muavini Bakteriolog Hüdai'nin 10 uncu yıl dönümü münasebetile Askerî Baytar Tatbikat mektebinde bir ihtifal yapılmıştır. Hüdai'nin ölüm günü olan 31/Mart/1937 de Albay Sadi Dinçay'ın başkanlığında muavin, sitajiyer ve yedek okurlardan mürekkep bir heyet Eyüb'e giderek Hüdai'nin kabrini ziyaret etmişler, Ahmed'in ölüm günü olan 2/Nisan/1937 de de asıl büyük ihtifal yapılmıştır. İhtifale As. By. Ttb. mektebinin bütün mensubini, İstanbul K. Baytarları. Türk Mikrobiyoloji cemiyeti genel sekreteri, Pendik Bakteriyoloji enstitüsündeki meslektaşlar ve sıhhiyei hayvaniye memur mektebi muallim ve talebeleri iştirâk etmiştir.

Saat 14,30 da Mektep müdürü Tuğgeneral Nurettin Önal Mp. Kütüphanesinde ihtifali açarak fen şehitleri muallim Ahmed ve muavini Hüdai ile Pastör enstitüsünde Ruam üzerinde çalışırken bu hastalığa yakalanarak ölen Kemal Cemil'in mesailerinden bahs ederek hatıralarını taziz etmiş ve Türk baytarlığının bu amansız hatalık üzerinde, önlerindeki bu acı misallere rağmen, korkmadan ve ürkmekten çalışmakta olduklarını işaret ederek mektebimizin verdiği bu kurbanlara rağmen bu hastalık üzerindeki çalışmalarına devam etmekte olduğunu bildirmiştir. Sonra Ahmed ve Hüdai'nin çalıştığı laboratuvara gidilerek onların çalıştıkları masa başında muallim Yzb. Sadettin Yarar fen şahitlerinin yaptıkları mesainin kıymetini anlatmış ve bu masadaki mikroskop başında Ahmed'in iki oğlunun resimleri gazete muhabirleri tarafından çekilmiştir.

Bundan sonra ihtifal heyeti mektepten hareket ederek önde gedikliler, arkada sitajiyer ve yedek okurlar ve daha arkada da mektep mensubini ve misafirler olduğu halde merasimle

Karaca Ahmetteki Ahmed'in kabri başına gidilmiş ve burada Mp. Md. Tuğgeneral Nurettin Önal fen şehitlerinin mesai ve hatıralarını tebci ettikten sonra ilmi encümen namına Muallim Bakteriyolog Sadettin Yarar aşağıdaki söylevi söylemiştir:

«Sayın general, Hocalar, meslekdaşlarım,

Bu gün burada göz yaşlarımızla iştirak ettiğimiz hazin toplantı henüz bütün onları sevenler hatta, bütün millete ağıdıkları yaraları kapanmayan Türk yavruları, kardeşlerimiz, meslektaşlarımız fen şehitleri içindir.

Bundan on yıl evvel bugün ve yarının evlatları için, onların şeref ve varlıkları için kendilerini feda eden Muallim Ahmet ve Muavini Hüdainin bir kaç gün ara ile aramızdan çekilip gitmeleri unutulmamışken, 1934 yılı Ağustosunda Kemal de onlar gibi bu habis hastalığın pençesinde topraklara verdik.

Bu habis hastalığı yapan Ruam mikrobu keşfinden bu güne kadar geçen 50-56 senelik bir zaman içerisinde beşeriyeti kasıp kavurmakla doymamış gibi fen hizmetkârları arasından da mahtelif milletlere mensup zavallılar, 20 bakteriyolog ve 10 baytarı da topraklara serpmiştir.

Ahmet, Hüdai, Kemal bu üç Türk kahraman yegane Türklük nam ve şerefi için bu korkunç mikropla uğraşmışlar, çalışmışlar ve nihayet onlar da bu uğurda canlarını feda etmişlerdir.

Hiç şüphesiz tarih bütün fen şehitleri arasında bu aziz Türk yavrularına en yüksek mevkii vermekle ancak vazifesini yapmış olacaktır.

Bu aziz Türk çocuklarının pek hazin biten bu teşebbüsleri kendilerine asil cedlerinden intikal eden kan dolayısıledir.

Bugün ve yarının yavruları, bu temiz Türk kanının sahipleri onların hınçlarını bir gün gelecek elbette alacaklar ve topraklara verdiğimiz bu ölmez şehitlerin bulundukları yerlerde rahat ve sükûnlarını temin edeceklerdir. Fen uğrunda Türklük birliği ve bütünü uğrunda canlarını feda eden bu yüce şehitler her gün her yerde şerefle yada değer kahramanlardır,

Türk sınırlarında evimizi korumağa uğraşmağı ödev bilen bizler fen yolunda da bir sürü düşmanla uğraşmaktan, çarpışmaktan hiç yılmayız.

Gösterişsiz, alayıssız yalnız vatan için çalışmakla iftihar duyan bir kitlenin mensupları arasından ayrılan Ahmet, Hüdai, Kemal değil yalnız bu kitle içerisinde fekat bütün millet içerisinde yetişen ender bulunur kahramanlardandır.

Bu üç yüce şehidin Türk mensuplarına has olan yüksek seciye, ahlak, vatan severliklerinden uzun uzadıya bahsederek onların temiz ruhlarını tekrar üzmem.

Onlar vazifelerini yapmış, hatta fazlasile ödemiş, canlariyle ödemiş rahatı huzura kavuşmuşlardır.

Ahmet, Hüdai, Kemal mensub oldukları kitlenin bir yardımcıları olan bizler kendilerine ebedi istirahatkahlarında rahatlar dileriz.

Ahmet, Hüdai, Kemal siz ölmediniz, sizlere yakın olmakla meslektaşların bizler göğüs kabartıyoruz, sizlere yakın olmak bize ne mutlu aziz ölümler ».

Bundan sonra muavinler namına İntaniye muavini By. Yzb. Zeki Öktem de aşağıdaki söylevi söylemiştir.

«Sayın General, Değerli Hocalar, Aziz Meslektaşlar. Bugün, bundan dokuz sene evvel büyük bir feragatle ilim uğrunda canını feda ederek Türk Baytarlığının şerefli ve azimli çalışmasını bütün dünyaya tanıtan değerli Hoca Binbaşı A h m e t için, onun temiz ruhunu şad için buraya toplandık. Toprağından ilim kokusu saçan bu feragat abidesi başında her yıl toplanmak Türk Baytarlığının ebedi bir borcudur. Daha doğrusu bu toplanış, birlikte duyulan çok temiz, çok yüksek bir kederden ileri geliyor. Şanlı bir teessürün yıl dönümü olan bugün, insan ve hayvanları yaşatmak için seve seve aziz canını feda eden U l u b i r Ş e h i d i n ruhunu anmak günüdür. Bu U l u Ş e h i d, insanlık, tevazu, fazilet ve çalışmanın şanlı nümunesi A h m e t Hoca adeta kendisini dünyadan ayırmış ve Laboratuvarına vakfetmiştir,

Arkadaşlar, bu yüksek Hoca genç denecek bir yaşta idi. İstikbalin ilim ve Fen yıldızı olmaya namzetti. Vatan ve meslek kendisinden çok büyük ümitler bekleyordu. Fakat ne yazık ki çok geçmeden ızdırıp veren, inletem ve tedavisi ancak ölüm olan korkunç bir hastalığa, R u a m hastalığına tutuldu ve kısa bir zamanda aramızdan ayrıldı. Bu ayrılış gününü hiç unutamayacağım. Henüz üçüncü sınıfta talebe olduğum bu günü hatırlamak bile bana korku veriyor ve Tüylerimi ürpertiyor. O gün bu ölüm haberi bütün yurda bir yıldırım hızıyla yayıldı. Fakat bu teessür yalnız Baytarlara inhisar etmedi. Türkiye'nin bütün ilim, fen ve mütefekkir camiası bu teessüre kalplerile iştirak ettiler. O günlerde yurtda hep matem rüzgârları esiyordu. Önce H ü d a i sonrada A h m e t yürekleri sızlatacak şekilde sevgili canlarını feda ettiler.

Arkadaşlar, bu şekil ölüm, ölümlerin pek korkuncu pek üzücüsüdür. İşte bu Şehitlerin kahramanca ve feragatle büyük bir mefkure uğrunda böyle korkunç bir şekilde ölümleri hiç şüphesizdi ki damarlarında taşıdıkları temiz ve asil Türk kanının verdiği kuvvetin bir tecellisidir.

Arkadaşlar, bugün duyduğumuz teessüre sebep yalnız bu korkunç ölüm değildir. Daha başka sebepler de vardır. H ü d a i ve A h m e t hocadan sonra onların açtığı yolu biraz olsun anydınlatmak isteyen ve bu gaye ile yad ellerde Türklüğü ve Türk baytarlığını yükselterek ilim ve fen camiasının taktirlerini kazanan değerli bir Türk yavrusunu da bu amansız hastalık elimizden aldı. Büyük Türk çocuğu K e m a l C e m i l i de bundan bir kaç yıl önce yad ellerin topraklarına gömdük. Bundan başka bugüne kadar bu korkunç hastalıkla yapılan mücadele bulunan silahlarla maalesef pek az ileri gidilmiştir. Bütün dünya fenni bugün R u a m mikrobu karşısında kararsız ve aciz bulunmaktadır. Fakat bu zalim mikrop mutlak mağlup olacak ve işte o zaman bu ulu şehitlerin ruhları da ebediyen şad olacaktır.

Arkadaşlar, Adları beynelmilel Literatüre geçen bu ölümler,

hiç şüphesizki fen şehitleridir. Çünkü insan zekâsının anlayabileceği bir hatanın kurbanı değil, ilim ve fennin bulamadığı bir sebebin kurbanıdır.

Ey fennin canlı şehidi... Ey U l u Ş e h i t... Seni büyük bir vecd içinde saygı ile selamlayarak veda ediyorum. Sana meslektaş, sana ırktaş, sana vatandaş olmak ne mutlu...»

Bundan sonra sitajiyerlerden Asteğmen Turan Atakan arkadaşları namına bir söylev söylemiş ve ondan sonra da Yedek stajiyerlerden İhsan Aydın aşağıdaki hitabede bulunmuştur:

«Her ölüm ve her ölüm hatırası zamanla mütenasiben hafifleyen ve iyileşen bir yara gibidir. Halbuki Fen Kurbanı binbaşı Ahmedle yüzbaşı Hüdaî'nin uğursuz yıl dönümlerinde topumuz canlı bir mahluk gibi zamanla mütenasiben büyüyen, zehirleşen bir acı ile karşı karşıyayız. Onlar ölüm hatırası bize normal bir hayatın mukadder bir encamını değil çetin bir savaşın kara bir gününü yada vesile olmaktadır. Bu hatıra bir his şeklinde kalbe saplanmış bir iğne ucu değil düşündükçe genişleyen ve hududsuz genişliği aklı, mantığı avucunda sıkı, küçülten insanın bütün benliğini kavrayan bir yaradır bu....

«Feragat derecelenmez!» deriz. «Büyükülüğün mikyası olmaz!» deriz Ve her cesaret bir «Arslan» lıkla ifham olunur.

En küçük bir madde kırpıntısının bizden eksilerek muhtaç bir avuca düşmesine irademiz rıza gösterirse bunu bir feragat sanarız Bir başkasının hayatı namına damarımızdan üç damla kan sızarsa buna da «büyüklik» payesini veririz. Şuurumuzun karışmak fırsatı bulamadığı deli bir atılganlığımızı «cesaret» diye anarız. fakat böyle bilmeyerek, farkında olmayarak değil en iyi bilirken, en güzel yaşama selahiyeti elde iken ömrünün bir kaç kırpıntı saatini değil, hayatının zekâtını değil en iyi görerek, kuvvetle inanarak; ısrarla, inatla mezarının toprağını bile bir fedakârlık abidesi haline getirerek başkalarının hayatı namına hayat düşmanlarıyla döğüşürken göz kırpmadan kendi öz hayatını harcayanlara bilmem hangi rütbeler verilmelidir?!..

Düşünce kabiliyetimin dar çerçevesinde «feragat» katmerleniyor. Büyüklüğün bir merdiven basamağı gibi kendisinden daha yukarlarını gösteriyor ve anlıyorumki «cesaret» in arslan göğsüne sığmayanları var. Ve bütün üstünlüklerin üstünde gözlerinin kuvvetli nurunu kâskin ışık tutarak karanlıklarda ölümün gırtlığını arayan ellerin izi dolaşabiliyor. Bu milyonda birine nasib olabilmiş bir pâyedirki ad vermek benim aciz dilimin kârî değil!

Bir fikir kavgasında bir idam mahkûmunun bir tas balıdaran suyunu kendi elile içip «of!» demeden ölüm bekleyişi insanların dilinde irade kuvvetinin bir misali diye yaşar. Uzviyetinin mahir bir alışkanlığına güvenen dik başlı bir avcının bir parça hürriyet hırsile çocuğunun başındaki elmaya ok atışı bir kahramanlık menkabesi haline girer.

Benim anladığım hakikî ve imrenilir irade mukadder bir ölümü göz yaşı göstermeden beklemek değil, ölümü en gaddar vasıtasını yok etmek azmle bütün bir hayat boyunca ölüme karşı gözü kararmadan yürüyebilmektir. Ve bence öz kahramanlık: Çocuğunun başındaki felâkete çocuğunun başını rehin koyup nişan almak değil, bütün insanların başını tehdit edebilen en azılı bir ölüme canın rehin vererek ve kendi vicdanının sesinden başka hiç bir emir almaksızın silâh çevirebilmektir.

Ahmed ve Hüdaî işte böyle bir harbin kurbanıdır. Her meşru kavganın ölüsüne şehit deriz.

1929 yılının 31 Mart ve 2 Nisan günlerinin kara bağrında birer sönmez yıldız gibi yatanlar da birer şehittir. Ve bence onlar iki katlı şehittirler. Milletinin şerefine temsili olan oniformalarile birer defa şehit ve birer defa da ilmin ve fenin, büyük insanlığın şehitleridir.

Temiz ırklarının ve ışıklı ölkelerinin iki katlı şehit çocukları! huzurunuzda iki kat eğilen vicdanımın sesini duyurabilsem «ne mutlu bana!» diyeceğim.»

Son sözü Türk Mikrobiyoloji cemiyeti genel sekreteri Dr. Hami Güven alarak Türk Mikrobiyoloji cemiyetinin alâka ve hislerini bildirerek aşağıdaki sövlevi söylemiştir:

«Sayın General, sayın arkadaşlar,

Ulusal Türk Veteriner hekimliğinin, kardeş hekimliğin, ve tarihler yaratan kahraman Türk Ordusunun üç güzide varlığının yüksek ruhları önünde bugün de, bundan önceki dokuz yılda olduğu gibi hepimiz borçlu olduğumuz saygıları sunmak, duyduğumuz yakınlığı göstermek için toplandık. Bunlar, ruam mikroplarının incelemelerile uğraşırken, bu mikropla pençeleşerek ölen Bakteriyolog veteriner Binbaşı Profesör Ahmed, Yüzbaşı Hüdaî ve Kemal Cemildir.

Benden önce söz alan arkadaşlar bu üç yüce şekit için çok güzel hitabelerde bulundular, müşterek gönülden gelen duygularımızı canlandırdılar..

Bu toplantı, bana, Türk Mikrobiyoloji Cemiyeti adına aranızda bulunmak onurundan başka, hatıralarımı yeniden yada yol açtı. Benim burada söz seylemek için kendimde cesaret görmem susmak elimde olmadığı içindir. Çünkü bu üç fen kurbanına şahsan ayrı ayrı yakınlığım vardır. Muallim Ahmedî kendi laboratuvarında çalışırken bir çok defalar gören bahtiyarlardanım. Bir talebe kadar çalışkan ve hevesli bir profesör, askerliğe daha dün girmiş bir er kadar mutevazı bir subay idi. Bay Hüdaî'nin değerli çalışmalarını hepimiz biliyoruz, o da hocası Ahmed'e uygun usanmaz bir muavini idi. Kemal Cemil'e de, kendisinin bu sonsuz acune veda ettiği Institut Pasteur'de ve onun çalıştığı laboratuvarında yetiştiğim için yakınlığım ileridir.

Karacaahmed'in Laboratuvar vecdini taşıyan susmuş gölgesinde bir tazim köşesi çerçeveleyen Şehitlikteki sade mezarın anıt gibi temsil ettiği bu üç aziz ölünün her birinin şahsında, pek az fanilere nasib olan değerli birer ilim adamı, fedakâr birer mikrobiyolog, ve büyük birer asker olan üç varlık bir araya gelmiştir.

Türk fennî bu üç fedaisi ile cihan fenninde en büyük mevkîe varmıştır. Ahmed, Hüdayi, Kemal, bağırarak söyliyorum, Pasteur'den de yüksektir. Pastör yaşasaydı, bu şehitlerimizin yüksek katına erişemediği için, fen uğrunda onların gösterdikleri nihayî feragatı yapamadığı için acı duyacaktı.

Bütün dünya, Türkün bu fedakârlıklarla, fennî en öz anlamıyla benimsediğini gördü.

Çünkü, fen uğrunda ölüm, laboratuvar ölümü bir tesadüfün, beklenmeyen bir talisizliğin armağanı değildir. Bu ölüm fen adamlarının fen yolunda laboratuvarında çalıştıkları ilk günden itibaren her gün, her dakika hazır gördükleri bir arkadaştır. Oranın sonsuz boşluğunu bu arkadaş unutturur. Her arkadaşına olduğu gibi bu kara arkadaşına er geç kavuşmaktan onları hiç bir düşünce korkutamaz, yıldırılmaz. Yüce ölküye alınmış terini, adalesinin, beyninin faaliyetini nasıl veriyorsa canını da veriyor...

Ahmed ve Hüdayiden önce yurdumuzun dışındaki misalleri biliyorduk.. İşte, Malta hummasının mikrobunu keşfeden, sonra bu mikrop ile uğraşa uğraşa yine o mikrobun pençesinde otuz üç yaşında Maltada ölen Bruce'den sonra mikrobiyologlar için Akdenizin mavi köpüklü her dalgası Bruce'ün hamaset destanının hiç durmayan, durmayacak olan birer mısraıdır.

Yine mikrobiyologlardan, bir kaç yıl önce yine Kemal Cemilimizin Pasteur müessesinde çalıştığı laboratuvarında, asabiye Profesörü meşhur Pierre Marie'nin oğlu arkadaşım A. Marie genç yaşta fen ölümünün sihirli sıcaklığını tattı. Adını burada hürmetle anarım.

Ruam yolunda ölen bir çok ilim adamlarını arkadaşlarım benden önce andılar. Atatürk Yurdu cihan fen kurbanlarına kendi öz çocuklarını katmakta da cömert davrandı. Ahmet, Hüdayi ve Kemal'den başka, işte, yıllarca uğraştığı Röntgen'in beşerin sağlığına yarayan o adı gibi füsunkü x şüalarının Röntgeninin canına kasdeden karaparıltılarına bir parmağını, sonra bir elini, derken bir kolunu, teker teker vererek, sonra son nefesini de esirgemeyen Hocam Şevki'nin yüksek varlığı önünde eğilirim. Yine Röntgen kurbanı Dr. İbrahim

Vasfi, Gazi Antep'te hastasını kurtardığı bir ameliyat sonunda aldığı mikropla ölen Abdüsselâm'ın ruhunu saygı ile anarım.

Türk Ulusunun varlığını korumak için kendi varlıklarını siper eden, kara, deniz, hava ve fen savaşlarında ölen bütün şehitlerin hatıraları önünde en büyük saygı ile eğiliriz»

Bundan sonra fen şehitlerinin ruhları taziz edilerek ihtifale nihayet verilmiştir.

1936 yılı birinci Teşrinin birinci günü başlayan Trakya ve İstanbul vilayetleri Ruam savaşının ikinci Teşrin ayı içindeki sonuçlarına göre Edirne, İstanbul, Kırklareli, Tekirdağ illerinde 14130 baş tektirnaklıya Mallein tatbik edilmiş ve 173 baş hayvan öldürülmüştür.

1936 yılı birinci Teşrinin birinci günü başlayan ve birinci Teşrinin 30 uncu günü biten Bilecik, Çoruh, Diyaribekir illeri Ruam savaşı sonuçlarına göre, 2249 baş tektirnaklıya Mallein tatbik edilmiş, 7 baş hayvan öldürülmüştür.

1936 yılı birinci Teşrinin birinci günü başlayan ve birinci Kânun içinde bitmiş olan Trakya ve İstanbul (Belediye hududu hariç) Ruam savaşı sonuçlarına göre, Çanakkale, Edirne, İstanbul, Kırklareli, Tekirdağ illerinde 42021 baş tektirnaklıdan 18 başında Ruam arazi görülmüş, geri kalanlara Mallein tatbik edilmiş, bunlardan 418 başı paralı öldürülmüş ve 14003 lira 49 kuruş tazminat verilmiş, 12 başı parasız öldürülmüştür.

Merkezi Trakya olmak ve doğrudan doğruya Tarım Bakanlığına bağlı bulunmak üzere (Hayvan sağlık zabıtası Trakya mıntakası Mücadele Müfettişliği) teşkil edilmiştir. Bu müfettişliğin vazifesi, hayvan Sağlık zabıtası Kanun, Nizamname, Talimatname ve Emirlerine ait bilumum tatbikatın teftişidir.

Vazife hududu ise, Trakya Umum Müfettişliğinin hududu içindeki sahadır. Tarım Bakanlığına Telgrafla yapılacak hastalık ihbarlarının bir kopyası da Vilayetler Baytar Müdürlükleri tarafından bu Müfettişliğe gönderilecektir. Bu Müfettişlik doğrudan doğruya Vekâletle muhabere edecektir.

Son defa Cenevre de Milletler arasında akt ve Hükümetimiz tarafından da imza edilen Milletler arası Baytarî Mukaveleler mucibince Bilumum Yumurta nakliyatı Sağlık ve menşe Şehadetnamesinden istisna ve bu mevzu aitt bütün takyidat ref ve evvelce yumurta nakliyatından aranacak Baytariyeye tealluk eden Talimatname Hükümleri lağvedilmiştir.

1937 Eylülün 15 şinci günü başlamak ve Birinci kânun sonunda bitmek üzere, Kocaeli, Bilecik, Bursa, Balıkesir, Çanakkale, Manisa, İzmir, Kars, Erzurum, Ağrı vilayetlerinin bütün Kazalarile, Kastamonu vilayetinin İnebolu, Küre ve Merkez, Çankırı vilayetinin İlgaz ve Merkez, Ankara vilayetinin Çubuk, Polatlı, Antalya vilayetinin Merkez, İçel vilayetinin Tarsus, Silifke ve Merkez, Sivas vilayetinin Zara, Gaziayıntap, Elaziz, Diyarbakir, Muş, Bitlis, Siirt, Van ve Hakkâri vilayetlerinin Merkez, Trabzon vilayetinin Maçka ve Merkez, Gümüşhane vilayetinin Bayburt ve Merkez, Erzincan vilayetinin Refahiye ve Merkez Kazalarında R U A M Savası ilân edilecektir.



1. Birinci Kânun 936 cân 28. Şubat. 937 gününe kadar

Türkiyede Salgın Hayvan Hastalıkları durumunun Hûlasası.

(Tarım Bakanlığının Resmî Bültenlerinden çıkarılmıştır.)

Antraks :— Antalya, Bursa, Balıkesir, Edirne, İstanbul, Kars, Kocaeli, Kastamonu, Malatya, Sivas illerinde çıkmış, 39 baş Sığır, 330 baş Koyun, Keçi hastalanmış, hepsi de ölmüştür.

Barbon :— Aydın, Bursa, Kars, Kocaeli illerinde çıkmış, 44 baş Sığır, hastalanmış, 37 başı ölmüştür.

Cemrei araziye :— Aydın, Ankara, Çanakkale, Denizli, Edirne, G.Ayıntap, İzmir, Isparta, İstanbul, İçel, Kütahya, Manisa illerinde çıkmış, 118 baş Sığır, 2 baş Koyun, Keçi hastalanmış, 112 baş Sığır, 2 baş Koyun, Keçi ölmüştür.

Çiçek :— Antalya, Ankara, Aydın, Afyon, Amasya, Burdur, Çorum, Bursa, Denizli, Diyarbakir, Erzincan, Eskişehir, Gümüşane, İstanbul, İzmir, Isparta, İçel, Kars, Konya, Kırklareli, Kocaeli, Kırşehir, Kütahya, Kastamonu, Kayseri, Manisa, Meraş, Mersin, Niğde, Sayhan, Tekirdağ, Tokat, Urfa illerinde çıkmış, 3974 baş Koyun, Keçi hastalanmış, 1224 başı ölmüştür.

Durin :— Ağrı ve Erzurum illerinde çıkmış, 2 baş tek tırnaklı hastalanmıştır.

Hummayi kulai :— Ankara, Erzincan, Gümüşane, İçel, Kocaeli, Konya, Niğde, Seyhan illerinde çıkmış, 1612 baş Sığır hastalanmıştır.

Keçi pastörellozu :— Antalya, Aydın, Amasya, Bursa, Bolu, Çankırı, Çorum, Denizli, Diyarbakir, Eskişehir, İstanbul, Isparta, Kocaeli, Kırşehir, Manisa, Muğla, Niğde, Tokat illerinde çıkmış 1800 baş Koyun, Keçi hastalanmış, 1085 başı ölmüş, 155 başı paralı, 560 başı parasız öldürülmüştür.

Kuduz :— Aydın, Çanakkale, Edirne, Kocaeli, Kırklareli, Manisa, Yozgat illerinde çıkmış, 6 baş Et yiyen, 5 baş Ot yiyen Kudurmuş, 6 İnsan, 11 baş Hayvan ısırılmıştır.

Kanathı hayvan hastalıkları :— Ankara, İstanbul, Kırklareli, Meraş illerinde çıkmış, 185 baş Kanathı hayvan hastalanmış, hepsi de ölmüştür.

Ruam :— Amasya, Balıkesir, Bilecik, Bursa, Çankırı, Diyarbakir, Edirne, Gümüşane, İstanbul, Isparta, Kocaeli, Kars, Konya, Kırklareli, Manisa, Muş, Seyhan, Tekirdağ illerinde çıkmış, 194 baş tek turnaklı hastalanmış, 187 başı paralı, 7 başı parasız öldürülmüştür.

Tüberküloz :— Balıkesir ilinde çıkmış, 1 baş Sığır hastalanmış ve parasız olarak öldürülmüştür.

Uyuz :— Amasya, Artvin, Aydın, Bursa, Balıkesir, Çanakkale, Denizli, Elaziz, Gümüşane, Giresun, İstanbul, İzmir, Kars, Muğla, Rize, Sinop, Trabzon illerinde çıkmış, 2362 baş Koyun, Keçi 81 baş Sığır, 7 baş Deve hastalanmış, 10 baş Koyun, Keçi ölmüştür.

O. Zeki Öktem

ASKERİ

TIBBİ BAYTARİ MECMUASI

14 üncü yıl fihristi.

Sayı : 128, 129, 130, 131.

Askerî Tıbbî Baytarî Mecmuası

14 üncü yıl fihristi.

(Sayı 128, 129, 130, 131)

Mecmuada aslı çıkan yazılar :

- Acaprin ile tedavi, beygir piroplazmozunda, *Turgut Argun*, 93.
Alkali disease, Selenumlu toprak hastalığı, *Ley Willey* (Tercume *Ragıp* 389).
Astigmatizm, anadolu ırkı tektırnaklılarında, *Abdülkadir Ahmet*, 101.
Basedow hastalığı ve köpekte bir vak'a, *Hadi Uysalefe*, 210.
İttri Rarım, köpekte, *Necip Zobu*, 1.
Choree, hayvanlarda, *İhsan*, 13.
Enfi-femmi fistül, beygirde, *Hadi Uysalefe*, 11.
Hayvan mevcudu, Almanyada ve memleketimizle mukayese, *Necip Zobu*, 381.
Kalp, zorlanmış, *Veysi Boragan*, 322.
Kış nallaması, *Cevat Şahin*, 46.
Köpek tifiüsü ve Trypaflavin ile şifa, *Said Ali Kural*, 5.
Kryptorchismus, köpekte, *Üveis Maskar*, 382.
Mer'alarda tedbirler, tay ve dana yetiştiriciliğinde, *Veysi Boragan*, 67.
Muhaberecilğe elverişli güvercinler, cenup vilayetlerinde *Sabri Ersoy*, 307.
Ruam teşhisinde, eskimiş malleinlerin kıymeti, *Turgut Argun*, 200.
Sarı bronşit salgını, İstanbul birliklerinde, *Osman Türköz*, 195.
Suların kimyevî tasfiyesi, *Sabri Yener*, 40.
Surra, memleketimiz hayvanlarda, *Turgut Argun ve Zeki Öktem*, 369.
Tavuk Spirochetozu, İstanbulda, *Zeki Öktem*, 125.
Tırnak mihanikiyeti ve nalin tekâmülü, *Orhan Erkurt*, 140.
Toksikoloji, yerli nebat, *Eşref Oylun*, 134 ve 316.
Uyuşturucu maddelerin fenalığı, *Refik Yetkin*, 325.
Verem, *Sdetlin Yarar*, 151, 238, 335.

Hulasalar :

- Açık konaklamanın tesiri, Finlandiya, ordusunda, *Öhman-Tavastehus*, 81.
Allerji tezahuratı, beygirde tecrübi intandan sonra, *Harnache*, 296.
At istihdamının modern metodları ve harp atının istikba'i, *Velu*, 273.
Aujeszky hastalığı, *Gerlage ve Schweinburg*, 395.
Azmi kademini tebdili mahallinin tesbiti, Röntgen Gonimetresile, ve *Vischnjakoff ve Krutonwky*, 176.
Baytar teşkilatı, Sovyet Rusyada, *Cuinburg*, 74.
Baytar teşkilatı, bulgaristanda, *Russeff*, 75.
Baytar istatistiği, Fransız ordusunda, 78.
Brüselloz, İnsan ve hayvanlarda biolojik teşhis, *Jullien ve Laurant*, 398.
Carbon animal ve alkol zerkinin baytarlıkta kıymeti, *Cordier, Megamel ve Delorme*, 72.
Civcivlerin neşvüneması üzerinde kalevî hububatın tesiri, *Franke ve Tulley*, 71.
Cismi ecnebi köpek bağırsağında, *Raust*, 173.
Çiçek salgını, beygirde, *Williamson*, 77.
Dimağ absesi, beygirde, *Townsend*, 76.
Dicrocoelium lanceolatumun tedavi ve mücadelesi, *Sprehn*, 174.
Ekzema seborrhoicum siccum, beygirlerde, *Oppermann*, 75.
Eklampsı, kısırakta, *Wheatley*, 77.
Enf-meri sondası, yuvarlak uçlu, *Hagenthau*, 171.
Exotüberkülin, *Finzi*, 295.
Fahiz kesri, köpekte, *Cresee*, 169.
Furbür vak'aları, Parasolyt ile tedavi, *Düker*, 169.
Gebelik teşhisi, kısıraklarda Cubuni usulile, *Turgut Argun*, 298.
Gurmun alkol zerkile tedavisi, *Anamiades ve Arlotis*, 70.
Hemoglobini, paraltik, beygirde, *Carlström*, 294.
Hemoglobini, paraltik, metilen mavisi ile tedavi, *Elzen*, 294.
Hummayı aculün tedavisi, *Dellefsen*, 169.
Hofmanın yazısı münasebetile, *Ali Karadeniz*, 396.

- Kloral zerki, beygir ve öküzlerde verid içine, *Westhues*, 77.
 Krapo üzerinde inceleme, *Siven*, 401.
 Kuduz savaşı, Japonyada, *Kondo*, 74,
 Mihbatması tedavisi, *Forssell*, 395,
 New castle hastalığı, tavuklarda, *Doyle*, 71.
 Nallama, anadoluda, *Hofmann*, 395.
 Nalbanthk ve ordularda beygir kuvveti, *Richter*, 400.
 Nallama işlerinde esaslar, Alman ordusunda, *Richter*, 400.
 Ökçe çarlığı, yeni tedavi usulü, *Houze*, 397.
 Piroplazmoz, beygirde Gonacrine ile tedavi, *Loge ve Guillon* 171.
 Piroplazmoz, Zothelone ile tedavi, *Loge ve Guillon* 172.
 Ruam, Yugoslavyada, *Debelic*, 294.
 Sâri bronşit, beygirde, Fransa ordusunda, 170.
 Sığır vebası, lizol ile muamele edilmiş virüsle aşılama, *Cacavella*, 293.
 Sukutu em'adan şifa, tayda, *Just*, 297.
 Safra taşlarının Kolesterol tebellürü, *Fiessinger ve Gothie*, 392.
 Surra hastalığı, v.kaye ve tedavi, *Jacotoi*, 397.
 Şarbonlu mahsulatta tecrübi tetkikler sonuçları, *Şefik Kolaylı, Raif Köylüoğlu, İhsan Esin*, 174.
 Şarbon vak'ası, *Rupprecht*; 298.
 Tek bacaklı tavuklar, *Maas*, 75.
 Terebantın ile tedavi, sancıda, topallık ve igromada, *Neumaun*, 173.
 Tüberküloz, beygirde, *Faustmann*, 170.
 Tüberküloz ve vaksınasyon, *Bosman ve Pohlenmann*, 293.
 Tüberküloz muafiyeti, noksan allerji teamülünde, *Lange*, 400.
 Tetanoz, beygirde, *Cabret*, 391.
 Triorchidi, iki öküzde, *Cevat Şensöz*, 391.
 Zehirlenme, Mimosa invisia mart ile, *Doeglas*, 70.

Müteferrik yazılar :

- Askerî baytarların soyadları, 88
 Askerî baytarların 1936 terfi listesi, 181
 Meslek haberleri, 86, 177, 302, 404.
 Ölenler, 89, 188, 189, 190.
 Türkiyede salgın hayvan hastalıkları hulâsası, 90, 192, 305, 413.
 Yeni neşriyat, 85, 300, 301, 402.
 14 cü yıl fihristi, 415.

Mecmua müellifleri :

- | | |
|----------------------------------|--------------------------------|
| Abdülkadir Ahmed, 101. | Refik Yetkin, 352. |
| Cevad Şahin, 46. | Sabri Yener, 307. |
| Eşref Oytun, 134, 316. | Sadettin Yarar, 151, 238, 335. |
| Hadi Uysalefe, 11, 210. | Said Ali Kural, 5. |
| İhsan, 13 | Turgut Argun, 93, 200, 369. |
| Ley Willey (Terceme Ragıp), 389. | Üveis Maskar, 382. |
| Necip Zobu, 1, 381. | Veysi Boragan, 67, 322. |
| Orhan Erkurt, 140. | Zeki Öktem, 125, 369. |
| Osman Türköz, 195. | |

Hulâsa müellifleri :

- | | |
|---------------------|--------------------|
| Ali Karadeniz, 396. | Elzen, 294. |
| Anamiades, 70. | Faustmann, 170. |
| Arlotis, 70. | Fiessinger, 392. |
| Bosman, 293. | Finzi, 295. |
| Cabret, 391. | Forssell, 394. |
| Caccavella, 293. | Franke, 71. |
| Carlström, 294. | Gerlach, 395. |
| Cevat Şensöz, 391. | Gothie, 392. |
| Cordier, 72. | Guillon, 171, 172. |
| Cresse, 169. | Guinburg, 74. |
| Debelic, 294. | Hagenthau, 171. |
| Delorme, 72. | Harnache, 296. |
| Detlefsen, 169. | Hofmann, 395. |
| Doeglas, 70. | Houze, 397. |
| Doyle, 71. | İhsan Esen, 175. |
| Düker, 169. | Ivo Kenda, 297. |

Jacotoi, 397

Jullien, 398.

Just, 298.

Kondo, 74.

Krutönwky, 176.

Lange, 400.

Laurant, 398.

Loge, 171, 172.

Maas, 75.

Memaget, 72.

Neumann, 173

Oppermann, 75.

Öhmann, 81

Pohlenmann, 393.

Raif Köylüoğlu, 175.

Raust, 173.

Richter, 400, 401.

Rupprecht, 298.

Russeff, 76.

Schweinburg, 395.

Siven, 401.

Sprehn, 177.

Şefik Kolaylı, 175.

Tavastehus, 81.

Townsend, 76.

Tully, 71.

Turgut Argun, 298.

Velu, 273.

Vischnjakoff, 176.

Westhues, 77.

Wheatley, 77.

Williamson, 77

Yeni Neşriyat Müellifleri :

Beller, 301.

Charnock Bradley, 85.

Curasson, 85.

Joest (Dobberstein tarafından), 300.

Marek, 402.

Muzaffer Bekman, 402.

Sadık Gören, 402.

Saxer, 402.

Schmid, 402.

Schönberg, 402.

Seifried, 402

Sequin, 402.

Şevker Vural (Hutyra-Marak), 402.

Will Judy, 85.

Wundram, 402.

Zunker, 301.

